

Täysistunto

Keskiviikko 9.2.2022 klo 14.04—18.38

Täysistunto alkoi klo 14.04. Täysistunto päättyi klo 18.38.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (14.04—15.58) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (15.58—18.38).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Kertomukset

Eduskunnalle on annettu Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022 (K 3/2022 vp).

3. Välikysymys energia- ja polttoainehinnoista

Välikysymys VK 1/2022 vp

Välikysymyksen esittäminen

Puhemies Matti Vanhanen: Välikysymyksen esittämistä varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Edustaja Riikka Purra ja 43 muuta edustajaa ovat tehneet välikysymyksen VK 1/2022 vp energia- ja polttoainehinnoista. Annan nyt puheenvuoron välikysymyksen ensimmäiselle allekirjoittajalle. — Edustaja Purra.

Riikka Purra luki välikysymystekstin.

Työjärjestyksen mukaisesti välikysymys lähetettiin keskustelutta valtioneuvostolle vastattavaksi.

4. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan vaali

Vaali VAA 7/2022 vp

Vaaleja

Puhemies Matti Vanhanen: Päiväjärjestyksen 4. asiana on Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan vaali. Totean, että vaali on yksimielinen ja että eduskunta valitsee

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

valtuuskunnan jäseniksi ja varajäseniksi edustajille jaetussa monisteessa luetellut edustajat.

Valtuuskunnan jäsenille ilmoitetaan, että valtuuskunta kokoontuu perjantaina 11.2.2022 kello 12.50 huoneeseen A116 järjestäytymistä varten.

Eduskunta valitsi Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenet ja varajäsenet:

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskuntaan:

Jäseniksi

Erkki Tuomioja sd
Kim Berg sd
Eveliina Heinäluoma sd
Heidi Viljanen sd
Lulu Ranne ps
Vilhelm Junnila ps
Riikka Purra ps
Sebastian Tynkkynen ps
Wille Rydman kok
Ville Kaunisto kok
Atte Kaleva kok
Mikko Kinnunen kesk
Mikko Kärnä kesk
Jouni Ovaska kesk
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Heli Järvinen vihr
Veronika Honkasalo vas
Anders Adlercreutz r

Varajäseniksi

Tarja Filatov sd
Johan Kvarnström sd
Ilmari Nurminen sd
Paula Werning sd
Minna Reijonen ps
Jussi Halla-aho ps
Juho Eerola ps
Arto Satonen kok
Heikki Vestman kok
Saara-Sofia Sirén kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Pekka Aittakumpu kesk
Pasi Kivisaari kesk
Jenni Pitko vihr
Pirkka-Pekka Petelius vihr
Markus Mustajärvi vas

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Jussi Saramo vas
Eva Biaudet r

5. Valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä

Valtioneuvoston selonteko VNS 11/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle liikenne- ja viestintävaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto. Lisäksi tiedusteluvalvontavaliokunta voi antaa lausunnon hallintovaliokunnalle.

Sisäministeri Krista Mikkosen 10 minuutin esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään 5 minuuttia. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi puhemies voi myöntää harkitsemassaan järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Lähetekeskusteluun varataan ensi vaiheessa enintään 2,5 tuntia. — Keskustelu, ministeri Mikkonen.

Keskustelu

14.19 Sisäministeri Krista Mikkonen (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tiedustelulait tulivat voimaan 1. päivänä kesäkuuta 2019, ja niiden soveltaminen on lähtenyt hyvin käyntiin. Nyt keskustelussa oleva selonteko sisältää selvityksen siviili- ja sotilastiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta. Siinä käydään myös läpi kehittämistarpeita, oikeusturvan toteutumista sekä muita seikkoja.

Tiedustelulainsäädännön voimaantulon jälkeen Suomen turvallisuusympäristö on ollut jatkuvassa muutoksessa. Yhteiskunnan turvallisuuden ja perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi on tärkeää toteuttaa aiemmin tällä vaalikaudella annettujen valtioneuvoston turvallisuutta koskevien selonteiden linjaukset tiedustelutoiminnasta sekä varmistaa lainsäädännön ajantasaisuus. Muuttuva turvallisuusympäristö edellyttää ennakoivaa ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa, ja ajantasaisella tiedustelulainsäädännöllä myös varaudutaan monista suunnista ilmeneviin uhkiin.

Kansallinen turvallisuus kuuluu Euroopan unionissa jäsenvaltion vastuulle. Suomi kantaa vastuuta Euroopan turvallisuudesta yhdessä muiden EU:n jäsenvaltioiden kanssa. Tiedustelutiedon jakaminen EU:n jäsenvaltioiden kesken ja tiedusteluyhteistyö perustuvat vapaaehtoiseen yhteistyöhön EU:n rakenteiden ulkopuolella ja tukevat unionia turvallisuustoimijana. Muun muassa kyvykkyyksiä hybridi- ja kyberuhkien torjumiseksi kehitetään.

Arvoisa puhemies! Tiedustelutoiminnan oikeudellisen perustan muodostavat perustuslaki, kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet ja kansallinen lainsäädäntömme. Uusi lainsäädäntö on parantanut viranomaisten kykyä suojata Suomen kansallista turvallisuutta. Tiedustelutoimivaltuuksien tultua voimaan tiedonhankinta uusilla menetelmillä kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen kohdistuvista uhkista on tehostunut.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Tiedusteluviranomaisille asetetut painopisteet ohjaavat tiedustelun kohdentamista. Tiedustelu kohdistetaan laissa määrättyyn toimintaan. Siviili- ja sotilastiedustelua voidaan kohdistaa osin samankaltaisiin kohteisiin, mikä otetaan huomioon toiminnan yhteensovittamisessa. Lainsäädännön mukaiset tiedustelun kohteet, eli niin sanotut uhkaluettelot, ovat osoittautuneet tarkoituksenmukaisiksi.

Tiedusteluviranomaisten toimivaltuudet täydentävät toisiaan. Tiedon hankkiminen kohteista perustuu myös tiedustelumenetelmien tehokkuuteen. Ulkomaantiedustelun ja tietoliikennetiedustelun toimivaltuudet ovat merkittävin muutos aikaisempaan, erityisesti siviilitiedustelussa.

Myös tiedustelutoimintaa koskevat periaatteet on kirjattu lakiin. Niitä ovat perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate sekä tarkoitussidonnaisuuden ja syrjinnän kiellon periaatteet. Lainsäädäntö sisältää periaatteiden toteutumisen varmistamiseksi oikeusturvaa koskevia ennakollisia ja jälkikäteisiä menetteilyjä. Tuomioistuinkontrolli on kytketty perusoikeuksiin vakavimmin puuttuvien tiedustelutoimivaltuuksien käyttämiseen.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan näkökulmasta eduskunnan tiedusteluvalvontavalio-kunnan harjoittama parlamentaarinen valvonta on tärkeää. Tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontaa harjoittavat ylimpinä laillisuusvalvojina valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies. Tiedusteluvalvontavaltuutettu ja tietosuojavaltuutettu ovat itsenäisiä, riippumattomia laillisuusvalvojia, jotka ovat sopineet keskinäisen yhteistyönsä järjestämisestä tiedustelutoiminnan valvonnassa. Edellä mainittujen lisäksi tiedusteluviranomaisissa on organisoitu sisäinen laillisuusvalvonta, ja sisäministeriö ja puolustusministeriö kohdistavat valvontaa toimintaan hallinnonaloillaan.

Arvoisa puhemies ja hyvät kansanedustajat! Nostan seuraavaksi selonteosta esiin joitakin näkökulmia, jotka mielestäni ansaitsevat eduskunnan huomiota.

Ensimmäiseksi totean, että valtioneuvostoon on muodostettu tiedustelutoiminnan strategisen tason ohjaus- ja seurantakokonaisuus. Siviili- ja sotilastiedustelun ohjausta yhteensovitetaan, ja se on osoittautunut onnistuneeksi. Ohjaus- ja seurantakokonaisuudessa TP-UTVA on tärkeä toimija. Tiedusteluviranomaisille annetuissa painopisteissä huomioidaan ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja kansallisen turvallisuuden kannalta merkittäviä kehityslinjoja, joista tarvitaan tarkempaa tietoa ylimmän valtionjohdon päätöksenteon tueksi ja muiden viranomaisten kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä varten. Painotan, että tietoa voidaan hankkia myös välittömän tarpeen mukaan. On myös muistettava, että tiedusteluviranomaisten toimiva yhteistyö muiden turvallisuusviranomaisten kanssa on tärkeää ja välttämätöntä. Lainsäädäntö on mahdollistanut yleisesti ottaen toimivan yhteistyön. Myös yksityisen sektorin kanssa on yhteistoimintaa, jolloin tiedusteluviranomaiset voivat hyödyntää ulkopuolista asiantuntemusta.

Toinen asia, jonka haluan nostaa selonteosta esiin, on se, että uuden lainsäädännön toimivaltuuksien käyttämisellä suojelupoliisin ja sotilastiedustelun toiminta on tehostunut. Edelleen kyky hankkia tietoa ulkomailta tiedustelumenetelmiä käyttämällä on parantunut. Uhkia torjutaan myös kansainvälisen tiedusteluyhteistyön avulla. Toimivaltuuksien kehittämisessä huomioon on kuitenkin otettava uusien teknologioiden kehittyminen. Ne tehostavat yksityisyyden suojaa, mutta toisaalta mahdollistavat kansallista turvallisuutta vaarantavan toiminnan salaamisen.

Kolmantena kiinnitän huomiota siihen, että laillisuusvalvonta on kattavaa ja tapahtuu usean eri tahon toimesta. Valvonta kohdistuu sekä strategiseen että operatiiviseen tasoon.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Laillisuusvalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että tiedustelutoiminnassa noudatetaan lakia. Yksityiskohtainen sääntely ja dokumentointivaateet mahdollistavat toiminnan lainmukaisuuden tarkan valvonnan. Yhteiskunnalliselta kannalta tiedusteluvalvontavaltuutetun harjoittama reaaliaikainen valvonta varmistaa osaltaan, että tiedustelu kohdistuu vain kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan. On myös muistettava, että lainsäädännössä on varmistettu tiedustelun kohteena olevan henkilön oikeusturvatakeita.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan korostaa, että tiedustelulla hankitaan tietoa kansallista turvallisuutta uhkaavista tekijöistä ja ilmiöistä Suomen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Sillä tuetaan valtion ylimmän johdon päätöksentekoa ja muiden viranomaisten kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä.

Vajaan kolmen vuoden soveltamiskokemusten pohjalta lainsäädännössä ei ole havaittu välittömiä, merkittäviä korjaustarpeita. Kaikilta osin tarkempien johtopäätösten tekeminen on ennaikaista soveltamisajan lyhyiden takia. Joitakin seurattavia ja kehitettäviä asioita on noussut esiin. Toisaalta lainsäädäntöä on jatkossakin arvioitava ja kehitettävä uhkaympäristön edellyttämällä tavalla ja kokonaisvaltaisesti keskinäisriippuvuudet tunnistamalla.

Tiedustelun keinoin torjuttavat yhteiskuntaan ja sen kriittisiin toimintoihin — pahimmillaan Suomen suvereenisuuteen — kohdistuvat uhat ovat yhteiskunnalliselta merkitykseltään asteeltaan vakavampia kuin rikostorjuntaan liittyvät uhat. Tiedustelutoiminta on luonteeltaan perus- ja ihmisoikeusherkkää, jolloin on edelleen huolehdittava oikeusturvajärjestelyistä ja valvonnan tehokkuudesta sekä seurattava kansainvälistä ihmisoikeuksiin liittyvää oikeuskäytäntöä. Kansallisen turvallisuuden suojaaminen edistää osaltaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kari, Mika.

14.28 Mika Kari sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vuonna 2019 voimaan astunut tiedustelulainsäädäntö on osa kansallisen turvallisuuden kehittämistä ja varautumista maanpuolustukseen kohdistuviin uhkiin. Kun tiedustelulainsäädäntö kolme vuotta sitten rakennettiin, käytiin laista laajaa ja perusteellista keskustelua. Päättyessään tiedustelulaista eduskunta edellytti kokonaisvaltaista selontekoa tiedustelulainsäädännön toimivuudesta ja tuloksellisuudesta vuoden 21 loppuun mennessä.

Kansalaiskeskustelussa, niin kuin täällä eduskunnassakin, kannettiin huolta tiedustelulainsäädännön vaikutuksista perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Lisääntyvät viranomaisten toimivaltuudet herättivät ymmärrettävästi kysymyksen, miten tavalliselle kansalaiselle taataan viestintäsalaisuus tai yksityisyys samalla, kun viranomaiset pyrkivät torjumaan vakavan kansallisen turvallisuuden uhkia niin verkossa kuin muualla yhteiskunnassamme ja maamme rajojen ulkopuolella.

Kansallisen turvallisuuden lisäämiseksi ja myös perusoikeuksiemme toteuttamiseksi on laissa määritelty toimivaltuudet ja tehtävät turvallisuusviranomaisille. Lain arviointi eduskunnassa on tärkeää, ja se lähettää viestin myös eduskunnasta ulospäin. Se osoittaa yhteiskuntamme vahvuutta, kun voimme käydä avointa keskustelua näinkin sensitiivisestä aiheesta kuin tiedustelutoiminta. Oikeusvaltiossa viranomaisten toiminta pohjautuu lakiin, ja se on oikeusvaltion keskeisimpiä tunnusmerkkejä.

Eduskunnalla on historiansa ensimmäistä kertaa lain voimaantulon, vuoden 2019, jälkeen mahdollisuus käydä läpi tiedustelulakien toimintaa ja arvioida lainsäädäntönsä onnis-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

tumista. Se onkin tarpeellista, koska lähtökohtaisesti salaisen toiminnan ympärille rakennetusta lakikokonaisuudesta ei meillä ole kokemusta edeltäviltä ajoilta. On kuitenkin tarpeellista todeta, että tiedustelulainsäädännön arviointi vain muutaman vuoden kokemuksen pohjalta on lyhyt aika kokonaisvaltaisen arvion antamiseksi. Onkin syytä tässä yhteydessä esittää, että tiedustelulakien toimivuutta tarkasteltaisiin myös joidenkin vuosien päästä kokonaisvaltaisemmin, kun kokemusta tiedustelutoiminnasta ja -lain muutostarpeista on kerätty nykyistä enemmän.

Arvoisa herra puhemies! Tiedustelulainsäädännön tarpeellisuutta ei ole juuri kyseenalaistettu. Tiedustelutoiminta luo meille uusia työkaluja, joilla voidaan vastata vakaviin kansalliseen turvallisuuteen kohdistuviin uhkiin. Rajat ylittävä tiedusteluyhteistyö kehittää myös Suomen kykyä vastata erilaisiin hybridiuhkiin. Tiedustelutoiminnan keskeinen tavoite on tuottaa ajantasaista tietoa ylimmän valtiojohdon, valtioneuvoston ja eri viranomaisten päätöksenteon tueksi. Eduskuntakäsittelyssä onkin syytä arvioida tiedustelulakien myötä lisääntyneiden toimivaltuuksien merkitystä vakavien uhkien havaitsemisessa ja torjunnan onnistumisessa.

On tärkeää, että eduskunnalla on ajantasainen käsitys siitä, että viranomaisten toimivaltuudet turvallisuustarpeiden kattamiseksi ja toisaalta perusoikeuksien kunnioittaminen ovat tasapainossa. Tässä huomionarvoista on, että tiedustelutoiminnan oikeudellisen perustan muodostavat perustuslaki ja kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet. Tiedustelutoimintaa ohjaavia periaatteita ovat perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, suhteellisuus, vähin haitta, tarkoitussidonnaisuus ja syrjinnän kieltö.

Huomion arvoista on myös arvioida sitä, miten lainsäädäntö seuraa tiedustelutoiminnan teknologista kehittymistä. Teknologiakilpailuun ei kukaan maa voi yksin vastata. Siksi kansainvälinen yhteistyö muun muassa EU:n puitteissa on Suomelle tärkeää. Myös toimivaltuuksien jatkuva täsmentäminen on osa tehokkaampaa ennakkoimista ja uhkien tunnistamista. Uudet teknologiat tuovat eteemme tilanteita, joissa kansallista turvallisuutta vaarantava toiminta on yhä salatumpaa ja yksityisyyden suojaa hyödyntävää.

Arvoisa herra puhemies! Eduskunnan tehtäviin kuuluu tiedustelulakien valvonta. Tätä varten eduskunnalla on tähän tehtävään nimetty myös parlamentaarinen valiokunta. Nyt valiokunnan lisäksi koko eduskunnalla on mahdollisuus tutustua tiedustelulakien toimivuuteen. Toivomme, että eduskunnan käsittelyssä saamme hyvän ja yhteisen käsityksen näiden lakien merkityksestä suomalaiselle yhteiskunnalle. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Niemi.

14.33 Veijo Niemi ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tiedustelulakien valmistelu viime kaudella lähti siitä lähtökohdasta, että Suomi oli verkkotiedustelun näkökulmasta lainsäädännön ja käytännön kyvykkyyden kannalta täysin jäljessä verrokkimaista ja pahimmillaan ulkopuolisen tiedustelutiedon varassa oman turvallisuutensa kannalta. Tämä tilanne oli välttämätöntä korjata ja hankkia oma kyvykkyys tiedon keräämiseen esimerkiksi terroristisesta liikehdinnästä. Tiedustelulakien käyttöönotto edellytti perustuslain yksityisyydensuojan suhteen muutoksen, jossa kansallinen turvallisuus säädettiin hyväksyttäväksi perusteeksi viestintäsalaisuuden murtamiseen. Tästä säädettäisiin tarkemmin tavanomaisella lailla, ja perustuslain muutos hyväksyttiin kiireellisessä menettelyssä yhdellä kaudella viiden kuudesosan enemmistöllä.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Perussuomalaiset suhtautuvat myönteisesti ajatukseen tiedustella sotilasuhkia ja terroristista toimintaa, mutta riveissämme oli myös epäilyksiä, voitaisiinko valtuuksia käyttää väärin esimerkiksi poliittisesti epäkorrekteja näkemyksiä esittävien seuraamiseen. Oli mielestämme kaikkien intresseissä, että valtuuksille säädetään erittäin vahvat viranomaistason sekä parlamentaarisen tason valvontakeinot.

Tiedustelutoiminta jakautuu suojelupoliisin toteuttamaan siviilitiedusteluun ja Puolustusvoimien tiedusteluviranomaisten pääesikunnan ja Puolustusvoimien tiedustelulaitoksen toteuttamaan sotilastiedusteluun. Tiedustelulainsäädännön pääasiallinen tavoite on kansallisen turvallisuuden suojaaminen huomioiden sekä perustuslaista että Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista johtuvat vaatimukset. Tiedustelutoiminnan luonteen vuoksi toiminnan ja tietojen julkisuutta rajoitetaan eri tavoin.

Arvoisa puhemies! Tiedustelulaissa on kysymys periaatteessa pakkokeinolain kaltaisten keinojen ulottamisesta kansallista turvallisuutta uhkaavaksi katsottuun toimintaan, joka ei ainakaan siinä vaiheessa vielä täytä aihetta epäillä rikosta. Kyse ei ole rikostutkinnasta, vaan tiedon keräämisestä viranomaisten ja poliittisen johdon käyttöön sotilastiedustelun puolella sotilaallisesta uhkasta ja siviilitiedustelun puolella enemmän terrorismin kaltaisista uhkista ennen niiden konkretisoitumista ja realisoitumista.

Suomi oli viimeisten maiden joukossa saamassa lainsäädännön ja valvonnan valmiiksi. Nyt pääsemme vertaamaan toimintaa ja tapoja muun muassa Pohjoismaiden kanssa ja rakentamaan yhteistyötä valvonnan puolelta myös muualle.

Tiedusteluviranomaisten havaintojen mukaan Suomeen kohdistuu aktiivista valtiollista tiedustelua. Koronapandemian aikana liikkumisrajoitukset ovat vaikeuttaneet ulkomaisten toimijoiden toimintaa jossain määrin perinteisemmässä mielessä, mutta erityisesti toiminta tietoverkossa on ollut aktiivista ja kybervakoilu on lisääntynyt. Suomeen kohdistetaan hybridivaikuttamista. Muuttuva turvallisuusympäristö edellyttää ennakoivaa ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa.

Uuden lainsäädännön toimivaltuuksien käyttämisellä suojelupoliisin ja sotilastiedustelun toiminta on lähtökohtaisesti tehostunut, sillä aiemmin käytössä olleilla toimivaltuuksilla ei voitu tehokkaasti riittävän varhaisessa vaiheessa hankkia tietoa kansallista turvallisuutta vaarantavista uhkista ja ryhtyä toimenpiteisiin ennakoivasti. Uusi tiedustelulainsäädäntö antaa aiempaa paremmat mahdollisuudet havaita kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen kohdistuvia uhkia. Sotilastiedustelulain mukaiset toimivaltuudet ovat parantaneet tiedustelujärjestelmän kykyä muodostaa tilannekuvaa ja antaa ennakkovaroitusta valmiuden säätelylle.

Arvoisa puhemies! Lainsäädännössä on yhä toki kehittämiskohteita, kuten niin sanottu palomuurisääntely. Palomuurisäännökset rajoittavat tiedustelutiedon luovuttamista toiselle viranomaiselle muuhun kuin tietojen alkuperäiseen käyttötarkoitukseen eli kansallista turvallisuutta tai sotilaallista maanpuolustusta uhkaavien rikosten tutkintaan. Tyypillisenä käyttötarkoituksena on muiden edellä mainittujen lievempien rikosten tutkinta. Tällä hetkellä oikeustila on asian suhteen epäselvä. Oikeustilaa tulisikin tältä osin selvittää pikaisesti lainsäädäntöön jääneen valuvian korjaamiseksi. Toimiva palomuurisääntely on yhteiskunnan kokonaisedun sekä rikoksen uhrin ja perusoikeuksien huomioon ottamisen kannalta perusteltua. Tiedustelun kautta saadun tiedon pitää näkyä sekä käytännön päätöksenteossa että oikeustoimissa. Tästäkin meillä on jo ennakkotapaus: Isis-naisten Suomeen paluu on surullinen esimerkki siitä, kun päätöksentekijät eivät välitä viranomaisen ilmoittamasta konkreettisesta turvallisuusuhkasta.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Viranomaisten tiedustelukeinot, toimivaltuudet sekä tarve niihin ovat tiedustelulainsäädännön lyhyen voimassaolon ajalta osoittautuneet perustelluiksi. Tarkemman kuvan saamme vasta tulevien vuosien aikana, kun lainsäädäntöä joudutaan soveltamaan käytännössä alati muuttuvassa toimintaympäristössä. Myös teknologian kehittyminen muokkaa jatkuvasti lainsäädännöltä edellytetyjä vaatimuksia. Tiedustelun tulevaisuuden osalta pian ei kiinnosta enää sähköpostiviestien sisältö vaan materiaalit, joita jaetaan somealustoilla. Tämän niin sanotun metadatan käyttö tiedustelutoimintaan ja profilointiin muokkaa osaltaan tiedustelutoiminnan luonnetta.

Ja lopuksi vielä, arvoisa puhemies: Suomen tulee parhaansa mukaan edistää kansallisten valtioiden välistä yhteistyötä. Tämä onnistuu osaltaan sillä, että tiedusteluviranomaisten riittävistä resursseista ja muista toimintaedellytyksistä huolehditaan tehokkaasti. Riittävillä resursseilla voidaan myös varmistaa, että tiedustelulainsäädäntö täyttää sille asetetun tarkoituksen eli parantaa kansallista turvallisuuttamme. Kysymys ei ole myöskään pelkäämistään laadunvarmistuksesta vaan myös valvonnan uskottavuudesta. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiuru, Pauli.

14.39 Pauli Kiuru kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vuoden 2015 hallitusohjelmaan kirjattiin tavoite säädösperustan luomisesta vaikuttavammalle tiedustelulle. Työtä tehtiin parlamentaarisessa hengessä, ja siinä kokoomuslaisilla ministereillä oli keskeinen rooli. Tehtävä oli vaativa, ja myös perustuslakia oli päivitettävä. Tiedustelulainsäädäntömme tuli voimaan perusteellisen valmistelun jälkeen vuonna 2019. Se oli osoitus demokraattisen päätöksentekomme toimivuudesta kansallista turvallisuutta koskevissa kysymyksissä.

Olimme aikaisemmin liiaksi muiden valtioiden antamien tiedustelutietojen varassa. Se ei ollut Suomen edun mukainen tilanne. Kansainvälistä yhteistyötä tarvitaan, mutta siinä edellytetään myös vahvaa omaa panosta. On oltava tietoa, joka kiinnostaa kanssamme yhteistyötä tekeviä valtioita.

Arvoisa puhemies! Tiedustelulainsäädännön tavoitteena on parantaa suomalaisen yhteiskunnan mahdollisuuksia suojautua turvallisuutemme kohdistuvilta vakavilta uhilta. Siviili- ja sotilastiedustelu tuottavat analysoitua tietoa ylimmälle valtiojohdolle päätöksenteon tueksi.

Turvallisuusympäristömme on viime vuosina monimutkaistunut ja heikentynyt. Kansainvälisesti tarkasteltuna poliittisen, taloudellisen ja sotilaallisen vaikuttamisen rinnalle on tullut laaja kirjo uusia keinoja. Kyber- ja hybridi-vaikuttaminen saavat uusia ja vaikeasti ennustettavia muotoja. Viime kuukausien tapahtumat todistavat uuden tiedustelulainsäädäntömme tarpeellisuuden. Myös selonteon johtopäätös on, että tiedustelua koskevan lainsäädännön tärkein tavoite, eli kansallisen turvallisuuden parantaminen, on toteutunut.

Arvoisa puhemies! Vaikuttavampi tiedustelu tarkoittaa suomalaisille turvallisempaa isänmaata. Perustuslakimme takaa turvallisuuden ohella yksityisyyden suojan sekä viestien salaisuuden. Kaksi perusarvoa, eli turvallisuus ja yksityisyys, oli sovitettava lainsäädännössä tasapainoisesti yhteen. Tiedusteluviranomaisten saamien laajempien toimivaltuuksien rinnalle oli myös rakennettava heidän toimintansa valvonta. Annettuja uusia oikeuksia on tulkittava ja sovellettava tiukasti lain kirjaimen ja hengen mukaisesti. Pientäkään lipsumista ei saa tapahtua. Hyvään tiedustelukulttuuriin kuuluu ajantasainen lainsäädäntö, valtuuksien säntillinen noudattaminen sekä kansalaisten hyväksyntä. Kaiken perustana on

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

luottamus viranomaisten toimintaan. Valtuuksia on käytettävä myös jatkossa kurinalaisesti. Laaja tiedustelulainsäädäntökokonaisuus vaatii seurantaa, ja mahdollisia puutteita on tarvittaessa korjattava.

Arvoisa puhemies! Hyväksyimme tiedusteluvalvontavaliokunnassa joulukuussa 2021 yksimielisesti mietinnön tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksesta. Valiokunta valvoo parlamentaarisesti tiedustelutoiminnan asianmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Työmme alkoi vaalikauden alussa. Meille on muotoutumassa vahva ja tervehkinen tiedustelukulttuuri uuden lainsäädännön määrittelemissä rajoissa. Valiokunta piti kuitenkin tärkeänä, että oikeusasiamies ja tiedusteluvalvontavaltuutettu arvioivat yhdessä tiedustelulainsäädännön tulkintaan ja soveltamiseen liittyviä kysymyksiä. Se on tärkeää, koska lainsäädännöstä ei ole vielä muodostunut kaikilta osin vakiintunutta soveltamiskäytäntöä.

Arvoisa puhemies! Käsiteltävän tiedustelulainsäädäntöä koskevan selonteon yhteenvedossa todetaan, että turvallisuusympäristömme on jatkuvassa muutoksessa ja siksi myös lainsäädäntömme on pidettävä ajantasaisena. Kokoomus tukee linjausta. Varautuminen toimintaympäristön muutoksiin edellyttää kokoomuksen eduskuntaryhmän näkemyksen mukaan myös valmiutta tarkastella nopeasti lainsäädäntöä, jolla voidaan reagoida muuttoluoketta hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kärnä.

14.45 Mikko Kärnä kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen kohdistuvia uhkia torjutaan tehokkaalla tiedustelulla. Suomen turvallisuuden kannalta tiedustelulla on aina ollut keskeinen merkitys, mutta lainsäädäntömme oli pitkään ajastaan jäljessä. Viime eduskuntakaudella toteutettiin suuri tiedustelulainsäädännön uudistus. Lainsäädäntö on vahvistanut vakavien rikosten ja uhkien torjuntaa sekä siviili- että sotilaspuolella.

Tietoliikennetiedustelun merkitys on korostunut sekä sisäisten että ulkoisten uhkien torjunnassa. Tietoliikennetiedustelun merkitystä on vahvistanut koronapandemia, joka on osaltaan johtanut lisääntyneeseen tietoliikenteeseen ja sen kautta myös torjuttavien uhkien kasvuun. Tiedustelu kybertoimintaympäristössä edellyttää korkeaa teknologista tasoa, henkilöstön osaamista ja riittävää rahoitusta.

Tiedustelulainsäädäntö on palvellut Suomea tähän mennessä hyvin. Muuttuvat ja yhä moninaisemmat turvallisuusuhat edellyttävät valppautta, valmistautumista ja lainsäädännön toimivuuden jatkuvaa seurantaa kaikissa tilanteissa. Tiedustelulainsäädännön tilaa, toimivuutta ja muutostarpeita onkin arvioitava säännöllisesti. Selonteon valiokuntakäsittely ja tiedusteluvalvontavaltuutetun vuosittainen kertomus tarjoavat eduskunnalle hyvät edellytykset jatkuvaan arviointityöhön. Lainsäädännön on annettava viranomaisille riittävät työkalut kriittisen infrastruktuurin ja strategisten kohteiden suojaamiseen.

Arvoisa herra puhemies! Sotilastiedustelulla hankitaan tietoa Suomen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä tuetaan valtion ylimmän johdon päätöksentekoa. Kiristyneet turvallisuuspoliittiset jännitteet heijastuvat Itämerelle ja arktiselle alueelle. Lähialueidemme kehityksellä on erityinen merkitys turvallisuudellemme. Tiedusteluyhteistyötä hyödyntäen pieni kansakunta voi seurata valppaammin myös maastamme kauempana tapahtuvia geopolitiikan ja geotalouden toimijoiden siirtoja, joilla on merkitystä Suomen ja suomalaisten turvallisuudelle. Euroopan unionin tiedustelukapasiteetin vahvistaminen on tässä avainroolissa.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Suomi seuraa turvallisuuspoliittisen tilanteen kehitystä reaaliajassa. Hankittu tiedustelutieto ja tiedonvaihto tiedustelukumppanien kanssa syventävät valtiojohtoon tilannekuvaa ja vahvistavat edellytyksiä tehdä tilanteen mukaisia turvallisuuspoliittisia päätöksiä. Suurten maiden sotilastiedustelulla on keskeinen merkitys arvioitaessa Venäjän toimia Ukrainan rajalla ja Ukrainassa.

Arvoisa puhemies! Suojelupoliisin tehtävät rikosten estämisessä ja paljastamisessa ovat merkityksellisiä terrorismin, vakoilun ja muiden vakavien valtiooon kohdistuvien rikosten torjunnan kannalta. Suojelupoliisi voi saada tehdessään siviilitiedustelua tiedon vakavasta rikoksesta tai sen uhasta. On tärkeää, että suojelupoliisin on nykyisin mahdollista jatkaa tiedustelumenetelmän käyttöä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi, vaikka tiedustelumenetelmän käytöllä ei enää voida olettaa saatavan tietoja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta. Tärkeää on myös huolehtia siitä, että tiedustelun kautta saatu tieto rikoksesta tai sen uhasta siirtyy sujuvasti esitutkintaviranomaisille, jotta ne voivat täyttää oman tehtävänsä rikostorjunnassa.

Arvoisa puhemies! Tiedusteluviranomaisilla on nykyisin laajat toimivaltuudet, jotka mahdollistavat tarkoin rajatuissa puitteissa puuttumisen suojattuihin perus- ja ihmisoi-keuksiin. Laajoihin toimivaltuuksiin sisältyy aina väärinkäytösten riski. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että myös tiedustelutoiminnan valvonta on kunnossa. Toimiva valvonta on välttämätöntä, ja se tukee osaltaan tiedustelutoiminnan hyväksyttävyyttä. Selonteon mukaan lainsäädännön mukaiset valvontaa ja oikeusturvajärjestelyjä koskevat säännökset ovat osoittautuneet lähtökohtaisesti toimiviksi. Valvonnassa ei ole myöskään toistaiseksi havaittu tiedusteluviranomaisten lain- tai virkavelvollisuuksien vastaista toimintaa. Näin asioiden pitääkin olla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Harjanne.

14.49 **Atte Harjanne vihr** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Monipuolistuvien uhkien värittämä jännitteinen turvallisuustilanne korostaa tarvetta toimivalle tiedustelulainsäädännölle. Tiedustelutieto auttaa viranomaisia uhkiin varautumisessa ja niiden ehkäisemisessä, ja hyvä tilannekuva luo pohjaa turvallisuuden kannalta tärkeille päätöksille. Samalla on pidettävä mielessä se, että tiedustelulainsäädännössä tasapainoiltaan aina lopulta länsimaisen avoimen demokratian perusperiaatteiden kanssa. Vaa'an eri puolilla painavat yksityisyys ja turvallisuuden takaaminen. Vallan rajojen, vastuun ja valvonnan kanssa on oltava erittäin tarkkana erityisesti, kun kyseessä ovat toiminnot, joita ei niiden luonteen takia voi täysin läpivalaista julkisuuteen.

Toimivan lainsäädännön tarpeen ja väistämättömän tasapainoilun vuoksi on hyvä, että eduskunta aikanaan edellytti tätä selontekoa, hallitus sitoutui sen antamaan ja se on nyt saatuna käsittelyyn. Tiedustelulainsäädännön valmistuminen viime kaudella oli tärkeä askel sekä tiedustelukyvykkyyksien että toimivaltuuksien selkeyttämisen kannalta.

Tässä kohtaa on paikallaan kiittää edesmennyttä kansanedustaja Jyrki Kasvia aktiivisesta roolistaan nyt tarkasteltavan lainsäädännön parissa erityisesti edellä mainitun turvallisuuden ja perusoikeuksien tasapainoilun suhteen. Jyrki Kasvi ei ole enää keskuudessamme, mutta on tärkeää, että eduskunnasta löytyy nyt ja jatkossakin viisautta ja valveutuneisuutta seurata, miten tiedusteluun liittyviä valtuuksia käytetään, ja varmistaa, että lainsäädäntöä edelleen kehitettäessä kansalais- ja perusoikeudet huomioidaan niiden vaatimalla vakavuudella. Tiedusteluvalvontavaliokuntahan on tässä tietysti tärkeässä roolissa.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Suomen turvallisuusympäristö on ollut jatkuvassa muutoksessa ja muuttunut myös tiedustelulainsäädännön hyväksymisen jälkeen. Tieto- ja viestintäteknologioiden ja niiden varaan rakentuneiden palveluiden kehitys on nopeaa, ja itse teknologian kehittymisen ohella niiden geopoliittinen luonne on korostunut. Uudenlaista valtaa on myös keskittynyt kaupallisten yritysten käsiin, joiden sidonnaisuudet kotipaikkojensa valtaa pitäviin vaihtelevat ja muodostavat uusia, osin vaikeasti hahmotettavia rajapintoja kaupallisen ja poliittisen toiminnan välille. Selvää on sekin, että tehokas tiedustelu edellyttää viranomaisilta toimivaa yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa. Tarkka paikka lainsäädännön kannalta sekin.

Muuttuva ja kompleksinen turvallisuusympäristö korostaa myös kansainvälistä yhteistyötä, joka on tiedustelutoiminnassa välttämätöntä. Eri maiden erilaiset lainsäädäntöpohjat ja tiedustelujärjestelmät tuovat tähän omat haasteensa. Olennaista on, että tiedustelutoiminta tukee ja on linjassa muun sisäistä ja ulkoista turvallisuutta takaavan toiminnan ja linjausten kanssa. Perusoikeuksien ja vapauksien kunnioittamisen ohella tämäkin on tärkeä toiminnan yhteiskunnallisen luottamuksen säilyttämiseksi.

Selonteko toteaa, että tiedustelua koskevan lainsäädännön keskeisin tavoite, kansallisen turvallisuuden parantaminen on toteutunut ja että tiedonhankinta kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen kohdistuvista uhkista on uusien tiedustelutoimivaltuuksien myötä tehostunut. Tämä on tietysti hyvä asia.

Keskeisenä johtopäätöksenä nousee myös tarve varmistaa lainsäädännön ajantasaisuus. Nopeasti muuttuvassa maailmassa ei tällaisesta lainsäädännöstä tule täysin valmista varmaan koskaan. Edessä onkin mainittua kansallisen turvallisuuden varmistamisen ja perusoikeuksien ja vapauksien välistä punnintaa jatkossakin. Turvallisuus on taattava, mutta ei kohtuuttomasti kansalaisoikeuksien kustannuksilla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mustajärvi.

14.53 Markus Mustajärvi vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaisella itenäisellä valtiolla on turvallisuuskoneistonsa — Puolustusvoimat, rajavartiolaitos, poliisivoimat — ja niillä lainsäädännössä määritellyt toimintaoikeudet ja velvollisuudet. Tiedusteluorganisaatiot hankkivat tietoa, analysoivat sitä, raportoivat ja ennakoivat tulevaa, jotta turvallisuudesta vastaavat organisaatiot kykenevät täyttämään tehtävänsä ja poliittiset päättäjät tekemään päätöksiä.

Parhaimmillaan kansallisen turvallisuuden suojaaminen edistää perus- ja ihmisoikeuksia, mutta tiedustelutoiminta ulottuu myös kansalaisen yksityisyyden piiriin. Jos jollekin organisaatiolle, esimerkiksi suojelupoliisille tai sotilastiedustelulle, annetaan laajat valtaoikeudet, tulee vastapainona kulkea aina tosiasiallinen mahdollisuus valvoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja suojata niitä tarpeettomalta puuttumiselta. Tiedustelutoimintahan kohdistuu valtiollisen toiminnan lisäksi myös yksittäisten kansalaisten oikeuksien rajoittamiseen.

Viime eduskuntakauden lopulla, pitkällisen valmistelun jälkeen, lait hyväksyttiin nopeutetussa järjestyksessä. Ainoastaan vasemmistoliiton eduskuntaryhmä vastusti kiireellistä käsittelyä. Jälkikäteen varmistui, että normaalissa säätämisyjärjestyksessäkin lakien toimeenpanon viive olisi ollut ainoastaan kuukausia, ei vuosia, niin kuin silloin peloteltiin. Joka tapauksessa tiedustelulakien valmistelun aikana esitetty perusteltu kritiikki johti lakien laadun, sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden, valvontamahdollisuuksien sekä oikeussuojakeinojen paranemiseen.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Selonteossa tiedustelulainsäädännön toimivuutta arvioidaan lähinnä turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta, vähemmän yksilön perus- ja ihmisoikeuksien kannalta.

Arvoisa puhemies! Yleinen arvio tiedustelulakien toimivuudesta on myönteinen. Aikajänne arvioida lakeja on tosin lyhyt, mutta siitä huolimatta on jo kiirehditty vaatimaan lisää toimintavaltuuksia muun muassa kotirauhan suojan heikentämiseksi. Kokemus osoittaa, että kun toimintavaltuuksia lähdetään avaamaan, se johtaa helposti ketjureaktioon, jossa seuraava askel nähdään välttämättömänä jatkumona aiempaan nähden. Oikeustieteen piirissä puhutaankin salaisen tiedonhankinnan porttiteoriasta. Uusia toimintavaltuuksia ei pidä laajentaa ennen kuin tiedustelulakien toimivuudesta ja mahdollisista puutteista on saatu kattavampi kuva.

Arvoisa puhemies! Tiedustelutoiminnan valvontaan osallistuvat monet toimijat: eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunta, oikeusasiamies ja oikeuskansleri, tiedusteluvalvontavaltuutettu, tietosuojavaltuutettu sekä tiedusteluorganisaatioiden sisäinen valvonta ja vastuuministeriöiden valvonta. Valvojien monilukisuus ei kuitenkaan takaa valvonnan kattavuutta ja tehokkuutta. Eri valvojien selkeitten tehtävärajojen määrittelyn, rajapintojen tarkastelun, katkeamattomien tarkastusketjujen, yhteydenpidon, koulutuksen ja mahdollisimman avoimen tiedottamisen tulee olla aina kehittämisen kohteina. Valvojien ja valvotavien suhteen tulee olla avoin ja luottamuksellinen, mutta se ei saa olla kaverisuhde.

Tiedustelutoiminnan valvojista nostan esiin kaksi: tiedusteluvalvontavaltuutetun ja tiedusteluvalvontavaliokunnan.

Tiedusteluvalvontavaltuutetulla on poikkeuksellisen laajat toimivaltuudet, joita hän on myös käyttänyt. Hän valvoo tiedustelutoimintaa ennakkoon, reaaliaikaisesti ja jälkikäteen ja voi jopa keskeyttää käynnistetyn tiedustelumenetelmän käytön. Sen lisäksi tiedusteluvalvontavaltuutettu on läsnä lupa-asioissa Helsingin käräjäoikeudessa.

Tiedusteluvalvontavaliokunnan toiminta käynnistyi tunnustellen sekä oman tehtävämäärittelyn osalta että suhteessa valvottaviin. Hallituksen esityksessä tiedustelulaeiksi oli enemmän sivuja kuin sote-esityksessä. On päivänselvää, että näin laajan kokonaisuuden haltuunotto vaatii valiokunnan jäseniltä paljon. Työn edetessä toimintaote on tiivistynyt ja kuva tehtäväkentästä tarkentunut.

Parlamentaarista valvontaa ei sovi vähätellä. Pohjoismaita pidetään avoimina ja demokraattisina yhteiskuntina, Tanskassa paljastui kuitenkin laajamittainen ja vuosia kestänyt vakoilutapaus. Siinä sotilastiedustelun päällikkö oli yhteistyössä Yhdysvaltain tiedustelupalvelun kanssa käynnistänyt vakoilutoiminnan, jonka kohteina olivat oman maan kansalaiset sekä muiden Pohjoismaiden puolustusteollisuusyritykset. Mielenkiintoista onkin seurata, yltävätkö tämän vakoilutapauksen lonkerot myös Suomeen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rehn-Kivi.

14.58 **Veronica Rehn-Kivi r** (ryhmäpuheenvuoro): Värderade talman! Det är viktigt att riksdagen och Finlands medborgare får en aktuell lägesbild över underrättelseverksamheten och den relativt färskta lagstiftningen som trädde i kraft under år 2019. När det gäller omfattande lagpaket är det värdefullt att vi stannar upp och tittar i backspegeln för att bedöma hurdan inverkan lagen har haft. I enlighet med regeringsprogrammet och riksdagens uttalande har regeringen nu levererat en övergripande redogörelse om underrättelselagstiftningen och dess effekt på den nationella säkerheten.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Arvoisa puhemies! Elämme maailmassa, jossa teknologinen kehitys etenee nopeasti, ehkä jopa nopeammin kuin mitä etukäteen on pystytty ennakoimaan. Erityisesti kyberturvallisuuden merkitys kasvaa digitaalisessa nykymaailmassa. Sosiaalisen median käyttö lisääntyy. Viranomaiset tarjoavat yhä enemmän sähköisiä palveluita ja käyttävät tietokantoja, mikä on osaltaan lisännyt kansalaisten mahdollisuuksia asioiden hoitamiseen verkossa ja parantanut tiedonkulkua. Kehitys on tuonut mukanaan paljon hyvää ja sujuvoittanut ihmisten arkea, mutta samalla se on tehnyt yhteiskunnastamme haavoittuvaisemman.

Viranomaisten toimintaympäristön muuttuessa myös lainsäädännön on oltava ajan tasalla. Uusiin tarpeisiin vastaamiseksi tarvitaan asianmukaisia työkaluja. Sen takia on myönteistä, että kansallinen turvallisuus on selonteon mukaan parantunut lakipaketin ansiosta. Kuten oli tarkoituskin, myös viranomaisten tiedonhankinta maamme turvallisuuden ja puolustukseen kohdistuvista uhista on tehostunut uusien toimivaltuuksien ansiosta.

Värderade talman! Offentligheten är ett viktigt element i det finska samhället. På grund av verksamhetens natur är en betydande andel av underrättelseverksamheten sekretessbelagd. Därför har riksdagens underrättelsetillsynskott ett viktigt uppdrag att utöva parlamentarisk tillsyn över underrättelseverksamheten. Utskottet är helt beroende av den information det får av olika myndigheter och av underrättelsetillsynsombudsmannen. Därför är det viktigt att även i fortsättningen trygga dessas resurser och verksamhetsförutsättningar.

Lagstiftning som denna blir egentligen inte någonsin färdig. Det finns ett ständigt korsdrag mellan önskemål om större myndighetsbefogenheter och krav på starkare skydd för individens privatliv. Det är viktigt att hitta balansen. Det är på de kommande regeringarnas ansvar att se till att dessa befogenheter är tillräckliga men också att de används på ett ansvarsfullt sätt. Denna regering kommer att stärka förutsättningarna att tillgodose de grundläggande rättigheterna vid underrättelseverksamhet, bland annat genom att möjliggöra att underrättelsetillsynsombudsmannen får en vikarie. För att främja individens rättsskydd är det viktigt att trygga förutsättningarna och strukturerna för en fungerande och kvalitativ laglighetsövervakning.

Arvoisa puhemies! Aikoinaan lakimuutokset herättivät paljon keskustelua sekä täällä eduskunnassa että suomalaisessa yhteiskunnassa, koska niillä oli useita liittymäkohtia perus- ja ihmisoikeuksiin. Lakipaketit käsiteltiin tarkoin parlamentaarisessa järjestelmässämme. RKP ja ruotsalainen eduskuntaryhmä toimivat aktiivisesti sen puolesta, että perusoikeuksia kunnioitettaisiin aina ja että lakien perustuslainmukaisuus varmistettaisiin. Nämä periaatteet ovat demokraattisen järjestelmämme peruspilareita, joita meidän tulee aina kunnioittaa.

Tiedustelutoiminnalla on yhtymäkohtia maamme turvallisuuteen, puolustukseen ja valmiuteen. Kyse on hyvin perustavanlaatuisista yhteiskunnan toiminnoista. Siksi on erittäin tärkeää turvata tiedustelutoiminnalle riittävät resurssit. Yhteiskunta kehittyy koko ajan, ja on äärimmäisen tärkeää turvata yhteiskunnan keskeiset toiminnot kaikkina aikoina. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Östman.

15.03 Peter Östman kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokainen yhteiskunta on yhtä vahva kuin sen heikoin lenkki. Maailman geopoliittisen tilanteen ollessa tällä het-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

kellä erittäin jännitteinen Suomi on tärkeällä paikalla, ja meihin kohdistuu aktiivista tiedustelua. Tammikuussa tuli julkisuuteen, että suomalaisten diplomaattien kännyköitä on vakoiltu haittaohjelmalla, joka on pystytty tuomaan puhelimeen käyttäjän huomaamatta. Sekä valtiollisten että muiden tahojen kyvykyys tiedusteluun sekä kybervaikuttamiseen ja -hyökkäyksiin on huomattava.

Päivitetty tiedustelulainsäädäntö paransi viranomaisten kykyä suojata kansallista turvallisuutta. Hybridiuhkiin varautumiseksi meidän on kuitenkin tehtävä vielä paljon, kuten myös tasavallan presidentti Niinistö totesi.

Selonteossa kiinnitetään paljon huomiota oikeusturvaan. Se on hyvä. Suomi perustuu luottamukseen. Uskon toki, että olemme hyvin kaukana tilanteesta, missä kotimainen tiedustelu muodostuisi esimerkiksi sananvapautta tai yksityisyydensuojaa rajoittavaksi tekijäksi. Ulkomaisilla teknologiaryityksillä on jo meistä paljon monipuolisemmin tietoa kuin omilla viranomaisillamme.

Tiedustelutoiminnan valvonnan toteutumista on toisaalta hieman vaikea arvioida, koska julkista tietoa on niukasti. Luotan siihen, että sekä virkamiehet että tiedusteluvalvontavaliokunta tekevät työnsä, valvoen tiedustelun oikeasuhtaisuutta kansan edustajina. Valiokunnan vastuulla on tarkastella, onko tiedustelu pysynyt hyväksyttävissä rajoissa. Tämä on olennaista kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta. Yhdysvalloissa kansalaisten luottamus rikottiin, ja Edward Snowdenin paljastusten myötä tiedustelun laajuus tuli kaikkien tietoon. Kiinassa valtiolla taas ei ole luottamusta kansalaisiinsa. Kumpikaan tie ei ole Suomen ja Euroopan tie. On hyvä, että asioihin on herätty.

Ärade talman! Gränsen mellan militär och civil underrättelseverksamhet har tappat sin betydelse för länge sedan. Underrättelseverksamheten strävar efter att hitta samhällets svaga punkter. Risken för en cyberattack finns överallt där informationssystem och telekommunikation finns, och var skulle det i dag inte finnas det? Världen är redan uppdelad i digitala intressezoner där geografien inte spelar någon roll. Det europeiska samarbetet...

Puhemies Matti Vanhanen: Hetkinen, jostain syystä mikrofoni katkesi. — Nyt on päällä taas.

Meitä vakoillaan. [Naurua] — Värderade talman! Det europeiska samarbetet ger oss ett betydande mervärde i förstärkandet av helhetsförsvaret. Varje samhälle är lika starkt som dess svagaste länk.

Sotilas- ja siviilitiedustelun raja on aikaa sitten käynyt merkityksettömäksi. Kyberhyökkäysten mahdollisuus liittyy aivan kaikkeen, missä on käytössä tietojärjestelmiä tai tietoliikennettä, ja maailma on jo jakautunut digitaalisiin etupiireihin, missä maantieteellä ei ole merkitystä.

Jokainen yhteiskunta on yhtä vahva kuin sen heikoin lenkki. Heikko lenkki voi olla sähköjärjestelmä, tietoliikenneverkko, maksuliikenne, lämpöverkko — mitä tahansa. Mitä tapahtuu, jos kovilla pakkasilla kaukolämpö- ja sähköverkko saadaan riittävän pitkäksi aikaa nurin?

Kristillisdemokraatit jättivät viime syksynä kirjallisen kysymyksen liittyen elintarviketietoturvaan. Maatiloilla on valtavasti erilaisia tietojärjestelmiä, ja asiantuntijan sa-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

noin ”kokonaisuus ei kuulu kenellekään”. Valitettavasti viljelijöillä ei ole aina aikaa ja voimavaroja panostaa turvallisuuteen.

Ajankohtainen asia on myös soten tietojärjestelmät: onko parempi käsitellä suomalaisen henkilö- ja terveystietoja yhdysvaltalaisissa pilvipalveluissa, vai onko turvallisempaa hajauttaa tiedot moneen eri järjestelmään hyvinvointialueille?

Lopuksi, arvoisa puhemies: Onko itse tehty järjestelmä parempi kuin ulkomainen? Tällaisissa kysymyksissä tarvitaan syvää asiantuntijanäkemyä ja keskustelua. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Harkimo.

15.08 Harry Harkimo liik (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Tiedustelulainsäädännön keskeisin tavoite on kansallisen turvallisuuden parantaminen ja turvaaminen. Uusi tiedustelulainsäädäntö parantaa mahdollisuuksia havaita kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen kohdistuvia uhkia. Uhkiin tulee varautua ajantasaisen lainsäädännön keinoin, ja siksi on tärkeää, että lainsäädäntö seuraa yhteiskunnan vaatimuksia. Tiedustelulainsäädännön uudistus vuonna 2019 on osoittanut tarpeellisuutensa jo monella tavalla. Turvallisuusympäristö on Suomessa ollut tiedustelulain hyväksymisen jälkeen jatkuvassa muutoksessa. Turvallisuusympäristöön ja kansalliseen turvallisuuteen vaikuttavat muun muassa teknologian kehittyminen, tekoäly, hyvinvoinnin epätasainen jakautuminen sekä kilpailu luonnonvaroista. Suomeen kohdistetaan myös hybridivaikuttamista. Esimerkiksi viime viikonlopun tapahtumia Helsingin keskustassa Eduskuntatalon edessä ei kannata ottaa pelkästään olankohautuksella. Tolkun suomalainen voi ryhtyä suoraan toimintaan, jos syrjäytyminen lisääntyy ja tunne epätasa-arvoisesta kohtelusta kasvaa. Yhteiskunnalliset muutokset tuovat mukanaan uusia uhkia, joihin lainsäädännön tulee pystyä vastaamaan. Tilanne vaatii jatkuvaa arviointia, jotta uhkiin pystytään varautumaan asianmukaisesti ja lainsäädännön puitteissa.

EU:n jäsenmaissa kansallinen turvallisuus on ensisijaisesti jäsenvaltioiden omalla vastuulla, mutta yhteistyön merkitys korostuu erityisesti hybridiuhkien torjunnassa. Euroopan unionin varautuminen ympäristön haasteisiin ja asemoituminen suurvalta- ja teknologia-kilpailuun heijastuu tiedusteluyhteistyön kehittämisessä. Uhkien torjumiseksi yhteistyö ja tietojen vaihtaminen viranomaisten välillä on tärkeää myös kansallisesti. Tiedustelulainsäädännön tarkoitus on turvata tarvittavan tiedon saanti merkittäviin yhteiskunnallisiin intresseihin liittyvässä päätöksenteossa. Kaikki, mikä on mahdollista, tehdään suomalaisten ja turvallisuuden eteen — se on tehtävä.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Tiedustelutoiminta on tärkeää kansalliselle turvallisuudelle. Jotta tiedustelutoiminta on tehokasta, sen oikeudenmukaisuuteen pitää pystyä luottamaan. Laillisuusvalvonnalla ylipäätään on tiedustelutoiminnan luottamus. Tiedustelutoiminnan koko oikeudellisen perustan muodostavat perustuslaki ja kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet. On tärkeää ymmärtää ja hyväksyä, että vaikka joissain tilanteissa yksilön oikeutta voidaan joutua rajoittamaan kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, kansallisen turvallisuuden suojaaminen edistää osaltaan perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamista. Tämän toteutuminen edellyttää kansalaisten täyttä luottamusta viranomaisten toimintaan, ja tämä luottamus on viranomaisten toimillaan lunastettava. Jotta tiedustelulainsäädännön tavoitteiden toteuttaminen olisi tehokasta, tiedustelutoiminnan yleisten periaatteiden ja tiedustelutoiminnan on oltava tasapainossa.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Arvoisa puhemies, ärade talman! Ennen raja oli vain fyysinen valtakunnan raja. Nyt uusi raja liittyy kyberturvallisuuteen, ja sitä meidän pitää pystyä suojelemaan. Yhteiskunnan tärkeät toiminnot nojaavat yhä enemmän teknologiaan. Se luo uusia haasteita ja uhkia, joita meidän tulee pystyä torjumaan. Tiedustelulainsäädännön täytyy olla sellainen, että tarvittavat toimenpiteet ovat mahdollisia. Suomi on demokratiana vakaa, mutta toimintaympäristön muutokset tulee ymmärtää ja ottaa huomioon päätöksenteossa. Ennakointi on avainasemassa varauduttaessa kansallista turvallisuutta koskeviin uhkiin. Vaikka tavoitteet olisivat tällä hetkellä toteutuneet, täytyy lainsäädännön pystyä vastaamaan ajankohtaisiin ja uusiin uhkiin, ja siksi lakien toimivuutta tulee tarkastella jatkuvasti.

Puhemies Matti Vanhanen: Ja ministeri Mikkonen, 2 minuuttia.

15.13 Sisäministeri Krista Mikkonen: Arvoisa puhemies! Kiitoksia erinomaisista puheenvuoroista. On selvästi havaittavissa, että tässä salissa on paljon asiantuntemusta, ja täällä onkin läsnä monia sellaisia edustajia, jotka viime kaudella, kun tuota tiedustelulainsäädäntöä tehtiin, olivat siinä aktiivisesti mukana.

Niin kuin monessa puheenvuorossa tuli esille, niin tiedustelulainsäädäntöä tehtäessä tehtiin punnintaa turvallisuuden ja perusoikeuksien välillä. Silloin tehtiin hyvin perusteellista työtä, ja nyt näyttää siltä, että tuo työ oli varsin onnistunutta, kun katsotaan tätä selontekoa ja huomataan, että pääosin se lainsäädäntö, joka viime kaudella luotiin, on toimivaa ja onnistunutta.

Totta kai meidän täytyy koko aika sitä seurata aktiivisesti, kehittää ja huolehtia siitä, että lainsäädäntö on ajan tasalla myös jatkossa. Muuttuva toimintaympäristö, erityisesti teknologian kehitys, haastaa koko ajan myös lainsäädäntöämme ja vaatii todellakin jatkuvaa tarkastelua. Ja on totta, niin kuin monessa puheenvuorossa tuli esiin, että tämä lainsäädäntö on tietysti ollut vasta varsin vähän aikaa käynnissä, ja vaikka selvästi on nähty se, että sitä kautta meidän tiedustelutieto on parantunut ja sitä kautta saamme tietoa entistä enemmän, niin sitä arviointia täytyy tehdä jatkossakin, jotta näemme, millaista kehittämistä lainsäädäntö tarvitsee.

Monessa puheenvuorossa tuli esiin tietysti myös riittävät resurssit, niiden turvaaminen ja valvonnan tärkeä rooli. Ja siinä mielessä myös uusi eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunta on tärkeässä roolissa, ja on hyvä, että siihen liittyen myös nämä kertomukset tulevat tänne saliin aina keskusteluun, jotta pystymme myös yhdessä tätä keskustelua käymään. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Kaikkonen, 4 minuuttia.

15.16 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Kiitos ensinnä näistä hyvistä puheenvuoroista tässä keskustelussa tähän mennessä.

Tämä tiedustelulainsäädännön soveltaminen on lähtenyt nähdäkseni hyvin käyntiin. Hienosäätötarpeita voi tietysti olla, mutta merkittäviä valuvikoja lainsäädännössä ei ole toistaiseksi havaittu. Tiedustelun toimialalla ei ole saatavissa valmiita toimintamalleja, vaan ne on luotava kansallisesti itse. Tästä johtuen täysin uudentyyppisen lainsäädännön ja toiminnan osalta voidaan todeta, että tätä vajaan kolmen vuoden tarkastelukautta voidaan pitää verraten lyhyenä eikä kaikkia vaikutuksia ja mahdollisia ongelmia ole vielä voitu havaita.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Uhkaympäristön kehitys ja sotilaallisen toiminnan kehittyminen ovat tarkoittaneet sitä, että sotilaallinen uhka ja sen kehittyminen ovat aiempia epämääräisempiä. Hybridi- ja laaja-alainen vaikuttaminen leikkaavat koko yhteiskunnan läpi usean eri viranomaisen vastuulle. Tiedustelulainsäädäntö onkin antanut tehokkaita työkaluja tiedonhankinnan näkökulmasta ja raamittaa valtionjohdon roolia tiedustelutoiminnassa. Uhkaympäristön kehitys vaatii myös vankkaa yhteistyötä tiedusteluviranomaisten välillä. Sotilastiedustelulaki ja sen mukaiset toimivaltuudet ovat parantaneet tiedustelujärjestelmän kykyä muodostaa tilannekuva ja antaa ennakkovaroitus valmiuden säätelylle. Kiristyneessä kansainvälisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa korostuu se, että valtiojohdolle pystytään kansallisesti toimittamaan ajantasaista ja luotettavaa tietoa toimintaympäristön muutoksista.

Tiedustelulainsäädäntö loi myös puitteet paremmalle kansainväliselle yhteistyölle. Kansainvälisen yhteistyön kautta saadaan globaalisti tietoa uhkien kehittymisestä.

Arvoisa puhemies! Valvonnasta muutama sana. Tämän riippumattoman ulkopuolisen valvonnan lisäksi yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden osana on myös parlamentaarinen valvonta. Eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunta on puheenjohtaja Karin johdolla luonut toimivan parlamentaarisen valvonnan lyhyessä ajassa. Toiminnan voidaan katsoa olevan tehokasta ja toimivaa myös puolustushallinnon näkökulmasta. Vaikka valvonnan kokonaisuuden voidaan katsoa olevan toimiva, vaatii se kehittämistä. Puolustushallinnossa pyritään kehittämään menettelyjä, jotka mahdollistaisivat valvonnan kannalta tarpeellisten tietojen julkisemman käsittelyn huomioon ottaen tiedustelutoiminnan luonteen myös kansalaisille.

Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Tämä uhkaympäristö on todella jatkuvassa muutoksessa. Etenkin hybridiuhkan ja laaja-alaisen vaikuttamisen taustalla olevia toimijoita ja itse uhkan olemassaoloa pyritään peittelemään. Alati kehittyvä uhkaympäristö merkitsee sitä, että sekä tiedustelutoimintaa kokonaisuutena että lainsäädäntöä on pystyttävä tarvittaessa myös kehittämään.

Tällä hetkellä sotilastiedustelulainsäädäntö — mikä on meikäläisen rootelia enemmän tässä kokonaisuudessa, ministeri Mikkonen on tästä muutoin vastuussa hallituksen puolelta — ei edellytä merkittävää kehittämistä. Sotilastiedustelun osalta selonteossa tuodaan esille tarve kehittää tietoliikennetiedustelussa tarpeellista teknisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä tavalla, joka osaltaan tehostaisi tiedustelua ja toisaalta takaisi paremmin yksityisen viestinnän suojaa.

Lisäksi puolustusselonteossa todetusti kyberpuolustuksen kehittäminen edellyttää sotilastiedustelun tukea, mikä saattaa edellyttää kyberpuolustuksen huomioon ottamista tiedustelulainsäädännössä.

Ja lopuksi vielä: Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan toteuttaminen edellyttää toimivaa ja tarkkaa tiedustelutoimintaa, tiedustelutiedon oikea-aikaista jakamista valtiojohdolle ja viranomaisille sekä perus- ja ihmisoikeudet huomioon ottavaa lainsäädäntöä.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän nyt mahdollisuuden lyhyehköön debattiin, ehkä kuitenkin niin, että koetan varata ajan sille, että nämä ennakkoon pyydetty puheenvuorot, joita ei ole mahdotonta määrää ja jotka on etukäteen valmisteltu, ehdittäisiin pitää tämän 2,5 tunnin puitteissa. — Vastauspuheenvuoro, edustaja Risikko.

15.20 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erittäin paljon kiitoksia tästä selonteosta ja niistä esittelyistä, mitkä täällä molemmat ministerit, niin Mikko-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

nen kuin Kaikkonen, esittelivätkin. Viime kaudellahan, ihan siinä loppuvaiheessa, saatiin lainsäädäntöpaketti, jossa muutettiin tiedustelutoiminnan valvontaa, siviilitiedustelua koskevaa lainsäädäntöä ja sotilastiedustelua koskevaa lainsäädäntöä, ja tietysti perustuslakiin jouduttiin tekemään muutoksia. Se oli pitkälinen työ. Muun muassa edustaja Kari oli siinä erittäin ansiokkaassa asemassa — ja hyvin, hyvin monet teistä — ja siitä lämmin kiitos. Itse sain olla siviilitiedustelulainsäädäntöä tekemässä.

Nyt kysyisinkin tästä: Mitä haasteita näette? Nythän tietysti tiedustelun tarve tulee lisääntymään koko ajan, kun meitä uhkaavat monenlaiset uhkat, mutta mitkä ovat ne kriittiset pisteet? Viittasitte resurssien puutteeseen ja siihen kriittiseen pisteeseen. Jos vielä vähän analysoisitte, miten meidän pitää tulevaisuuteen varautua.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kari, Mika.

15.21 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Itsekin haluan kiittää kyllä viime kauden lain rakentamisesta, valmistelusta ja päätöksenteosta koko eduskuntaa. Eduskunta tuolloin osoitti sen, mihin yksituumainen Suomen kansa pystyy aikana, jolloin meitä haastetaan niin ulkoa kuin sisältä.

Ehkä tässä yhteydessä voi mainita myös sen, että tietenkin allekirjoittanut, niin kuin varmasti moni muukin, on ajatellut, missä pisteessä olisimme, jos emme olisi tuolloin 2019 saaneet tiedustelulakia voimaan. Se, että se tehtiin kiireellisellä menettelyllä, varmasti osaltaan myös sen, että senaikaiset kansanedustajat kantoivat myös vastuuta siitä tiedustelulakikokonaisuudesta, ja hyvä niin.

Arvoisat ministerit, tässä viittasittekin jo siihen, että jatkossa olisi syytä varmasti vähän vielä kokonaisvaltaisemmin arvioida tiedustelulakien toimivuutta. Haluan alleviivata tässä muutamaa asiaa: tiedustelulain tarvetta, säätelyä ja ennen kaikkea myös resursseja, jotta meidän viranomaisillamme on riittävät työkalut tehtävänsä hoitamiseen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Östman.

15.23 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selonteossa kiinnitetään paljon huomiota oikeusturvaan, ja se on hyvä asia. Joulukuussa Helsingin Sanomat uutisoi, että ylin laillisuusvalvoja, eduskunnan oikeusasiamies, torjuu ajatuksen, jonka mukaan supo ja sotilastiedustelu voisivat antaa tiedustelutietoja rikostutkinnan käyttöön nykyistä helpommin. Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen huomautti kuitenkin, että lakiin kirjattua palomuurisäätelyä on tarkasti noudatettava. Eduskunnan oikeusasiamies on asiasta eri mieltä kuin tiedusteluvalvontavaltuutettu Kimmo Hakonen, jonka tehtävänä taas on tiedustelulakien käytön laillisuuden valvonta. Tiedustelulakien käytön laillisuusvalvoja ja Suomen ylin laillisuusvalvoja ovat siis tulkinneet eri tavalla tiedustelulakeja, jotka ovat olleet voimassa vuoden 2019 kesästä. Kumpi näistä tulkinnoista on nyt sitten se oikea? Osaavatko ministerit tähän vastata?

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän vastauspuheenvuorot pyydytyssä järjestyksessä edustajille Kiuru, Kopra, Heinonen, Kärnä, Mustajärvi, Hoskonen, Könttä ja Wallinheimmo. Tähän vedetään sitten viiva. — Edustaja Kiuru, Pauli.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

15.24 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tiedusteluvalvontavaliokunnassa ja mietinnöissä olemme kiinnittäneet huomiota tiedusteluvalvontavaltuutetun resursseihin. Mitään suuria puutteita ei ole. Asiat on hyvin hoidettu. Ainoa tai ehkä päällimmäinen huomio on siinä se, että tiettyä — miten nyt sanon — varmistusta pitää olla. Jos tiedusteluvalvontavaltuutettu on esimerkiksi estynyt hoitamaan tehtävänsä jonkin aikaa, niin kuka on hänen sijaisensa ja mitkä valtuudet sijaisella on? Mutta tästä täytyy antaa kiitos kyllä hallitukselle tässä asiassa, eli kevään lainsäädäntöohjelmassa on kohta, jossa sanotaan, että lailla tullaan säätämään tiedusteluvalvontavaltuutetun sijaisista — kiitos siitä.

Ja sitten tämä sama kysymys liittyen siihen, minkä edustaja Östman nosti esiin: tämä palomuurisäännös. Lähinnä on nyt varmasti tulkinnasta kysymys, mutta jos tarvetta on, niin lakia on ilmeisesti muutettava, ja mielellään kuulen ministerinkin näkemyksen asiasta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kopra.

15.25 Jukka Kopra kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tätä tiedustelulainsäädännön laatimista voi pitää minun mielestäni eräänlaisena eduskunnan suurena onnistumisena ja lainsäädännöllisenä menestystarinana. Viime eduskuntakaudella, kun tähän hankkeeseen ryhdyttiin, varmaan joka puolueessa oli vähän niin ja näin, onko tämä tarpeen, voidaanko tällaista tehdä, ja oli sitten kannattajia ja vastustajia. Mutta niin vaan tarpeesta päästiin samalle linjalle ja jokainen puolue kokosi joukkonsa ja yhteistuumin tämä hanke vietiin läpi yhteisymmärryksessä. Ja voisin kuvitella, että meidän asemamme olisi paljon hankalampi, jos me emme tätä yhteistä hanketta olisi näin hyvin silloin saaneet läpi — ja hyvä niin.

Me tässä, selostuksissa ja puheenvuoroissa, ollaan nyt paljon kiinnitetty huomiota tähän tiedusteluvalvontaan, tai siis laillisuuden arviointiin, mutta kiinnostaisi kuulla vähän enemmän tästä, miten tiedustelun suorituskykyä voidaan mitata. Onko niin, että me saamme tietää vain niistä tietyistä asioista, jotka julkisuuteen tulevat, vai olisiko olemassa joitain mittareita, joiden perusteella eduskunta voisi arvioida onnistumista suhteessa käytettyihin resursseihin, joista myöskään emme tiedä, paljonko on resursseja kulunut tähän ja onko resurssitaso riittävä vai jääkö optimistasosta silleen, että tietynlaisella panostuksella voitaisiin sitä suorituskykyä olennaisesti parantaa? Tämä olisi varmasti eduskunnalle tärkeä tietää, jotta voitaisiin tarvittaessa sitten myöntää resursseja enemmän.

Ja myöskin tämä kehittämistarve, sitä varmasti on, mutta ilmeisestikin on tosiaan niin, että ajan on annettava vielä kulua, jotta saadaan lisää kokemuksia, jotta tiedetään, kuinka tulisi kehittää tätä nykyistä säätelyä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Heinonen.

15.27 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, hyvät ministerit! Tämähän lähti liikkeelle jo turvallisuuskomitean kyberturvallisuusstrategian julkaisusta vuodelta 2013, ja nyt olemme tässä tilanteessa, että toiminta niin sotilas- kuin siviilitiedustelulainsäädännön kautta on saatu käyttöön.

Tässä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja, mutta nostaisin tähän keskusteluun sen, ja kuulisin mielelläni ministeri Kaikkoselta vastausta, että kun meillä on nyt lainsäädäntö kunnossa ja tämän sotilastiedustelun kautta voidaan saada esimerkiksi tieto siitä, että jon-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

kinlaisen operaation osana ollaan siirtämässä isoa joukkoa Venäjällä asuvia ulkomaalaisia ihmisiä kohti meidän rajaa, syöttämässä heitä Suomeen, niin tullaan siihen, että meidän valmiuslaissa on laajamittaisen maahantulon kokoinen reikä. No kun tätä ei onnistu valmiuslainsäädännön kokonaisuudistuksen aikataulussa sulkea, niin onko hallituksessa käyty keskustelua, että väliaikainen turvapaikkahakemusten vastaanottaminen voitaisiin säätää omana osanaan tästä lainsäädännöstä silloin kun tällaiselle paineelle on syntymässä ai-
hetta?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kärnä.

15.29 Mikko Kärnä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aivan liian harvoin tulee kehuttua oman vaalipiirin kansanedustajia, mutta nyt kun edustaja Mustajärvi on ilmoittanut lopettavansa pitkän ja kunniakkaan parlamentaarikonuransa, rohkenen häntä kehua: hänellä oli erinomainen ryhmäpuheenvuoro, ja olen täsmälleen samaa mieltä siitä, että me emme voi myöntää tiedustelulle lisää toimivaltuuksia ennen kuin meillä on riittävä tietopohja siitä, millä tavalla tämä lainsäädäntö toimii.

Samaan aikaan on kuitenkin pidettävä mielessä, että teknologia kehittyy aivan valtavilla harppauksilla, valtavalla vauhdilla, ja erilaisia uusia uhkia ilmaantuu koko ajan. Olisin kysynyt ministereiltä: millä tavalla varmistetaan, että meidän lainsäädäntömme olisi pikemminkin ennakoivaa ja että ennakoivasti jo vastattaisiin tällaisiin tuleviin uhkiin ja uusiin menetelmiin, sen sijaan että sitten joudutaan sellaiseen välitilaan, että joudumme reagoimaan ja ottamaan vasta siinä vaiheessa kantaa ja muuttamaan lakeja, kun meihin jo kohdistuu joku uusi uhka?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mustajärvi.

15.30 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä jokin aika sitten erityisesti seurattaviksi riskiryhmiksi tiedustelutoiminnassa mainittiin sekä vasemmisto- että oikeistoradikalismi silloin, kun puhuttiin nimenomaan ryhmistä eikä yksittäisistä henkilöistä. Nyt sama asia muotoillaan niin, että erityisiä seurattavia riskiryhmiä ovat islamistit ja oikeistoradikaalit. Valitettavasti esimerkiksi poliisivoimissa oikeistoradikalismista on saatu ikäviä esimerkkejä. En usko, että se tahraa kuitenkaan korkeasti arvoitetun ammattikunnan ja hallinnon mainetta sinällään, mutta ikäviä tapauksia ne ovat olleet. Voisiko vastuuministeri hieman täsmentää tätä seurattavien ryhmien profilointia ja tapah-
tuneita painopistesiiirtymiä?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

15.31 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Muistan ne hetket, kun tätä tiedustelulakia valmisteltiin ja sitä johti kunniakkaasti suuresti kunnioittamani kansanedustaja Tapani Tölli. Se parlamentaarinen työryhmä teki todella hyvää työtä, ja oli todella helpottava tunne, kun sitten saatiin vihdoinkin ja viimein tieto, että siitä on syntynyt yhteisymmärrys. Laki tuli sitten tänne eduskuntaan, ja se saatiin hyväksytyksi ja voimaan 1. kesäkuuta 2019.

Sitä ennenhän meillä oli tilanne, että suomalaisissa tietoverkoissa saattoivat liikkua ainoastaan vieraiden valtioiden niin sotilas- kuin siviilitiedusteluihmiset omine tiedonhaku-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

keinoineen. Nyt se on sitten meillekin mahdollista, ja sieltä voidaan siivilöidä tietoja suomalaisten ihmisten ja suomalaisten yritysten ja koko Suomen yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitämiseksi. Se oli aivan loistava eteenpäinmeno asiassa, joka oli äärimmäisen tärkeä Suomelle. Nyt on näitä erilaisia tiedusteluvalvontoja, joista muun muassa edustaja Kari oman valiokuntansa puheenjohtajana ja valiokunnan kanssa pitää huolen. Se on arvokasta työtä.

Toinen asia, mikä pitää nostaa esille, on nämä valmiuslait, joista edustaja Heinonen taisi äsken mainita: valmiuslakien saattaminen ajan tasalle, kuten tasavallan presidentti Sauli Niinistökin on monta kertaa sanonut monessa yhteydessä. Toivoisin, että siinä edettäisiin, koska se vain on tämän maan turvallisuuden kannalta aivan välttämätön. Tilanteet muuttuvat nopeasti, ja kukaan ei voi taata, mitä huomenna tapahtuu.

Lopuksi, arvoisa puhemies, vielä se, että kun tiedustelulaki, tämäkään laki, ei tietenkään ole nyt valmis, meillä on edelleen uhkia olemassa, niin jos on tarvetta päivittää tätäkin lakia, niin se pitää tehdä nopealla aikataululla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Könttä.

15.32 Joonas Könttä kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Kun kysymys on Suomen kansallisen turvallisuuden suojaamisesta, silloin meidän on tehtävä kaikkemme, jotta tämä tavoite toteutuu. Tämä viime vaalikaudella säädetty laki on erittäin hyvä askel, erittäin tärkeä laki, ja kiitos siitä koko eduskunnalle. Mitä tulee näihin valmiuslakeihin, niin tässä valmiuslakikysymyksessä on kysymys samasta asiasta, Suomen kansallisen turvallisuuden suojaamisesta. Ja kyllä meillä täytyy olla valmiutta tarttua myös tämän kokonaisuuden paitsi kokonaisuudistamiseen myös nopeampaan osittaisuudistamiseen.

Mutta ministereiltä tiedustelisin asiaankuuluvasti: kun saadun informaation määrä kasvaa ja myös uhat lisääntyvät päivä päivältä ja vuosi vuodelta, niin kuinka nämä resurssit, niin henkilöresurssi kuin myös euromääräinen resurssi, turvataan jatkossa, jotta me pystymme käsittelemään sen saadun informaation, joka tiedustelutiedolla meille tulee, jotta ei käy niin, että resurssit loppuvat kesken, ja vaikka tietoa sinällään aineistossa olisi, niin emme kerkeä sitä analysoimaan ajoissa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Wallinheimo.

15.34 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaipa tämän selonteon kohdalla on kysyttävä se kysymys, että vaikka tämä on varmasti oikeansuuntainen, onko tämä ajanmukainen. Se on kai se tuhannen taalan kysymys. Nimittäin teknologian kehitys on valtava, niin kuin molemmat ministeritkin tässä omissa puheenvuoroissaan sanoivat — tekoäly, kvanttietokoneet, erilaiset havaintoanturit ja niin edelleen. Tekoäly mahdollistaa entistä nopeamman tiedonlouhinnan, ja kvanttiteknologian yksi vaikutus on se, että mitään salaisuuksia ei enää ole. Sen laskentavoima on niin murskaava, etteivät mitkään salaisuudet pidä. Tämä muuttaa koko tietoturvallisuuden ja koko tiedustelukokonaisuuden. Ja kun tähän lisää sen valitettavan faktan, että koko Eurooppa on tippunut digitalisaation kehityksestä, niin oikeastaan kysymys kuuluukin: onhan meillä sellaisia tiedustelukumppaneita, jotka ovat sen viimeisimmän teknologian päällä?

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Mikkonen.

15.35 Sisäministeri Krista Mikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta ja hyvistä kysymyksistä. Todellakin tämä teknologinen kehitys on yksi, joka haastaa. Ja kun kysyttiin myös näitä kriittisiä tekijöitä ja mitä ne ovat, niin varmasti tämä on yksi kriittinen kysymys, ja toki sitten resurssit, jotka siihen linkittyvät, mutta ei ainoastaan vain ne teknologiset resurssit, vaan myös nämä inhimilliset resurssit, ja sen takia on tietysti hyvä, että tiedusteluvalvontavaltuutetun sijaisesta saadaan nyt lainsäädäntöä.

Esille tuli myös se, että miten pystytään ulkopuolelta arvioimaan toimintaa ja tavallaan myös sen tehokkuutta. Tässä on tietysti iso haaste, kun tällaisten yksittäisten tilastojen julkaisemista ei voida tehdä, koska se paljastaisi sitten liikaa tiedusteluviranomaisten suorituskyvystä. Ja siinä mielessä me mietimme, millaisia mittareita tähän voitaisiin kehittää niin, että kuitenkin se tärkeä yhteiskunnallinen keskustelu voidaan käydä tämän tiedustelulainsäädännön ja tiedustelun ympärillä ja voidaan myös arvioida resurssien tehokasta käyttöä.

Sitten täällä tuli esille myös palomuurikeskustelu. Tämä on varmaan asia, mikä luultavasti myös tämän selonteon käsittelyssä valiokunnissa keskustellutaan. Ja niin kuin tässä kerrottiin, julkisuudessakin on ollut jo erilaisia näkemyksiä. Tämä on varmaan asia, joka on syytä eduskunnassakin tarkkaan katsoa.

Sitten tässä tuli esille ei vain tämän tiedustelulainsäädännön vaan muutoinkin meidän lainsäädännön ajantasaisuus suhteessa hybridiuhkiin. Siinähan me paraikaa teemme työtä. Meillä on sisäministeriössä yhdessä oikeusministeriön kanssa asetettu työryhmä, joka meidän ihan normaaleja lakeja tarkistaa ja katsoo, että ne ovat ajantasassa. Sitten tämä valmiuslain uudistaminen on pidempiaikainen prosessi, ja sehän on käynnissä tuolla oikeusministeriössä.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Kaikkonen.

15.37 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Risikko kysyi, miten pitää tulevaisuuteen varautua. No tälle tematiikalle sukua on tuo kyberturvallisuuden puoli ja niihin liittyvät lainsäädäntöhankkeet, joiden työ on aloitettu.

Resursseihin viittasi täällä useampikin edustaja, viimeksi edustaja Könttä. Puolustuksen puolelta resursseja tähän tematiikkaan — tiedusteluun, kyberturvallisuuteen, kyberpuolustukseen — on lisätty, mutta näin täytyy tehdä jatkossakin. Puolustuselonteko antaa tähän suuntaviivoja, ja toivon, että sen mukaan voidaan sitten myöskin tulevina vuosina edetä.

Sitten tuli kysymys, miten tiedustelun tasoa voisi mitata. Ehkä tätä lainsäädännön tasoa voi mitata sillä tavalla — tai ainakin voi todeta — että meidän uusi lainsäädäntö kiinnostaa maailmallakin ja on tahoja, jotka haluavat ottaa meistä oppia. Eli kyllä uskon, että tässä on monessa kohtaa onnistuttu. Sotilastiedustelussa olemme käsitykseni mukaan kiinnostava kumppani. Sitten puolustushallinnossa on käynnissä tutkimushanke näistä mittareista ja asioiden julkisemmasta käsittelystä, joten tähän voidaan palata myöhemmin, kun tuo hanke valmistuu.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Edustaja Heinosen kysymykseen: Tässä selonteossa ei käsitellä varsinaisesti sisältöasioita, kysymys meni muutenkin ehkä SM:n ja OM:n tontille, mutta sen tietysti voin todeta, että pidän tärkeänä, että valmiuslakia uudistetaan ja mieluiten viivyttlemättä. Työkaluja meillä sinällään on olemassa tälläkin hetkellä, emme ole kädettömiä, mutta asiat voisivat olla tässä suhteessa varmaan vieläkin paremmin.

Edustaja Kärnä: Sanoisin näin, että tämä sotilastiedustelulaki on nyt ajan tasalla. Meidän tiedonhankintakykymme on parantunut, kyvykkyys kyberuhkia vastaan on parantunut, mutta totta kai lainsäädännön pitää elää ajassa. Epäilemättä jossain kohtaa tulee tarve päivityksille — jotakin mainitsin jo tuossa avauspuheenvuorossanikin — mutta isossa kuvassa olemme ajan tasalla.

Mutta tietysti tässä kaikessa on todettava, että kyllähän tämä on tietysti kilpajuoksua teknologisen kehityksen kanssa koko ajan, kuten muun muassa edustaja Wallinheimo lopussa totesi. Teidän kysymyksenne, edustaja Wallinheimo, meni jotenkin siihen tapaan, että onhan meillä tiedustelukumppaneita, joilla on parhaat kyvykkyudet. Tähän vastaus on: on. [Naurua]

Puhemies Matti Vanhanen: Palataan puhujalistaan. — Edustaja Heinonen.

15.40 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies, hyvät ministerit ja edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Tämä tiedustelulainsäädännön uudistaminenhan lähti liikkeelle jo vajaa kymmenen vuotta sitten vuonna 2013, kun turvallisuuskomitea julkaisi Suomen kyberturvallisuusstrategian. Se käynnisti tämän pitkän prosessin, joka saatiin viime kaudella päätökseen, vuonna 2019 laajan parlamentaarisen yhteisymmärryksen saattelemana ja kiireellisesti voimaan saatettuna. Niin kuin tässä debattiosuudessa esille tuli, moni kiitteli sitä, että se laaja parlamentaarinen yhteisymmärrys yli hallitus—oppositio-rajojen löytyi. Voi todellakin miettiä, mitä nämä vuodet ovat pitäneet sisällään tuosta vuodesta 2019 tähän vuoteen, ja meidän emme tässä salissa ainakaan laajassa mittakaavassa edes tiedä kaikkea, mitä tällä lainsäädännöllä on pystytty oikeasti tekemään ja estämään. Ehkä voisi ajatella niin, että ei ole mitään kauhean pahaa tapahtunut, ja haluan itse ajatella, että silloin ehkä tämäkin lainsäädäntö on osaltaan ollut toimivaa.

Tässä kokonaisuudessa on sotilas- ja siviilitiedustelulaki, ja haluan kiittää viranomaisia, jotka ovat näitä lakeja nyt sitten toimeenpanneet ja käyttäneet arjessa. Tämä valmisteluhan tehtiin silloin aikanaan sisäministeriön toimesta siviilitiedustelun osalta, puolustusministeriö vastasi sotilastiedustelusta ja oikeusministeriö valmistelun valvonnasta, ja nyt tämä ensimmäinen selvitys sitten myös eduskunnalle on saatu. Kiitos myös eduskunnan tiedusteluasioista vastaavalle valiokunnalle, edustaja Karin johdolla.

Tiedustelussa ei siis lähtökohtana ole esimerkiksi rikosepäily vaan nimenomaan kansallinen turvallisuus. Sen pitää olla aina tarpeellista, kohdennettua, perusteltua, valvottua ja myös riippumattoman lupaharkinnan alaista. Nämä käytiin viime kaudella hyvin laajasti läpi. Silloin jo todettiin, että esimerkiksi tämä sotilastiedustelu on aivan keskeinen osa nykyistä puolustusvalmiuttamme. Olimme pitkään, viime kauteen asti, muiden maiden hyvän tahdon varassa, ja näitä esimerkkejä oli lukuisia, missä saimme tiedon muilta mailta, että meitä kohtaan oli tehty vakoilua tai tietynlaisia hyökkäyksiä.

Tuossa debatissa halusin tuoda esille, että nyt meillä on olemassa keinot saada tietoa mutta onko meillä keinot puuttua. Toin esimerkkinä tällaisen operaation, jossa osana Suomen painostamista autettaisiin tuhansia tai jopa kymmeniätuhansia Venäjällä asuvia kol-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

mansien maiden kansalaisia kohti meidän itärajaa, sillä tarkoituksella, että he kaikki hakisivat turvapaikkaa. Tämän tyyppinen tilanne tuli väistämättä mieleen, kun keskustelua esimerkiksi valmiuslaista on käyty. Niin kuin edustaja Könttä myös nosti esille tässä debattiosuudessa, meillä on tarvetta valmiuslain kokonaisuudistukseen, mutta se valitettavasti niin kuin edustaja Könttäkin toi esille, vie pitkän ajan, ja ehkä valmiutta ja tarvetta on myös osauudistuksille. On arvioitu, että tämä valmiuslain kokonaisuudistus voisi viedä jopa neljä viisi vuotta aikaa, ja se on pitkä aika tässä nopeasti muuttuneessa maailmantilanteessa.

Turvallisuuskomitean taustaselvitys tästä valmiuslain uudistamisesta toi esille sitä, että yhtenä keskeisenä uusista uhista on laajamittaisen maahantulon ja siirtolaisten käyttäminen maamme painostamiseen. Selvityksen mukaan maahantuloon voi liittyä poliittista painostusta Suomea tai EU:ta kohtaan ja tulijoiden joukossa voisi Suomeen soluttautua myös rikollisia, tiedustelijoita ja jopa erikoisjoukkoja.

Sen takia halusin nostaa tässä keskustelussa esille sen, että meillä pitäisi nyt valmiuslain kokonaisuudistuksesta irrottaa tämä osuus ja tehdä nämä tarvittavat toimenpiteet, joilla esimerkiksi voitaisiin varautua tähän keskeiseen turvallisuushkaan. Silloin ratkaisevaksi tulee se, että meillä pitää olla keinot esimerkiksi keskeyttää turvapaikkahakemusten vastaanottaminen määräajaksi. Toivon, että jo nykyhallitus ottaa tämän vakavan uhan tosissaan ja antaa myös keinot puuttua siihen, mitä mahdollisesti tiedustelulla saadaan selville.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Reijonen.

15.45 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies ja arvoisat ministerit! Meillä on käsittelyssä selonteko tiedustelulainsäädännöstä. Suomeen kohdistuu aktiivista valtiollista tiedustelua, ja on selvää, että tietoverkoissa on oltu aktiivisia ja siellä on ollut tämmöistä kybervakoilua, joka on aika ikävä juttu. Totta kai pitää olla ennakointia ja vähän kokonaisvaltaista lähestymistapaa tässä.

Suomessa on myös merkittävää terroristista tukitoimintaa, ja siihen pitäisi kyllä kiinnittää todella paljon huomiota, ja kyllähän Isiskin on semmoinen uhka, mikä voi jossakin vaiheessa Suomessakin näyttäytyä enemmän. Kun ministerit ovat tuossa paikalla, niin siis kysynkin liittyen näihin Isis-naisiin, että kun näitä Isis-naisia tuotiin Suomeen, niin mitä heille nyt kuuluu ja mitä heidän lähes täysi-ikäisten lastensa rikostutkinnoille kuuluu ja ovatko tutkinnat mitenkä edenneet ja onko tulossa oikeudenkäyntiä? Eikä ole mistään henkilökohtaisuuksista kysymys, vaan niin kuin yleisellä tasolla. Ja ennen kaikkea sitten se kysymys — mikä on aika tärkeä asia — että onko tämä radikalisoituminen saatu nyt pysäytettyä, kun heidät tuotiin tänne Suomeen ja palveluiden äärelle? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Könttä.

15.47 Joonas Könttä kesk: Kiitos, arvoisa puhemies! Siviili- ja sotilastiedustelun tärkein tehtävä on turvata kansakunnan turvallisuus kaikilta uhilta kaikissa tilanteissa. Tässä jo aiemmin debatissa tuli esille myös kyberturvallisuus ja sen muodostamat uhat. Se, että meillä on tiedustelutietoa siitä, kohdistuuko kansaamme, valtioonme uhkia, käsittää laajasti koko yhteiskunnan turvallisuuden — ei pelkästään ministeriöiden ja virastojen turvallisuutta, vaan myös yritysten, yliopistojen, korkeakoulujen, tutkimuksen ja kehityksen turvallisuuden, koska muualla maailmassa erinäiset tahot ovat kiinnostuneita suomalaisesta

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

teknologiasta. Ja hyvin usein, jos puhutaan valtiollisesta toimijasta, kiinnostus on myös löytää yhteiskunnasta ne heikoimmat kohdat, joihin sitten tarpeen tullen iskeä tai vaikuttaa.

On myös merkillä pantavaa, että suurissa kansakuntia jakavissa kysymyksissä kansakunnan yhtenäisyyttä koetellaan. Vaikuttamisyrittäjiä on käytetty niin maailmalla nähdyissä vaaleissa kuin kansanäänestyksissäkin, ja näissä kohden on tärkeää, että meidän oma tiedustelumme on ajantasaisella tiedolla varustettu ja pystyy informoimaan, mikäli tällaista vaikuttamisyrittästä kansalaisiin ja julkiseen keskusteluun ohjataan.

On myös tärkeää huomata, että näiden uhkien edessä meillä on monia keinoja torjuntaan. Jos puhutaan esimerkiksi vaikuttamisyrittäjästä, kyllä minä sanoisin, että kansalaisten korkea sivistysaste on paras tae tällaista asiointia vaikuttamista vastaan. Kun puhutaan turvallisuudesta ja turvallisuutemme vaalimisesta, on myös hyvin monisyinen asia, onko kysymys vasta turvallisuudesta — kyllä, mutta kysymys on myös kansakunnan sivistyksen tasosta ja siitä, että me suomalaiset olemme valveutuneita. Silloin, kun meillä säilyy luottamus meidän valtiojärjestystä ja viranhaltijoita, virkamiehiä kohtaan, kansalaiset uskovat sitä tietoa, mitä meille kansalaisille kerrotaan siitä, että nyt mahdollisesti on tällainen operaatio käynnissä. Ja tämän tähden, paitsi että tämä tiedustelupuoli on nyt ansiokkaasti saatu käyntiin, tai sanotaan että päivitetty vastaamaan 2000-luvun tarpeita, pitäisin myös tällaisen kokonaisturvallisuusajatuksen tässä hereillä — sen lisäksi, että meillä on riittävät resurssit, ja sen lisäksi, että meillä on uudistumiskykyä, koska varmaan tästäkään salista ei kovinkaan moni tiedä, minkälaisia tiedustelun keinoja 2030—2040-luvuilla käytetään, ja näihin pitää kyetä vastamaan.

Mutta ministereille kiitokset hyvistä vastauksista ja eduskunnalle kiitos siitä, että olemme saaneet tässä talossa aikaan tällaisen edistyksellisen lain, joka suojaa ennen muuta Suomen itsenäisyyttä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Salonen.

15.50 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Suomen ja koko maailman turvallisuusympäristö on isossa murroksessa. Keskeinen osa sitä on teknologinen kehitys. NykYTEknologia mahdollistaa monenlaisen vaikuttamisen ja jopa suoranaisen manipulaation.

Tiedustelutoiminnan merkitys on kasvanut näiden uusien turvallisuusuhkien edessä. Kyber- ja hybridiuhat hyödyntävät sellaisia toimintamuotoja, joita emme välttämättä edes osaa mieltää vaaraksi kansalliselle turvallisuudellemme. Esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla tapahtuu mielipidevaikuttamista ilman, että sen kohteena välttämättä huomaa olevansa.

Meidän on ymmärrettävä näitä mekanismeja huomattavasti nykyistä paremmin, sillä ne ovat helppo tapa vieraalle vallalle vaikuttaa Suomen sisäiseen eheyteen ja sitä kautta turvallisuuteen. Kyse on siis sellaisista ilmiöistä, joihin meillä ei vielä ole riittävästi vastauksia, mutta joita meidän täytyy opetella tunnistamaan ja joihin meidän täytyy kyetä nykyistä paremmin varautumaan. Se vaatii sitä, että kehitämme ennakoivasti sekä suomalaista tiedustelua että eurooppalaista tiedusteluyhteistyötä.

Kansalaisten turvallisuus on kyettävä takaamaan myös sellaisissa uhissa, joiden realisoinemisesta meillä ei ole vielä kokemusta. Keskeistä on se, että lainsäädäntö tarjoaa riittävän kehyksen poikkileikkaavalle viranomaisyhteistyölle ja että sen puutteita kehitetään. Tiedonvaihto ja yhteistyö ovat ensisijaisen tärkeitä oikea-aikaisen tilannekuvan muodostamisessa sekä laaja-alaisen uhkien tunnistamisessa ja torjumisessa.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Yhtäältä meidän on oltava huolellisia lainsäädännön tarkkarajallisuudesta. Tiedustelu-toimintaa on kehitettävä ihmisoikeudet huomioiden. Meidän on huolehdittava siitä, että myös oman tiedustelumme valvonta on tarkkaa ja että siihen on riittävät resurssit. Laki ei saa mahdollistaa esimerkiksi yleistä kohdentamatonta massavalvontaa.

Kuitenkin, kuten edustaja Kari totesi osuvasti, uudet teknologiat tuovat eteemme tilan-teita, joissa kansallista turvallisuutta vaarantava toiminta on yhä salatumppaa ja yksityisyy-den suojaa hyödyntävää — siis yksityisyyden suojaa hyödyntävää. Meidän on siis toimit-tava taiten. Tärkeää on puntaroida tätäkin valiokuntakäsittelyssä, kun nyt arvioimme tie-dustelulakien toimivuutta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

15.53 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Tiedustelulainsäädännön ajan tasalla pitäminen ja tiedustelun valmiuden ylläpitäminen on Suomen kannalta äärimmäisen tär-keää.

Kun tämä tiedustelulainsäädäntö saatiin syntymään ja tuli voimaan 1. kesäkuuta 2019, Suomi harppasi jättiaskeleen kohti nykyaikaa ja sitä, että Suomen turvallisuutta pystytään aidosti valvomaan kaikissa olosuhteissa. Tämä lainsäädäntö teki mahdolliseksi viranomai-sen toiminnan tehokkaasti tietoverkkoja hyväksikäyttäen. On tärkeää, että meillä on toimi-vat laitteistot ja osaava henkilöstö ja että niitä laitteistoja ja henkilöstöä kehitetään koko ajan. Tämä on varmasti meillä kaikilla tiedossa, ja uskon näin tapahtuvan sekä siviilipuo-lella että sotilaspuolella.

Tiedonsaannin tulee olla tehokasta ja ajantasaista. Tämän päivän tilanteet muuttuvat maailmalla — yksi yö voi kaiken muuttaa. Tämän takia pitää tietoverkkojen kautta saada etukäteen tietoa, mitä maailmalla tapahtuu ja uhkaako joku Suomea, Suomen rajoja tai Suomen hyvinvointia yleensä. Entisaikaan uhka tuli yleensä voimankäyttönä ulkovaltojen taholta, esimerkiksi Suomea kohtaan — se on se vanha kaava, että mennään hyökkäämällä rajojen yli ja uhka alkaa sillä hetkellä — mutta käytännössä nämä tietoverkot nykyisin sal-livat, että tämä uhka on periaatteessa joka hetki päällä. Tämä uusi tiedustelulaki mahdol-listaa jatkuvan työn ja sen, että me pystymme ylläpitämään suomalaista turvallisuutta jat-kuvasti. Uhkia voidaan kartoittaa etukäteen.

Maailma on muuttunut hurjaa vauhtia. Tietoverkoista on tullut tavallaan uusi rintama, jossa voi tapahtua sellaisia asioita, jotka lamauttavat koko maan. Esimerkkinä voi mainita vaikka energianjakelu, lämpövoimalat, sähköverkko, kaasunjakelu, ydinvoimalat, mitä vain. Kaikkia näitä varmasti tiedusteluverkkojen kautta vakoillaan ja pyritään hankkimaan tietoa.

Moni yritys Suomessa on kokenut karusti nykyisten tietoverkkojen negatiiviset vaiku-tukset; hyvin monta arvokasta tietoa ovat vakoilijat vieneet omiin yrityksiinsä Suomen ra-jojen ulkopuolelle tehden siitä itse bisnestä. Tämä on aiheuttanut Suomelle valtavaa vahin-koa, ja tiedän, että yritykset suhtautuvat tähän tietoverkkojen yritysvakoiluun erittäin erit-täin suurella huolellisuudella, ja koko ajan turvatasoa nostetaan, mutta on tärkeää myös, että meillä saadaan tietoverkkojen valvonnasta kerättyä ne mahdolliset vahingolliset hait-taohjelmat ja vakoiluohjelmat talteen ja että niiden luonne tunnetaan jo etukäteen, ennen kuin ne pääsevät leviämään enemmän tietoverkkojen kautta yrityksiin ja yhteiskuntaan.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Esimerkiksi terveydenhuollon lamauttaminen tietoverkkojen kautta on myös uhka. Pitää muistaa, että nykyaikaiset terveyskeskukset, sairaalat ja koko meidän sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä perustuvat aika pitkälti tiedonsiirtoihin.

Myös päätöksenteko, yhteiskunnallinen, laillinen päätöksenteko, on alttiina tiedustelulle. Se on tässäkin talossa koettu ja havaittu, että sitä on koko ajan olemassa — eduskuntaan ei siltä asialta ole millään tavoin suojassa.

Arvoisa puhemies! Valmiuslaista on puhuttu paljon, että pitäisikö se saattaa ajan tasalle — mielestäni hyvin äkkiä ja hyvin nopeasti. Mainittu kokonaisuudistus veisi varmaan vuosia valmisteluineen kaikkineen, mutta monen monta kertaa moni on todennut, ja tasavallan presidenttikin on sitä korostanut omissa puheenvuoroissaan, että tällainen osauudistaminenkin on tarpeen. Me saimme nähdä tässä joku aika sitten, kun Puolan rajoille koottiin sinne Valko-Venäjän puolelle — mitä he olivat, olivatko he pakolaisia, siirtolaisia vai mitä he olivat, en osaa oikeaa termiä, miten heitä luonnehtisi — ihmisiä, jotka tuotiin muualta maailmasta ja sitten yritettiin sillä vaikuttaa toiseen valtioon, että ne pääsisivät sinne maahan siirtolaisina tai pakolaisina. Tämä on hybridivaikuttamisen julmin muoto: ihmiskohtaloilla leikitään tuomalla heitä olosuhteisiin, jotka ovat ihmisen kannalta aivan äärimmäisen vaikeita ja vaarallisia. Voi niitä ihmisparkoja, ketkä siellä kylmässä yössä viettivät ja erittäin epäinhimillisissä olosuhteissa joutuivat elämään syyttöminä, mutta heitä käytettiin vain hyväksi.

Olkoon tämä esimerkki varoittavana esimerkkinä siitä, että meidän tulee itse toimia ennaktoivasti. Jos toimii tapahtuman hetkellä, kun onnettomuus tai vaikeus tapahtuu, on jo myöhässä. Pitää toimia reilusti etukäteen ja varautua. Se ”vara ei venettä kaada” pitää muuten edelleen paikkansa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiuru, Pauli.

15.58 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Turvallisuus on laaja kokonaisuus, siihen liittyy poliisi, Puolustusvoimat, Hätäkeskuslaitos, Rajavartiolaitos ja näin edelleen. Se, että meillä on ammattitaitoiset, osaavat viranomaiset, on yksi puoli asiaa, mutta toinen puoli on sitten se, että lainsäädännön pitää olla kaikilta osin aukoton.

Edellisessä puheenvuorossa edustaja Hoskonen puhui tästä raja-asiasta, ja samoin Heinonen puhui siitä raja-asiasta, ja omassa ryhmäpuheessani nostin myös esiin, että meillä pitää olla valmius tarkastella nopeasti lainsäädäntöä, jolla voidaan reagoida muuttoliikettä hyväksi käyttävään hybridivaikuttamiseen. Ja se ei ole mikään kevyt asia. Edustaja Hoskonen kuvaili tuossa oloja siellä Puolan rajalla — se on myös ihmisoikeuskysymys. Jos meillä on lainsäädännössä aukko, niin sitä aukkoa käytetään. Ne, ketkä siinä kaikkein eniten häviävät, ovat ne ihmispoloiset, joita rahdataan kaiken maailman ihmissalakuljettajien ja rikollisten voimin sinne rajalle, ja sitten siellä takana voi olla vaikuttamassa valtioita omilla tavoitteillaan, ja Suomi on sitten ikään kuin välikädessä siinä. Meillä pitää olla ennakolta sellainen lainsäädäntö, joka mahdollistaa nopean reagoinnin siinä tapauksessa, että tällaista hybridivaikuttamista maahanmuuton avulla pyritään laajamittaisesti käyttämään.

Molemmat ministerit toivat esille valmiuslain muutostarpeet. Se on tässä moneen kertaan todettu, että se ei hetkessä käy. On myös muita lakeja, joita voidaan mahdollisesti tässä tapauksessa käyttää nopeammin.

Edustaja Heinonen kysyi Kaikkoselta halua tähän muuttoliikkeeseen vaikuttamiseen. Kysyn nyt ministeri Mikkoselta: Mikä on teidän näkemyksenne? Onko teillä valmiutta tar-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

kastella asiaa siitä näkökulmasta, että ihmissalakuljetus ja hybrdivaikuttaminen maahanmuuton kautta tehdään lainsäädännöllä mahdolliseksi Suomen rajoilla?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Wallinheimo, olkaa hyvä.

16.00 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Selonteko tiedustelulainsäädännöstä on oikeansuuntainen, mutta kysymys kuuluu, onko se enää ajantasainen. Nimittäin sitä haastaa teknologian äärimmäisen nopea muutos ja varsinkin siinä yhteydessä digitalisaation kehitys ja siinä ohella tekoäly.

Ennen tekoälyä kannattaa kuitenkin pohtia kaikkea muuta tiedusteluun liittyvää teknologiaa: on erilaiset seuranta- ja havaintoanturit, kuvantaminen, kaikenlaiset kamerat lasereista satelliitteihin, robotit ja muu autonomia sekä esineiden internet eli konekommunikaatio, virtuaalitodellisuus, lisätty todellisuus, 3D-tulostus, pilvipalvelut ja lohkoketjuteknologiat. Kaikki tämä tapahtuu yhtä aikaa, yhdessä ja erikseen, ja tekoäly tulee sitten tämän päälle. Se ei mielestäni ole siis oma teknologiansa vaan tuo tuohon kaikkeen edellä mainittuun, tiedustelun kokonaisuuteen, yhden ulottuvuuden lisää. Tuo kaikki edellä mainittu voi hyvässä mielessä tarkoittaa sinulle henkilökohtaisesti profiloituja älypalveluita sekä automatiikkaa niin liikenteessä kuin kotona — kaikki sujuu loistavasti 24/7 kuin itsestään. Dystopiana se voi tarkoittaa isoveljeä, joka valvoo kaikkea, tietomurtoja pilvipalveluihin, verkkorikollisuutta, itse tulostettuja aseita, räjähteitä, huumeita ja avaimia, suurten yritysten omistamien algoritmien valtaa, joilla ratkaistaan se, kuka voittaa vaalit, se, mitä ihmiset ostavat ja tietävät, ja niin edelleen. Tekoäly siis mahdollistaa entistä laajemman tiedonlouhinnan, entistä laajemman esineiden internetin ja entistä automaattisemman toiminnan, ja voimme yhdistää sen lisättyyn todellisuuteen ja virtuaalitodellisuuteen, algoritmeihin, sosiaaliseen mediaan, teolliseen tuotantoon, liikenteeseen, rakennuksiin ja muuhun infrastruktuuriin ja vaikkapa sotateollisuuteen.

Arvoisa puhemies! Tekoälyn ohella seuraava suuri muutos tiedustelukokonaisuuteen tulee kvanttiteknologiasta ja siihen liittyvistä kvanttietokoneista. Kvanttiteknologian yksi vaikutus on se, ettei mitään salaisuuksia enää ole. Sen laskentavoima on niin murskaava, etteivät mitkään salaukset enää pidä. Tämä muuttaa koko tietoturvallisuuden ja tiedustelukokonaisuuden. Yksi toinen suunta voi olla lohkoketjut, joissa kaikki on julkista, mutta siellä myös näkyy, jos joku on muuttanut jotakin. Eli salauksien sijaan meillä voikin kehittyä lasiseiniä, joista näkyy läpi niin, ettei voi tehdä mitään ilman, että se huomataan. Tämän varjopuolena ovat toki Tor-verkostot, Tor-verkostojen kaltaiset alustat, jotka ovat käytännössä supervahvaa salausta. Näitäkin käytetään nykyään sekä hyvään että pahaan: huumeiden myyntiin ja terroristien viestintäkanavina mutta myös diktatuurien oppositioiden viestintäkanavina. Kvanttiteknologia joka tapauksessa lisää valtavasti laskentavoimaa, joten tekoälyyn yhdistettynä meillä on taas yksi uusi ulottuvuus digitalisaatiossa, jota voimme käyttää hyvään tai pahaan.

Ja nyt kun vertaamme käsittelyssä olevaa selontekoa ja olemassa olevaa teknologiaa, kysymys kuuluukin: onko se ajantasainen?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mika Kari, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

16.04 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Tässä on käyty tänään päivällä oikein hyvää keskustelua ja laajaa keskustelua tiedustelulakien käyttöön otosta ja siitä seurannasta ja selvitystyöstä, joka nyt eduskunnalle annetaan tiedustelulakien toimivuudesta ja vaikuttavuudesta.

Haluan tässä yhteydessä kuitenkin vielä korostaa erityisesti sitä, kuinka tärkeää on, että me saamme nyt tämän arviointityön käyntiin myös eduskunnan valiokunnissa, kun eduskunnan valiokunnat alkavat käsittelemään tiedustelulain toimivuudesta annettua valtioneuvoston selontekoa. Se on ensimmäinen kerta, kun eduskunta kokonaisuudessaan pääsee tutustumaan siihen, millä ajatuksella aikanaan 2018 ja 2019 lakia laadittiin ja minkä tyyppisiä tavoitteita lainsäädännölle annettiin ja minkä tyyppisiä vaikuttavuuksia näin jälkeenpäin siitä on arvioitavissa.

Niin kuin tässä keskustelussakin on tullut esiin, meillä on paljon opittavaa. Tässä edustaja Wallinheimon hyvän puheenvuoron ja monien muiden hyvien puheenvuorojen jälkeen tässä eduskunnassakin syntyy laajempi käsitys siitä, minkälaisen asian äärellä olemme. Edustaja Könttä aikaisemmin toi esiin asian, josta ajattelin itsekin sanoa, että meillä yhteiskuntana on paljon opittavaa myös tiedustelulainsäädännön ympärillä olevista asioista, mutta yksi keskeinen asia tässä taustalla on sivistyksen merkitys ennaltaehkäisevänä voimana esimerkiksi hybridivaikuttamisen ja muun vaikuttamisen kohteena ollessamme. On hyvin tärkeää, että yhteiskunnassa on laaja sivistys, jolla me pystymme myös ennaltaehkäisemään erilaisten huhupuheiden tai ulko- tai sisäpuolisenkin vaikuttamisen pyrkimyksiä, jotka pyrkimykset eivät ole yhteiskunnan kannalta positiivisia.

Vielä lyhyesti sanon tästä palomuurikäsittelystä, josta puhuttiin täällä paljon: Palomuurikeskustelu on tärkeää, koska palomuuriasia oli edellisen eduskunnan yksi keskeinen elementti, että eduskunta pystyi laajalla yksimielisyydellä hyväksymään tiedustelulait. Palomuurikeskustelu ei ole mikään kevyt keskustelu, vaan se on yksi tiedustelulakikokonaisuuden kulmakivistä, ja on hyvä, että eduskuntakäsittelyssä myös tämä asia tullaan läpi käymään.

Vielä lopuksi haluaisin myös omalta osaltani kiirehtiä valmiuslain päivitystä. Sille on asialliset perustelut. Niin kuin ministeri Kaikkonenkin totesi, me emme ole ”kädettömiä” tämäntyyppisen vaikuttamisen edessä. Meillä niihin elementtejä ja työkaluja löytyy, mutta varmasti myös muutama lisäksi asian osalta olisi tarpeellinen saada.

Kiitoksia vielä kollegoille erinomaisen hyvästä keskustelusta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Piritta, olkaa hyvä.

16.07 Piritta Rantanen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Tiedustelutoiminta on tärkeä osa laajempaa kansallisen turvallisuuden kehittämisen kokonaisuutta, jolla pyritään ennakoimaan toimintaympäristön muutoksia ja torjumaan uhkia ennakoivasti. Täällä on tänään puhuttu paljon siitä, että on tarpeen arvioida tämän vain vähän aikaa voimassa olleen lain vaikutuksia vielä tämänkin jälkeen, ja olen tästä kyllä täysin samaa mieltä. Mutta samalla meidän on tarkasteltava kokonaisuutena monia muitakin rikollisuuden torjuntaan liittyviä lakeja, jotka ovat olleet voimassa jo kauemmin.

Tiedustelutiedon merkitys on kasvanut verkottuneessa maailmassa, jossa uhat yhä enemmän teknologistuvat, laaja-alastuvat ja ottavat käyttöön sellaisia toimintamuotoja, joita ei välttämättä mielletä vaaraksi kansalliselle turvallisuudelle perinteisessä mielessä.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Edustaja Wallenheimokin viittasi tässä edellisessä puheenvuorossaan tekoälyn ja teknologian nopeaan kehittymiseen, ja tässä mukana pysyminen vaatii myös jatkossa niitä resursseja ja uusia innovaatioita, mutta ennen kaikkea ajassa mukana pysymistä, tai mieluummin: etunenässä olemista.

Edustaja Kari puheessaan viittasi sivistyksen merkitykseen ja sen merkitykseen ennaltaehkäisyssä esimerkiksi hybridivaikuttamistilanteissa. Ja nämä ovat niitä, joissa meidän on oltava etunenässä myös tämän sivistyksen ja teknologian ja monen, monen muun kautta.

Mutta tästä laista kokonaisuutenaan voidaan sanoa, että sen toimivaltuuksien käytännöllä suojelupoliisin ja sotilastiedustelun toiminta on lähtökohtaisesti tehostunut ja onnistunut. Ja tätä tehostamista kaipaisimme myös muidenkin rikosten selvittämiseen, esimerkiksi biometristen tunnisteiden laajemmalla käytöllä rikosten selvittämiseksi. Tässä tuntuu joskus unohtuvan rikosten uhrien oikeudet suhteessa yksilönsuojaan. Meidän on kaikin keinoin omilla toimillamme estettävä rikoksia, mutta myös helpotettava niiden selvittämistä. Nykyisin tietosuoja on joissakin kohdin liian suurta ja unohtaa myös rikoksen uhrien oikeuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

16.09 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Kun tässä nousi tuo tiedustelu esille ja varsinkin myös nuo terveystiedot nousivat esille, niin se on kyllä oikeasti aika jännä juttu, miten näistä voi semmoinen riskikin muodostua. Jos miettii, että terveystiedot laajentuvat tuonne EU-alueelle ja muualle isommalle alueelle, niin minkälainen riski siitä oikeasti tulee? Nyt tällä hetkellä tämä sote yrittää vähän parantaa näitä asioita sillä tavalla, että enemmän saataisiin tietoa kulkemaan — mutta eihän se vielä tässäkin vaiheessa oikein kunnolla toimi — niille tahoille, mitkä tosiaan tarvitsevat sitä tietoa siinä potilaan hoidossa ja muuten. Jospa nyt saataisiin semmoinen yksityissysteemi, joka tätä tietoa käsittelee enemmän sillä tavalla, että se ei olisi niin kuin solmussa, niin kuin nythän se on tällä tavalla näin, että samassa sairaalassa voi olla monella eri osastolla ihan kokonaan eri tietokonesysteemit ja ne tiedot eivät liiku vaan ne ovat solmussa siellä ihan kokonaan. Tähän tarvittaisiin ratkaisua.

Tosiaan kun tulevaisuus vielä varmaan tuo tullessaan tällaisia EU-systeemeitä, alkavat olla vähän laajempia ne tietojärjestelmät ja on eri maista tiedot saatavilla, niin minkälainen riski se oikeasti on? Ja jos vaikka miettii Suomen osalta, että jos vaikka oikeasti kävisi niin ikävästi, että jossain vaiheessa kaikki terveystiedot katoaisivat, niin onhan se aika kamoinen riski. Näistä pitää todella pitää tarkasti huolta ja miettiä, mihinkä kaikkeen lähdetään mukaan tuonne EU-puolelle. On oltava tarkkana, että ei tule tällaisista riskeistä, että sieltä tulisi tällaisia tietovuotoja. Minusta kuitenkin siinä on aina olemassa riskinsä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli, olkaa hyvä.

16.10 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Hyviä puheenvuoroja käytetty liittyen sivistykseen ja medialukutaitoon, lähdekriittisyyteen, tämäntyyppisiin asioihin. Niitä ei voi liikaa korostaa.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Toisaalta on huomattava se, miten isot globaalit toimijat, Facebook, Google ynnä muut, toimivat ja miten ne rakentavat algoritminsa palvelemaan tarkoituspäätä, joiden taustoja emme tarkkaan tiedä. Mihin se johtaa? Se johtaa siihen, että ne syötteet, se uutisvirta, mitä kohtaamme kukin päivittäin, voi tuntua siltä, että käytämme omaa ikään kuin vapauttamme hankkia tietoa, mutta todellisuudessa meitä kuitenkin ohjataan ulkoapäin ilman, että tiedostamme välttämättä itse, mitä on tapahtumassa. Saamme tietoa, joka tukee ennalta sitä käsitystä, mikä itse kullekin on muotoutunut, ja se aiheuttaa väijäämättä eräänlaista kuplaantumista. Myös valtiolliset toimijat, tiedustelupalvelut tietyissä maissa käyttävät tätä härskesti hyväkseen. Kysymys on tietysti globaali, niin kuin sanoin. Suomen lainsäädännöllä ei voida ohjata globaaleja toimijoita. Ehkä EU jo antaa riittävästi lihaksia siihen, miten voimme pyrkiä vaikuttamaan näihin kansainvälisiin toimijoihin.

Se, miten internet tuo tiedon meidän kaikkien saataville, miten somealustat yhdistävät meitä, oli hieno visio. Mutta valitettavasti olen itse alkanut kokea, että se visio on kyllä hapantunut käsiin monella tapaa pahasti. Varsinkaan tämä somemaailma ei yhdistä, se ei ole sosiaalinen media, vaan se on erittäin epäsosiaalinen media. Ei kaikissa tapauksissa, mutta valitettavan usein, ikäviä tapauksia esimerkiksi USA:sta vuoden takaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

16.13 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! On arvokasta, että eduskunta käy keskustelua tämän valtioneuvoston selonteon pohjalta tiedustelulainsäädännöstä. On tärkeää, että tätä keskustelua on täällä tänään käyty. Selonteko on arvokas lahja meille kaikille käydä tätä keskustelua.

Tiedusteluelimet ovat välttämättömiä. Ne ovat välttämättömiä kaikissa maissa, myöskin demokraattisissa maissa. Se, mikä meille on hyvin tärkeää, on, että näiden tiedusteluelinten oikeusperusta on vahva ja selkeästi läpinäkyvä siltä osin, millä pelisäännöillä toimitaan — tämä on tärkeä tärkeä asia. Meillä erityispiirteenä Suomessa on myöskin tämä tiedusteluvalvontavaliokunta, jonka puheenjohtaja, edustaja Kari täällä on jo useampiakin puheenvuoroja käyttänyt ja esitellyt tätä asiaa. On tärkeää, että meillä on myöskin parlamentaarinen seuranta tähän nyt rakennettu päälle. Ehkä haluaisin kuitenkin sen sanoa haasteena valiokunnalle — en voi kritisoida, kun en täsmälleen tiedä sitä toimintasisältöä, mutta voin sanoa sen muista vastaavista valiokunnista, muun muassa tarkastusvaliokunnasta, jonka edustaja Kiurukin täällä hyvin tuntee ja jonka jäseniä olemme — että useimmiten ja oikeastaan voi sanoa aina lähtökohta on se, että kyllä nämä valiokunnat saavat viranomaisilta tietoja, saavat ne tiedot, mitkä luottamuksellisesti annetaan, ihan avoimesti. Se suurin ongelma on — valiokunnan puheenjohtajankin tiedoksi — osataanko me aina esittää oikeita kysymyksiä. Tämä on se iso asia, että meillä kansanedustajilla täytyisi olla valmiuksia rohkeasti pureutua asioihin, esittää rohkeasti kysymyksiä ja avata asioita.

Edustaja Kiuru tässä avasi yhden ison kulman, jota täällä tänäänkin on varmasti sivuttu aikaisemmassa vaiheessa ja joka liittyy tähän kybertiedusteluun ja kyberalustoihin, mitkä meillä on. Me usein viittaamme valtiollisiin toimijoihin, mutta yhtä olennaista on viitata myöskin kaupallisiin toimijoihin, ja olemmehan me aika erikoisessa tilanteessa, kun puolisoimme ei välttämättä tiedä meidän kiinnostuksenkohteista niin paljon kuin jotkut kaupalliset tahot tietävät globaalisti, jopa käyttävät hyväkseen omassa markkinoinnissaan meitä. Se, mitä ovat meidän intressimme, on näiden kaupallisten toimijoiden hallinnassa, ehkä

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

muidenkin kuin kaupallisten toimijoiden hallinnassa, ja he markkinoivat sitä osaamistaan, mitä he tietävät meidän sisäisestä maailmastamme, näiden alustojen kautta. Tämä on aika korni tilanne, ja se ei ole tässä suhteessa avoin järjestelmä. Tässä suhteessa varmasti elämme vähän niin kuin takajättöisesti sen suhteen, kuinka hyvin pystymme seuraamaan sitä, kuinka jotkut muut todella seuraavat sitä, missä me liikumme, miten me toimimme, mitä me jopa ajattelempa. Eli tässä on paljon petrattavaa, mutta on arvokasta, että tämä keskustelu on täällä tänään käyty.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Wallinheimo, olkaa hyvä.

16.16 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Tässä edellä kollegat puhuivat kyllä mielestäni aivan oikeista asioista siinä suhteessa, että kyllähän tämä datatalous, mikä viime aikoina on kehittynyt, on kaikkialla muualla kehittynyt paitsi Euroopassa, ja tämä digitalisaation kehitys kaikkialla muualla paitsi Euroopassa tulee olemaan meille kyllä hankala kokonaisuus kaikkienensa. Jos puhutaan tämmöisestä kokonaisturvallisuuden konseptista ja ajatellaan hiukan laajemmin, niin kun tällä hetkellä 66 prosenttia kaikista datatalouden yrityksistä on USAssa, 30 prosenttia Aasiassa ja 3 prosenttia on Euroopassa — eli olemme noin samalla viivalla Afrikan kanssa — niin tämä aiheuttaa kyllä valtavan ongelman, josta edustaja Kiuru puhui, ja edustaja Karikin tähän vähän viittasi, että mistä se tieto jatkossa tulee, kuinka hyvin nämä yritykset meistä tietävät asioita ja näin pois päin. Ja tässä taas sitten edustaja Kiljusen esimerkki siitä, että välttämättä vaimokaan ei tiedä niin paljon kuin Facebook, on ihan totta. Tämä muuttaa kyllä sitä kokonaisturvallisuuden ajattelua, ja Eurooppa ja Suomea meidän pitäisi kyllä olla tästä kehityksestä valtavan huolissamme.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

16.17 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Yksi asia jäi sanomatta edellisessä puheenvuorossa, ja se on tämä tiedusteluvalvonta. Kun nyt tätä selontekoa täällä käsitellään, tämä on äärimmäisen arvokasta keskustelua. Silloin lain säätämisen aikaan oltiin huolissaan siitä valvonnasta. Nythän me tiedämme, miten se tehdään. Tiedusteluvalvonta toimii: tässä talossa on valiokunta — kunnioittamani puheenjohtaja on paikalla —, sitten meillä on tiedusteluvaltuutettu, on selonteot, on salikeskustelut. Kyllä valvonta toimii. Mutta ennen kuin päästään valvomaan, niin järjestelmä pitää luoda. Se on luotu nyt Suomeen, ja se toimii. Ja kuten aikaisemmassa puheenvuorossani sanoin, olen siitä tavallaan hyvin huolissani, että on semmoisia äänenpainoja, että käytetäänkö tätä järjestelmää väärin. Ei varmasti käytetä väärin, kun ne, jotka tätä työtään tekevät tiedusteluvalvonnan puitteissa viranomaisina, tietävät, että heitä valvotaan. Ja toinen asia sitten: kun kysymys on tietysti myös ihmisten perusoikeuksista, niin siitäkään ei kannata olla huolissaan, koska perustuslakivaliokunta on aina valmiina toimimaan, jos siihen tarvetta ilmenee, ja jos uusia lakiuudistuksia tehdään, niin totta kai perustuslakivaliokunta antaa siihen lausunnon. Että kyllä meillä parlamentaarisesti valvonta toimii ja asiat ovat kunnossa. Tärkeintä on vain se, että pidämme tämän suomalaisen keskustelun avoimena ja pidämme huolen siitä, että ihmisten oikeuksista pidetään hyvää huolta — ja ennen kaikkea Suomen turvallisuudesta.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

16.19 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! En halua jatkaa tätä keskustelua paljon pidempään, mutta mielelläni reagoin tuohon edustaja Wallinheimon tekemään huomioon isosta ongelmasta ja siitä, että Eurooppa on nyt pudonnut niin sanotusti kyydistä. Kyllä tämä on totta, että tämä datatalous, data-alustat, verkostoalustat ovat käytännössä kaikkien muiden valvonnassa ja hallinnassa kuin eurooppalaisten toimijoiden, ja tämä on tietysti iso kysymys, arvoisa puhemies, kun me puhumme Euroopan strategisen autonomian -käsitteestä monenlaisiin asioihin liittyen, mutta tämä on yksi iso ongelma, että Euroopalla ei ole aidosti nämä alustat hallinnassa. Viittasitte, että kaksi kolmattaosaa on amerikkalaisten hallinnassa ja lähes kolmasosa on Kiinan hallinnassa. Viittasitte aasialaiseen talouteen, mutta Kiina on se suurin toimija siellä aasialaisella puolella.

Arvoisa puhemies! Tällä on merkitystä myöskin kansallisen turvallisuuden kannalta. En tiedä, kuinka paljon tätä tänään tässä on avattu, kun en ole ihan koko keskustelua seurannut, mutta tähän on iso ongelma. Nyt tässä on keskusteltu 5G-, 4G-, 3G-järjestelmistä, ja nyt 5G-järjestelmän osalta on viitattu johonkin suurvaltaan ja että se hallitsee sitä liian pitkälle, ja ollaan huolissaan, miten kansallisen turvallisuuden laita on. Jäin jossain vaiheessa miettimään sitä, että erityisen äänekkäästi ovat toimineet sellaiset toimijat, jotka ovat hallinneet aikaisemmin 4G- ja 3G-järjestelmiä. Onko silloin siellä niin paljon sitä sisäistä tietoa, että todellakin 4G- ja 3G-järjestelmän olemassaolo on myöskin herkkä turvallisuuspoliittinen kysymys? Varmasti se tieto on olemassa. Ja kun se tieto on olemassa ja mennään seuraaviin järjestelmiin, ja jos siellä on muita toimijoita, niin herää kysymys, kuka tässä on aktiivinen ja millä tavalla me ollaan pieninä maina aktiivisia, ja ennen kaikkea, mihin edustaja Wallinheimo viittasi, Eurooppana ollaan ulkona tämän. Ja sen takia tässä täytyy olla avoin joka suuntaan ja katsoa rehellisesti tämä asetelma. Ja kyllä, tässä suhteessa olen hyvin vahvan eurooppalaisen strategisen autonomian kannattaja sekä kaupallis-teknisesti, teollisesti että myöskin turvallisuuskysymykset tässä täytyy nostaa esille.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle liikenne- ja viestintävaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava lausunto. Lisäksi tiedusteluvalvontavaliokunta voi antaa lausunnon hallintovaliokunnalle.

6. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2019

Kertomus K 15/2020 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 16/2021 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 16/2021 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Avaan keskustelun. — Edustaja Kinnunen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Keskustelu

16.21 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Oikeusasiamiehen vuoden 2019 kertomuksen käsittely on viivästynyt merkittävästi muun muassa koronan vuoksi.

Kertomus sisältää kolme tärkeää puheenvuoroa. Oikeusasiamies Jääskeläinen käsittelee puheenvuorossaan oikeusasiamiesinstituution kehittymistä. Apulaisoikeusasiamies Sakselin tarkastelee oikeusasiamiehen toiminnan tehokkuutta ja riippumattomuutta. Perustuslakivaliokunnan mielestä puheenvuoroista tulee hyvin näkyville oikeusasiamiesinstituution kehitys sen perustamisesta nykypäivään saakka. Apulaisoikeusasiamies Pölönen käsittelee hyvän hallinnon merkitystä perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisessa perusopetuksessa. Hän kiinnittää huomiota opetuksen taustalla vaikuttaviin perus- ja ihmisoikeuksiin ja erityisesti lapsen oikeuksiin.

Lämmin kiitos oikeusasiamiehelle ja apulaisoikeusasiamiehille esikuntineen arvokkaasta työstä maamme ylimpänä lainvalvojana.

Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittivät kertomusta koskeissa lausunnoissaan huomiota lastensuojelun ongelmiin. Perustuslakivaliokunta kuulikin asiantuntijoita lastensuojelun tilasta Suomessa yleisesti ja erityisesti koronapandemian haasteissa. Oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnan painopiste on lastensuojelun kohdalla sijaishuollon valvonnassa. Valiokunta korostaa tämän ohessa lastensuojelun avohuollon tukitoimia ja perheiden ja lasten ongelmien riittävän aikaista tunnistamista ja kaikkea ennaltaehkäisevää työtä.

On syytä muistaa, että perustuslakivaliokunta ei toimi oikeusasiamiehen kanteluratkaisujen muutoksenhakuasteena. Valiokunnalle tai sen jäsenille osoitetut eduskunnan oikeusasiamiehen toimintaa koskevat yksityisten kansalaisten tekemät tutkintapyyntö, kantelut, oikaisuvaatimukset ja muut vastaavat kirjoitukset eivät johda valiokunnassa toimenpiteisiin.

Toinen tema, josta perustuslakivaliokunta kuuli asiantuntijoita, oli kirkkotilojen käyttö koulujen tilaisuuksissa, koska siihen liittyvä tulkintatilanne oli epäselvä. Kirkkotilojen käyttö koulujen juhlissa onkin aiheuttanut Suomessa viime vuosina runsaasti keskustelua. Jotkut ovat vastustaneet kiivaasti, jotkut kannattaneet yhtä kiivaasti. Moni on seurannut tätä keskustelua hämmentyneenä sivusta.

Perustuslakivaliokunta linjasi vuonna 2014, että pitkälle viety uskonnollista alkuperää olevien perinteiden välttäminen ei edistä yhteiskunnassamme uskonnollista suvaitsevaisuutta. Samalla perustuslakivaliokunta toisti vuonna 2002 linjatun kantansa, jonka mukaan yksittäisen virren laulaminen ei tee tilaisuudesta uskonnon harjoittamista. Enkeli tai vaan tai Suvivirsi voi kajahtaa koulun juhlassa. [Timo Heinonen: Oikein!]

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta teki selventävän linjauksen. Kirkkotiloja voidaan käyttää koulujen juhlissa jatkossakin. Valiokunnan mielestä juhlan järjestäminen kirkossa ei sellaisenaan tee tilaisuudesta uskonnollista eikä sen sisällöstä uskonnon harjoittamista. Kirkkotilan tai muun uskonnollisen tilan käyttö juhlan järjestämisessä ei ole lähtökohtaisesti perustuslain vastaista. Kirkko kokoaa ihmisiä erilaisiin niin uskonnollisiin kuin ei-uskonnollisiin tilaisuuksiin. Kirkkoon tullaan laulamaan, kirkkoon tullaan, kun on hätä. Kirkot ovat monille rakkaita rakennuksia. Ne edustavat pysyvyyttä jatkuvan muutoksen keskellä. Kirkko toimii myös oppimisympäristönä esimerkiksi taiteen, arkkitehtuurin ja historian opetuksessa. Pidän valiokunnan selkeyttävää linjausta tärkeänä ja kauaskantoisena.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Arvoisa puhemies! Valiokunta kertasi mietinnössään myös muita aikaisempia linjauksiaan. Koulu voi järjestää juhlapyhien viettoon liittyviä jumalanpalveluksia, kuten joulu-kirkkoja tai muita uskonnon harjoittamiseksi katsottavia tilaisuuksia, kun niistä tiedote-taan etukäteen ja niihin osallistuminen on kaikille vapaaehtoista.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että valtio avustaa kirkkojen ylläpitämistä ja huoltamis-ta kulttuurihistoriallisesti arvokkaina rakennuksina. Pidetään hienoista kirkoistamme hy-vää huolta.

Toivotan tämän kertomuksen äärellä oikeusasiamiehen toimiston työlle menestystä myös tulevana vuosina.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hy-vä.

16.27 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Lakivaliokunta piti lausunnossaan eri-tyisen tärkeänä, että oikeusasiamies valvoo laillisuusvalvonnan kautta myös lasten oikeuk-sien toteutumista. Oikeusasiamies saa kanteluita vanhemmilta, jotka kokevat tulleen kohdelluiksi väärin lastaan koskevassa huoltoriidassa. Oikeusasiamiehen mahdollisuudet toimenpiteisiin huoltoriidoissa ovat kuitenkin saadun selvityksen mukaan hyvin rajallisia, ja kantelut johtavat vain harvoin toimenpiteisiin. Oikeusasiamies ei esimerkiksi puutu vi-reillä oleviin huoltoriita-asioihin. Suurimpana ongelmana lisäselvityksessä pidettiin sitä, että vaikea ja pitkään jatkuva huoltoriita on ilmeinen vaara lapsen hyvinvoinnille, minkä vuoksi huoltoriitoihin liittyvää viranomaismenettelyä tulisi arvioida tarkemmin lasten pe-rus- ja ihmisoikeuksia koskevien epäkohtien ja kehittämistarpeiden tunnistamiseksi.

Lakivaliokunta piti oikeusasiamiehen havaintoja tärkeinä ja tukee huoltoriitoihin liitty-vien viranomaismenettelyjen tarkempaa arvioimista jatkossa. Myönteisenä seikkana todet-tiin, että huolto- ja tapaamisoikeusriitojen sovittelumenettelyyn tuomioistuimessa, eli niin sanotun Follo-menettelyyn, ei valiokunnan saaman lisäselvityksen mukaan ole juurikaan kohdistunut kanteluita.

Arvoisa puhemies! Lastensuojelun kriisiytynyt tila on puhuttanut jo 90-luvun lamasta asti, mutta varsinaiset poliittiset toimet asian parantamiseksi ovat olleet riittämättömiä. Ei-len eduskunnalle luovutetussa lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa lastensuojelun kriisi nostettiin yhdeksi suurimmista epäkohdista lapsen oikeuksien toteutumisessa Suomessa. Myös oikeusasiamies on jakanut huolen siitä, että lastensuojelun nykytila on erittäin huo-lestuttava. Keskeisenä ongelmana on lastensuojelulain pirstaleisuus, jonka takia jopa asiantuntijoilla on vaikeuksia tulkita sitä. Lisäksi lastensuojelun laatua nakertavat riittä-mättömät resurssit, työntekijäpula ja palveluiden holtiton kilpailutus, jonka seurauksena hinta ajaa liian usein lapsen edun ohi.

Nyt viimeistään on herättävä näihin painaviin lausuntoihin ja korjattava lastensuojelus-sa ilmenneet ongelmat. Tarvitsemme lastensuojelun kokonaisuudistuksen, jotta lapsen etu ja oikeudet toteutuvat täysimääräisinä kaikkialla Suomessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

16.30 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä oikeusasiamies ja hyvät edus-tajakollegat ja muut paikallaolijat ja täysistuntoa seuraavat! Me käsittelemme tänään jo hieman vanhempaa oikeusasiamiehen kertomusta, se on vuodelta 2019. Tänään varmasti

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

väistämättä meidän ajatuksissamme on myös oikeusasiamiehen kansliapäällikkö Matti Marttunen, joka teki tässä talossa pitkän elämäntyön. Haluan lausua ainakin omasta puolestani osanotot hänen läheisilleen ja koko Oikeusasiamiehen kanslialle. Tuo uutinen oli pysäyttävä. Ehkä Marttusen perintönä voisi hyvin ajatella, että tässä keskustelussa voisi meidän itse kunkin mieleen jäädä hyvä, perusteellinen, perusteltu päätöksenteko. Sellaisena ainakin itse hänet opin tuntemaan.

Oma puheenvuoroni käsittelee ehkä enempi jo vähän lähempänä tätä hetkeä olevia tapahtumia kuin itse tämä kertomus, joka tulee meille viiveellä — nyt koronan takia vielä poikkeuksellisen pitkällä viiveellä. Haluan nostaa esille tämänhetkisen huolestuttavan tilanteen. Meillähän oikeusasiamiehelle tehdään tällä hetkellä ennätysmäärä kanteluja. Viimeisen kolmen vuoden aikana eli nykyisen pääministeri Sanna Marinin hallituksen aikana kanteluiden määrä on kasvanut lähes 40 prosentilla. Kanteluja tehdään enemmän kuin koskaan ennen.

Eduskunnan oikeusasiamiehelle tuli viime vuonna ennätysmäärä kanteluja, ja määrät ovat kasvaneet tämän hallituksen aikana koko ajan. Isoimmat kantelumäärät koskivat viime vuonna terveydenhuoltoa, sosiaalihuoltoa ja poliisin hallinnon alaa. Näistä eniten kasvua oli terveydenhuoltoon liittyvissä kanteluissa. Ja nämä muutokset ovat tapahtuneet tämän nykyisen hallituksen aikana, joka tuli hyvin suurin lupauksin laittamaan terveydenhuoltoamme kuntoon, sosiaalihuoltoamme kuntoon ja myös poliisin asioita, ainakin keskustalaisten toimesta, kuntoon. Kanteluiden määrät ovat kuitenkin räjähdysmäisesti teidän vahtivuorollanne kasvaneet. Siihen on varmasti monia syitä, mutta asiat ovat siis menneet tällä kaudella huonompaan suuntaan.

Maija Sakslin toteaa, että usein onneksi muun muassa nämä sosiaali- ja terveystalvaelvuihin liittyvät kantelut johtavat toimenpiteisiin ja korjauksiin niissä asioissa, joita esille on nostettu. Osana luonnollisesti tässä varmasti ovat koronatoimet ja niihin liittyvät kysymykset, vaikkapa se, millä tavalla ihmisten tapaamisoikeuksia on rajattu, miten ihmisiä on eristetty omista läheisistään ja muista. On hyvä, että näitäkin tapauksia on perattu tulevaisuuden varalle.

Itseni pysäytti lastensuojelun koko ajan huononeva tilanne. Lastensuojelua koskevat kantelut ovat lisääntyneet myös nekin. Uutena ilmiönä ovat lasten itsensä tekemät kantelut, joita tulee vuosittain vireille useita kymmeniä. Yleisradio viime kuun lopulla kertoi Liisasta, 18 vuotta täyttäneestä tytöstä, jonka nimi on siis muutettu. Hän kertoi, että hänetä pidettiin puhelin pois kolme ja puoli vuotta. Asiasta ei tehty missään vaiheessa virallista rajoitustoimenpidettä, vaikka lastensuojelulain mukaan niin kuuluisi toimia. Hänen liikkumisvapauttaan rajoitettiin ilman asianmukaista päätöstä. Lain mukaan huostassa olevan lapsen yhteydenpitoa ja liikkumisvapautta voidaan rajoittaa määräaikaista, mutta siitä on aina tehtävä päätös, josta on mahdollista valittaa hallinto-oikeuteen. Näin ei näköjään Suomessa monissa tapauksissa toimita. Eli tämän nykyisen hallituksen aikana myös lastensuojelua koskevien kanteluiden määrä on jatkuvasti kasvanut.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia on ryhtynyt nyt myös rohkaisemaan lapsia tekemään näitä kanteluja. Oikeusasiamiehen kanslia haluaa myös helpottaa kanteluiden tekemistä, ja on aivan oikein, että lapsille on annettu myös mahdollisuus tehdä näitä kanteluja suullisesti.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan nostaa esille tämän saman, jonka edustaja Kinnunen hetki sitten nosti esille, ja kiittää perustuslakivaliokuntaa tästä linjauksesta kirkkotilojen käytöstä koulujen tilaisuuksissa ja muissa tilaisuuksissa. Olimme ajautumassa kohtuutto-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

maan tilanteeseen, jossa tiloja ei olisi voitu käyttää enää esimerkiksi ylioppilasjuhlissa, koulun kevätjuhlissa, joulujuhlissa tai muissa. Tämä perustuslakivaliokunnan päätös selkeytti merkittävästi tätä, kuten myös päätös tämän rinnalla siitä, että yksittäisen virren laulaminen, Suvivirren tai Hoosiannan, ei tee tilaisuudesta vielä uskonnon harjoittamista, ja päätös siitä, että joulu-evankeliumi voidaan joulujuhlan osana nähdä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että nykyhallitus ottaa vakavasti tämän omalla vahtivuorollaan pahentuneen valitustulvan ja ryhtyy toimenpiteisiin niin, että Oikeusasiamiehen kansliaa ei rasiteta tällaisella koko ajan kasvavalla valitusmäärällä. Siihen on mahdollisuudet puuttua, kun laitetaan terveydenhuoltoa kuntoon, ei anneta vanhustenhuollon tai lastensuojelun tilanteen mennä tällaiseen kuntoon kuin se nykyhallituksen aikana on mennyt. Panostetaan ja pidetään näistä asioista huolta. [Kristiina Salonen: Vanhustenhuolto on laitettu nyt kuntoon! — Kimmo Kiljunen: Oli turhan puoluepoliittinen!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

16.36 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Meillä on käsittelyssä eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus. Tämä kertomus on aina valtavan tärkeä. Tämä kertoo, mikä meillä Suomessa on pielessä, ja paljon on asioita pielessä. Tänne vain ilmoitukset lisääntyvät koko ajan, ja ei välttämättä ehditä ratkaista entisiäkään.

Valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen ja pidetty valitettavana, että kuluvan vuoden tämä tartuntatautiepideemia on lähes kokonaan estänyt oikeusasiamiehen paikan päällä tehtävien tarkistusten tekemisen myös lastensuojeluyksiköihin, ja siitä on syytä kyllä kantaa huolta.

Valiokunta kantaa huolta myös esimerkiksi kotona asuvien vanhusten palvelujen asianmukaisesta toteutumisesta. Jos miettii näitä oikeusasiamiehen paikan päällä tehtäviä tarkastuksia lastensuojeluyksiköihin ja vanhusten palveluihin, niin kyllä ne pitää pystyä tekemään, olipa minkälainen poikkeustila tahansa. Tähän pitäisi tehdä suunnitelma tulevia poikkeusaikoja varten, koska ei voi tietää, milloin seuraava poikkeusaika tulee.

Viranomaisten toimintaan pitää pystyä luottamaan, ja jos toiminnassa on huomauttamista, pitää pystyä luottamaan, että ongelmat korjataan pikaisesti. Ei lapsi, nuori, vammainen tai vanhus voi odottaa pandemian tai muun kriisin ajan, että se loppuisi, vaan asiat pitää saada kuulumaan ja ne pitää saada korjattua ja ne on nostettava etusijalle. Minkälainen on semmoinen hyvinvointiyhteiskunta, joka ei kykene pitämään huolta näistä heikompiosaisista ja heikommin toimeen tulevista? Kyllä tähän on ehdottomasti meidän laitettava panoksia enemmän. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

16.38 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Otan kantaa tässä puheessani siihen kohtaan oikeusasiamiehen vuosikertomuksessa, joka käsitteli kirkkotilojen käyttöä ja mitä uskontoon kuuluvia elementtejä siellä olevat tilaisuudet saavat sisältää niin, ettei yksilön uskonnonvapaus tule häirityksi.

Pidän hyvänä ja tervehenkisenä toimintana perustuslakivaliokunnan kannalta jatkaa samaa linjausta, jonka se on jo tehnyt aiemmin koskien kirkkotilojen käyttöä erilaisiin tilaisuuksiin. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota jo aiemmin perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten näkökulmasta uskonnon ja omantunnon vapauden

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

huomioon ottamiseen koulujen tilaisuuksissa. Tässä yhteydessä perustuslakivaliokunta katsoi, ettei sen mielestä perustuslaista tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä johtunut vaatimusta poistaa koulun toiminnasta kaikkea uskontoon viittaavia elementtejä sisältävää ainesta. Perustuslakivaliokunta jatkaa perustelua siten, että pitkälle viety uskonnollista alkuperää olevien perinteiden välttäminen ei myöskään edistä uskonnollista suvaitsevaisuutta.

Arvoisa puhemies! Entisenä yläkoulu- ja lukio-opettajana olen tyytyväinen perustuslakivaliokunnan linjauksiin siitä, mitä uskonnollisia elementtejä koulut voivat ottaa mukaan koulutyöhön. Minusta on vain terveen järjen käyttöä ymmärtää, että itsesään kirkkorakennus ei voi olla huono paikka koulun tilaisuuden järjestämiseen. Monissa kunnissa kirkkotila voi olla esimerkiksi kunnan muiden isojen tilojen kärsiessä sisäilmaongelmista se ainoa isompi tila, johon kaikki kouluväkeen kuuluvat pystyvät osallistumaan. Kirkkotiloissa on yleensä erinomainen akustiikka, joten ne ovat myös mieluisia konserttien pitopaikkoja.

Pidän myös järkevänä kannanottoa siihen, ettei yksittäisen virren mukanaolo koulun tilaisuudessa tee siitä uskonnollista tilaisuutta. Jouluyö ja Suvivirsi ovat vahva osa suomalaista koulukulttuuria ja yhteistä kansallista kulttuuriperimäämme. On jokaisen yksilön henkilökohtainen kokemus, tuovatko ne mieleen hengellisiä elementtejä tai joitain muita tunnekokemuksia. Itselleni ne ovat aikamatka aina ala-asteen ikimuistoisiin kuusijuhliin ja keväťjuhliin, joiden jälkeen alkoi kaivattu joului- tai kesäloma. Uskon, että moni ikäluokani edustaja ajattelee samalla tavalla.

Haluan myös tässä yhteydessä ottaa kantaa siihen, kuinka pitkälle on järkevää koulumaailmassa mennä vähemmistöjen ehdoilla ja että olisi ainakin hyvä oppia tunnistamaan sen varjolla toimiminen. Tiedän koulumaailmassa tapahtuneen yksittäisenä tapauksena näinkin, että opettajan oman ateistisen näkemyksen pohjalta on vedottu muutaman ulkomaalaistaustaisen koululaisen uskonnonvapauteen ja sillä perusteella on yritetty estää muun kouluväen osallistuminen Suvivirren sisältävään keväťjuhlaan. Tämä on kuvaava eikä suinkaan ainoa esimerkki, kuinka pienen vähemmistön oikeuksien toteutumiseen vedoten ollaan valmiita eväämään enemmistön oikeus johonkin.

Arvoisa puhemies! Kuinkahan usein nämä vetoamukset ovatkin tosiaan lähtöisin jostakin muusta syystä kuin vähemmistöltä itseltä? Ehdin opettaa useamman vuoden koulussa, jossa oli oppilaita paikkakunnalla sijainneesta vastaanottokeskuksesta. Näin pääsin vierestä näkemään, etteivät muun uskontoiset ainakaan järjestelmällisesti vierastaneet kristillisiä elementtejä sisältäviä tilaisuuksia, vaan ymmärsivät ne osana suomalaista keväť- tai syyslukukauden lopettajaikulttuuria. Sisareni opettaa täällä Helsingissä koulussa, jossa puolet oppilaista on taustaltaan ulkomaalaisia. Myös tässä koulussa on joulujuhlaohjelmassa perinteinen seimikuvaelma, mutta se on sijoitettu tilaisuudessa siten, että jokainen muun uskontoinen pystyy poistumaan tilaisuudesta ennen sen alkamista, jos kokee sen loukkaavan omaa uskontoaan. Ei kuulemma ole juuri poistuttu. Eli lapset näkevät sen näytelmänä eivätkä uskonnollisena ohjelmanumerona.

Vapaaehtoisuus ja terve järki ovat mielestäni avainsanoja tässä kirkkotiloja ja tilaisuuksien uskonnollisia elementtejä pohtivassa keskustelussa. Kun pyrimme olemaan suvaitsevaisia ja ymmärtäviäisiä muita kulttuureja ja uskontoja kohtaan, koitetaan huolehtia myös siitä, ettemme tule vaarantaneeksi omaa kulttuuriperimäämme tarpeettomalla ylivarovaisuudella. Myös muissa maissa ajatellaan, että maassa maan tavalla, miksei siis myös meillä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

16.43 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Näin aluksi haluan minäkin lausua osanottoni oikeusasiamiehen kanslian kansliapäällikkö Matti Marttusen muistolle. Tunsin hänet pitkältä aikaa ollessani perustuslakivaliokunnan jäsen. Hänen työskentelytapansa oli oikeudenmukainen ja rehti. Hän puolusti aina lakia, sen lain henkeä ja sitä, että hallinto toimii aina lain mukaan ja ihmisten oikeuksia kunnioitetaan kaikin tavoin. Lämmin osanottoni Matti Marttusen perheelle ja läheisille.

On hyvä, että oikeusasiamiehen kertomukset käsitellään täällä istuntosalissa avoimesti keskustellen ja palautetta antaen. Oikeusasiamiehen toiminta on äärimmäisen tärkeää tämän maan kannalta. Se on instituutio, jota tässä maassa tarvitaan: jokaisella kansalaisella pitää olla mahdollisuus tehdä kantelu oikeusasiamiehelle tarpeen tullen ja harkinnan sattuessa kohdalle. On myös tärkeää, että kun kanteluita tehdään, niin perustuslain hengessä päätös kantelulle saadaan kohtuullisessa ajassa ja kansalainen tuntee tätä kautta saavansa oikeutta asialleen. Sen, onko ratkaisu hänen kannaltaan positiivinen vai negatiivinen, osaa oikeusasiamies ja hänen kumppaninsa oikein harkita, ja se on sitten se linja, millä menään.

Tässä keskustelussa on nyt noussut esille Suvivirren ja Enkeli taivaan kohtalo, näiden virsien veisaaminen kouluissa ja laulaminen kouluissa. Todellakin, kuten edustaja Mattila äsken oivallisessa puheenvuorossaan totesi, se on osa suomalaista, kansallisesti tärkeää perintöä, ja itsellänikin kouluajoilta tästä asiasta on vain hyvin, hyvin lämpimiä muistoja. Koen kummallisena — jos tällaista keskustelua yleensä ylläpidetään — että tällaista kansallista suurta rikkautta ollaan viemässä pois jonkun suvaitsevaisuuden merkeissä, kun on joku loukkaantunut siitä, että lauletaan virttä vaikka koulun joulujuhlissa. Toivottavasti avarakatseisuus ja tällainen sivistyksen syvin ydin tulee meille kaikille tietoon, että suomalainen vahva perinne saa jatkua vielä vuosisatoja eteenpäin.

Nyt kun kantelujen määrä on noussut, olisin halunnut kysyä oikeusasiamieheltä, onko teidän toimistossanne riittävä määrä henkilökuntaa käsittelemään näitä valituksia, kanteluita. Ja pitää myös kansalaisten muistaa, että oikeusasiamieshän voi tehdä omassa työssään toki oma-aloitteista tutkintaa ja valvontaa, mikä on myös lakisääteinen velvoite oikeusasiamiehelle. Se tapahtuu tietenkin esimerkiksi vankiloissa tai suljetuissa laitoksissa taikka lastensuojelun puolella erilaisissa tilanteissa, joissa toimitaan suljetussa ympäristössä. Tällainen valvonta on äärimmäisen tärkeää.

Kun kantelujen määrä nousee, niin se on viesti myös meille päättäjille: onko kaikki asiat ihan oikein, jos kantelujen määrä koko ajan kasvaa. On totta, että tämä informaatioyhteiskunta, nämä nykyaikaiset viestintävälineet, mahdollistavat kantelun teon paljon helpommin kuin aikaisemmin, mutta siitäkin huolimatta meidän päättäjien on oma vastuumme kannettava, että hoidamme mahdollisimman hyvin myös niiden ihmisten asiaa, joilla itsellään ei ole mahdollisuutta omaa tilannettaan kovin paljoa parantaa. Se on sitä sivistystä, mitä toivon tässä maassa yhä enemmän olevan.

Lopuksi, arvoisa puhemies, lastensuojeluasia on myöskin sydäntäni lähellä. On tärkeää, että sen pienen ihmisen oikeuksia kunnioitetaan, ja jos niitä sitten loukataan, niin siihen pitää olla keinoja puuttua. Pieni ihminen on itse oman elämänsä vaiheessa täysin avuton ja vailla turvaa. Jos sitten jotkut asiat menevät väärin, niin kyllä on aivan oikein, että siihen puututaan ja mielellään vielä niin, että se asia saatetaan oikeaan ratkaisuun mahdollisim-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

man pian. Se on sen pienen ihmisen kannalta aivan välttämätöntä. [Timo Heinonen: Hyvä puheenvuoro!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Salonen, olkaa hyvä.

16.48 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Tässä oikeusasiamiehen kertomuksessa kiinnitetään ansiokkaasti huomiota puutteisiin, joita vuonna 2019 on ilmennyt esimerkiksi kotona asuvien ikäihmisten palvelujen riittävyydessä ja laadussa, turvallisuudessa sekä ulkoilumahdollisuuksissa. Siis puhumme vuodesta 2019, ja muistan itsekin hyvin edelliseltä eduskuntakaudelta, miten useasti juuri vanhusten asiat ja oikeastaan järkyttävät tarinat, joita sieltä vanhusten todellisuudesta kuuli, nousivat esille myöskin tässä salissa.

2019 oikeusasiamies nostaa esille esimerkiksi sen, että palvelua saavien ikäihmisten osuus oli laskenut, vaikka palvelujen tarve oli kasvanut. Liian moni suomalainen ikäihminen jäi siis tuolloin vaille tarvitsemiaan palveluita ja riittävää hoivaa. Myös palveluiden valvonnassa oli puutteita. Yksityisen hoivakodin ongelmat voivat kertomuksen mukaan jatkua pitkään ennen kuin tilanteeseen puututaan. Tämän olen myös itse kokenut useamman kerran menneinä vuosina, kun esimerkiksi taistelimme vanhuspalveluiden parannusten puolesta. Sain viime kaudella paljon palautetta omaisilta, jotka näkivät epäkohtia hoivapalveluissa mutta eivät saaneet muutosta asioihin millään keinolla. Itsekin soittelin perään, kysyin valvonnan perään, yritin saada selville, eikö valvontaa voisi tehostaa, jotta nämä epäkohdat, joita omaiset siellä näkivät ja kokivat, tulisivat myös virallisesti esille. Tuntui, että puuttumisen kynnyks oli korkealla. Odotettiin, että jotain äärimmäisen vakavaa tapahtuu ennen kuin uskalletaan puuttua. Tuollainen asenne, tuollainen toimintakulttuuri, jätti monet yksin asiansa kanssa. Kunnilla ei ole ollut riittäviä keinoja järjestää korvaavia palveluja vakavissakaan ongelmatilanteissa, ja tämä on yksi syy korkeaan puuttumiskynnykseen. Myöskään kotiin annettavien palvelujen valvonta ei ole ollut riittävää. Siihen tarvitaan edelleen uusia menetelmiä.

Olen kuitenkin äärimmäisen onnellinen, että nyt korjaamme laista sen porsaanreiän, jota tähän asti on käytetty törkeästi hyväksi, siis myös vuonna 2019: nimittäin vanhusten turvapuuhelmella tehtyihin avunpyyntöihin on voinut vastata turvallisuusalan ammattilainen, jolla ei ole ollut hoitotyön koulutusta. Vanhuksen kotiin on yöllä voinut mennä vartija hoitajan sijaan. Viitisen vuotta sitten odotin vuoden, että asiaan saatiin avin ja Valviran yhteinen kanta, että tämä ei ole oikein — vuoden! Se tuntui minusta pitkältä ajalta, monesta asianosaisesta varmasti vielä pidemmältä. Nyt tähän tulee korjaus lain tasolla — edustaja Heinonen, nyt tähän tulee korjaus. [Timo Heinonen: Tilanne on mennyt huonommaksi teidän vahtivuorollanne, edustaja Salonen! Katsokaa tätä päivää!]

Oikeusasiamies ja aluehallintovirastot ovat saaneet lisää määrärahoja vanhusten oikeuksien valvontaan ja edistämiseen, mikä on tärkeää ikäihmisten aseman parantamiseksi yhteiskunnassa.

Tänä vuonna on aloittanut vanhusasiainvaltuutettu. Tämäkin on useamman puolueen pitkäaikainen toive ja haave, joka nyt viimein toteutuu — siis oma erityinen henkilö valvomaan, edesauttamaan ja puhumaan vanhusasioiden puolesta.

Hoitajamitoitus on saatu lakiin, jonka avulla pyritään laittamaan ympärivuorokautisen hoivan vakavat hoitajavajeet kuntoon. [Timo Heinonen: Tilanne on mennyt huonommaksi!]

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Viimeisimmäksi hallitus antoi esityksen vanhuspalvelulain uudistamisen toisesta vaiheesta, jossa puututaan erityisesti juuri kotiin annettavien palveluiden laatuun ja riittävyys-teen. Hallitus haluaa selkeyttää ja täsmentää säännöksiä, jotka koskevat hoitoa ja huolenpitoa turvaavien sosiaalipalvelujen sisältöä ja saantiedellytyksiä. Näin voidaan varmistaa, että jokaiselle iäkkäälle henkilölle järjestetään juuri sellainen palvelukokonaisuus, joka vastaa hänen yksilöllisesti arvioitua palvelutarvettaan. Nähtäväksi jää, miten tämä tulee vaikuttamaan tulevaisuudessa myöskin oikeusasiamiehen kertomukseen. Toivottavasti voimme lukea siitä, että tilanne on muuttunut ja se näkyy myös oikeusasiamiehelle.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan tavoin katson, että vanhusten oikeuksien toteutumista ja sen valvontaa on edelleen tarpeen Suomessa kehittää. Työ ei siis vielä ole valmis, ei tälläkään hallituskaudella. Suomalaisten on voitava luottaa siihen, että tämä yhteiskunta ei hylkää ikäihmisiä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

16.53 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Aivan ensimmäiseksi onnittelut oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle ja koko hänen toimistotiimilleen erinomaisen ansiokkaasta raportista, jonka me olemme tänne saaneet, vuosikertomus vuodelta 2019. Harvinaisen upea yhteenveto siitä työstä, mitä te teette laillisuusvalvonnan osalta sekä suhteessa instituutioihin, eli suomalaisiin viranomais toimijoihin, että myöskin suhteessa niihin kanteluihin ja valituksiin, joita yksittäiset kansalaiset voivat aidosti tehdä oikeusasiamiehelle ja sillä saada selvitystä esimerkiksi viranomaisen käyttäytymisen kohdalla. Kansanedustajanakin uskallan sanoa, että kovin monta kansalaispuhelua olen onnistunut, kiitos oikeusasiamiehen toimiston, ohjaamaan teidän käsittelyynne: kun kansalaiset valittavat asiasta, johon ei itse pysty ottamaan oikein kantaa, niin sanon, että ottakaa yhteyttä oikeusasiamiehen toimistoon ja saatte oikeutta ainakin siinä suhteessa, että tämä asia selvitetään. Kiitos tästä työstä.

Toinen kiitos tulee siitä suhteesta, että olen Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja ja jatkuvasti, lähes viikoittain, olemme yhteistyössä Ihmisoikeuskeskuksen kanssa, joka toimii teidän toimistonne alaisuudessa. Euroopan neuvostohan on johtavin ihmisoikeusjärjestö maailmassa, ja ennen kaikkea Euroopassa. Niihin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka siellä on allekirjoitettu, kaikki 47 Euroopan neuvoston jäsenmaata ovat sitoutuneet, ja sinne Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeenkin voidaan tehdä näitä yksittäisiä kansalaisvalituksia ja sieltä kautta myöskin hakea oikeutta ohi viranomaispäätösten eri maissa ympäri Euroopan. Kiitos tästä yhteistyöstä, koska olemme jatkuvasti saaneet myöskin tätä kautta tätä yhteyttä jakaa.

Edustaja Heinonen täällä viittasi siihen, että kansalaisten tekemien kanteluiden määrä on kasvanut Suomessa, ja hänen johtopäätöksensä oli aivan aidosti — ja otetaan se johtopäätös nyt sellaisenaan — että se on hallituksen vika, että kanteluiden määrä on kasvanut. Hyvä on, jos se on hallituksen vika: Edustaja Salonen jo tähän viittasi, että tämä oikeusasiamiehen kertomus on siis vuodelta 2019. [Timo Heinonen: Ja vaalit oli 14.4.!] Kanteluita on tehty kertomusvuonna lähes 6 300. Kasvu on edellisestä vuodesta 700. Arvoisa puhemies, jos minä jotakin hallitusta tästä syyllistäisin, niin syyllistäisin sitä istunutta porvarihallitusta, jossa kokoomus oli aktiivisesti mukana ja jonka toimet näkyvät vuodessa 2019! [Timo Heinonen: 14.4.2019 tuli nykyhallitus!] Eivät pääministeri Sanna Marinin tai

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

pääministeri Antti Rinteen hallituksen toimet tuossa vaiheessa ole olleet pohjana. Siis jos tämä on se argumentaatio — mutta, edustaja Heinonen, minusta se on kevyttä politikointia. Minä en lähtisi tälle tielle katsomaan yksittäisen hallituksen toimia, kun katsomme tällaista kertomusta, mikä meillä on tässä käsissä.

Kanteluiden määrä on saattanut kyllä kasvaa, kyllä, johtuen tietoisuuden kasvusta suomalaisessa yhteiskunnassa — hieno asia se — [Timo Heinonen: Ongelmista!] ja johtuen myöskin siitä, että meillä on digitekniikan kautta helpompi tehdä valituksia kuin aikaisemmin, ja tämäkin onnistuu ehkä kiitos myöskin kansanedustajien, jotka olemme ohjaamassa yhä enemmän valituksia sinne oikeusasiamiehen toimistoon. En syyllistäisi hallitusta vaan katsoisin läpi tätä listaa — ja silloin edustaja Heinosenkin argumentaatio lähteä syyllistämään yhtä hallitusta ehkä osoittautuu jonkin verran kevyeksi pikkupuoluepolitikoinniksi.

Hienoja asioita. Maailmalla tuskin pystyn löytämään toista kansanedustuslaitosta, joka läpikäy omassa yhteiskunnassaan puutteita perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa. Isoja isoja teemoja, ja hienoa, että me avoimesti ne täällä nostamme esille, ja analyttisesti:

Puutteet vanhusten oloissa ja kohtelussa, johon edustaja Salonen jo tässä viittasi — iso iso ongelma, ja kunnat eivät valvo tätä riittävästi.

Lastensuojelun puutteet — siellä voimavarojen puutteeseen viitattiin vahvasti.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen puutteet, missä yhdenvertaisuuden perään kysytään.

Laitoksissa olevien itsemääräämisoikeutta loukkaavat rajoittamiskäytännöt.

Ulkomaalaisten oikeusavun puutteet, ennen kaikkea paperittomien oikeusavun puutteet — iso ihmisoikeusongelma myöskin.

Vankien ja tutkintavankien olojen ja kohtelun epäkohdat — myöskin asia.

Terveyspalvelujen saatavuuden ongelmat, perusopetuksen opiskeluympäristön ja päätöksenteon puutteet sekä oikeusprosessien pitkät käsittelyajat — nämä ovat kaikki isoja asioita.

Ja myöskin perus- ja ihmisoikeusloukkausten ennaltaehkäisyssä on puutteita; ei tiedetä riittävästi.

Isoja teemoja. Kiitos, että niitä tässä avataan. Ja minun, arvoisa puhemies, on vaikea katsoa, että näiden ongelmien esiintuonti tässä kertoisi, että Sanna Marinin hallitus olisi erityisesti epäonnistunut. Ja ainakin 11. puute, jota tässä ei ole mainittu — enkä siinäkään syytä Sanna Marinin hallitusta — on digisyrjäytyminen, josta iso joukko kansalaisia, ennen kaikkea ikäihmiset, tässä maassa kärsivät.

Nämä ovat, arvoisa puhemies, isoja isoja asioita. Hienoa, että me voidaan niistä avoimesti tässä keskustella. Aivan loistava raportti.

Ja edustaja Heinonen, jätetään kahvilan puolelle nämä pikkupolitikoinnit.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

16.58 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Ymmärrän, että se harmittaa nyt edustaja Kiljusta, kun asiat eivät ole niin kuin te olette luvanneet. Meidän vanhustenhoito on huomattavasti tilassa kuin teidän hallituksenne aloittaessa. Meidän terveydenhuollon kantelumäärät ovat kasvaneet. Meidän lastensuojelun tilanne: Luetteko te lainkaan uutisia, mitä kerrotaan lastensuojelusta? Sen tilanne on huomattavasti parempi kuin miesmuistiin, ehkä koskaan, mutta te laitate näiden ihmisten tekemät kantelut vain sen piikkiin, että heillä on tietoisuus tehdä. He tekevät ne sen takia, että tässä maassa asiat ovat huonosti. Sen takia, että tervey-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

denhuolto ei toimi, sosiaalihuolto ei toimi, poliisin hallinnonalassa on ongelmia, 40 prosenttia on kasvanut kolmen vuoden aikana kanteluiden määrä — ja se on, edustaja Kiljunen, pääministeri Sanna Marinin hallituksen kautta. Ette te pääse siitä mihinkään eikä edustaja Salonenkaan. — Ei näitä kanteluita tulisi ennätysmäärää, jos asiat olisivat kunnossa, jos vanhustenhuolto olisi laitettu kuntoon, niin kuin te lupasitte, mutta meidän vanhustenhuolto on tällä hetkellä huonommassa kunnossa kuin silloin, kun te aloititte. Meidän vanhustenhuolto on kriisiytymässä. Meidän terveydenhuolto on vaikeassa tilanteessa. Meidän lastensuojelu on vaikeassa tilanteessa. Ja edustaja Kiljunen toteaa, että hienoja asioita. Minun mielestäni näissä kanteluissa valtaosa on järkyttäviä asioita, ja ne asiat pitää laittaa kuntoon, puuttua niihin epäkohtiin terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa, poliisin toiminnassa, lastensuojelussa. Te olette kolme vuotta tätä maata hallinneet, ja meidän tilanne on mennyt huomattavasti huonompaan suuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

17.01 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on täällä käsittelyssä eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2019, ja tähän liittyen haluan myös, kuten monet puhujat edellä, ottaa osaa Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kansliapäällikön Matti Marttusen läheisille ja erityisesti perheelle. Tässä on keskusteltu myös paljon lastensuojelusta tämän pykälän kohdalla, ja olen saanut viestiä lastensuojelun ongelmien kanssa painivilta ihmisiltä, jotka olivat todella harmissaan ja halusivat ottaa myös osaa Marttusen poismenoon, koska he kokivat, että hän oli sellainen henkilö, joka heitä kuunteli.

Arvoisa puhemies! Tuolla on kertomuksessa lastensuojelun voimavarojen puutteesta, ja täällä ovat nyt eri edustajat nostaneet ongelman, että kenen ja minkä hallituksen vika se on. Voisin itse sitä ehkä kuvailla sillä tavalla, että se on kaikkien edellisten hallitusten vika. No mitä nykyhallitus tekee? Ei sekään ole tehnyt mitään.

Jollakin lailla olen itse myös veronmaksajana huolissani siitä, mihin meidän yhteiskunnan varoja käytetään. Lastensuojelu on erittäin vaikea asia. Olen itse ollut muutamaa tapausta seuraamassa, ja erittäin huolestunut olen siitä, mihin meidän verovaroja käytetään, koska tämä on väärä ratkaisu, miten Suomessa toimitaan. Täällä tehdään varmasti aiheellisia huostaanottoja, mutta täällä tehdään erittäin paljon aiheettomia huostaanottoja. Meidän veronmaksajien etu olisi se, että tämä asia puitaisiin kunnolla täällä ja mieluummin tuettaisiin näitä perheitä ennalta tietyillä kotipalveluilla kuin otetaan lapset pois. Se on erittäin raskasta. Te voitte kuvitella, että jos joku perhe menettää lapsensa liikenneonnettomuudessa, niin se on aivan kauheata, mutta te ette osaa kuvitella sitä, että perhe menettää lapsensa lastensuojelulle. Se on vielä järkyttävämpää, ja se on myös järkyttävää sen lapsen kannalta. Sen takia tämä kaikki tuki pitäisi osoittaa etukäteen näille perheille, niin että he pystyvät toimimaan vanhempina ja tukemaan lapsen kasvua.

Tässä joku aika sitten huomasin lehdessä ilmoituksen, jossa haettiin perhehoidon koordinaattoria lastensuojeluun. Ilmoituksessa luki seuraavasti: ”Perhehoitoon sijoitettavien lasten määrä on lähtenyt toivottuun kasvuun Espoossa.” Tämähän on ihan järkyttävä teksti — okei, sitä on ehkä ajateltu semmoisen laitoshuollon korvaajan näkökulmasta, mutta haluaisin, että siellä haettaisiin tammöisiä perhetyöntekijöitä, jotka pystyisivät tukemaan niitä perheitä, joilla on lastensa kanssa ongelmia. Valitettavan usein näillä lapsilla, joita lähdetään huostaanottamaan, on jotain neuropsykologisia ongelmia, joita ei tunnisteta eikä

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

tunnusteta, vaan sen sijaan syytetään vanhempia näistä ongelmista ja otetaan lapsi sitten huostaan.

Tämän takia hyvin usein tuossa eduskunnan edessä keskiviikkoisin on muutama ihminen osoittamassa mieltään, tavoitteena se, että lastensuojelun nykytila selvitettäisiin. Tämä pitäisi aivan ehdottomasti tehdä, ja tuen sitä kaikilla keinoin ja toivon, että te, hallituksen edustajat, nyt tarttaisitte tähän. Meidän yhteiskunta ei kestä enää tällaista huostaanottojen määrää. Tämä on erittäin kallis ratkaisu meidän yhteiskunnalle, ja se ei ole millään tavalla inhimillinen. Paljon inhimillisempää olisi se, että tuettaisiin näitä perheitä ja lapset saisivat kasvaa siellä, missä heidän kuuluukin kasvaa, eli perheessä ja kotona.

Arvoisa puhemies! Vetoan teihinkin, että te tarttaisitte hallituspuolueen edustajana tähän asiaan. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Salonen, olkaa hyvä.

17.07 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäenpäälle totean, että ymmärrän ja jaan kanssanne ajatuksen siitä, että mahdollisimman varhainen perheiden auttaminen ja tukeminen vähentää tarvetta lastensuojelulle. Sen sijaan sitä näkemystä en jaa, että lastensuojelu tai huostaanotto on yhtä kuin paha asia. Joskus jopa perheet ja vanhemmat itse sitä pyytävät, kun eivät esimerkiksi omin keinoin tuettuinaakaan ja autettuinaakaan pysty lapsensa turvallisuutta ja elämää kotona turvaamaan. On siis ehkä meiltäkin väärin ikään kuin luoda tällainen pelkästään musta varjo huostaanoton ja lastensuojelun ylle. Kyse on siitä, että myös huostaanotettujen lasten osalta halutaan edelleen jatkaa työtä niin vanhempien kuin lasten kanssa, vaikkakin siinäkin on paljon kehitettävää.

Ymmärrän myös tämän näkökulman siitä, että sanavalinta ei ehkä ollut oikea tässä lehti-ilmoituksessa, mutta suunta on aivan oikea. Nimenomaan perhehoidon lisääntymistä on jo vuosikausia haluttu juuri inhimillisistä syistä: jotta lapsi voisi laitoksen sijaan kiinnittyä perheeseen ja saada sitten sitä kautta turvallisen kasvuympäristön. Moni sijaisvanhempi tekee äärimmäisen hyvää työtä lastensuojelulasten ja nuorten kanssa ja saa ohjattua ja tuettua nämä lapset elämän polulle. Siitä iso kiitos heille.

Mutta, arvoisa puhemies, tarkastusvaliokunta sekä sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittävät perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa huomiota lastensuojelun ongelmiin, aivan kuten moni edustaja täälläkin. Perustuslakivaliokunta on nyt käsiteltävän kertomuksen yhteydessä kuullut asiantuntijoita lastensuojelun tilasta. Perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan oikeusasiamiehen lastensuojelua koskevassa laillisuusvalvonnassa painopiste on sijaishuollon valvonnassa. Valiokunnan tavoin haluan sijaishuollon ohella korostaa lastensuojelun avohuollon tukitoimien sekä ongelmien varhaisen tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn merkitystä. Lastensuojelupalveluiden valvontajärjestelmä on monimutkainen, ja toimijoita on useita. Tämä aiheuttaa ongelmia. Valvonnan jakautuminen useille eri tahoille ja asian monimutkainen sääntely hankaloittavat tehokasta ohjaus- ja valvontatoimintaa sekä lisäävät riskiä, että valvonta jää myös tekemättä.

Tarkastusvaliokunta huomauttaa myös, että lastensuojelun valvonnan resurssit ovat riittämättömät. Aliresursointi tarkoittaa muun muassa sitä, että valvonta on pääasiassa reaktiivista, kun ennakoiva valvonta olisi huomattavasti vaikuttavampaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

17.10 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Kaikki kunnia edustaja Heinosen aktiiviselle toiminnalle eduskunnassa, te käytätte vahvoja puheenvuoroja jatkuvasti... [Puhujan mikrofoni sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Mikrofoni on pois päältä.

Jaha, nyt se on päällä uudestaan. Haluaisin sanoa, edustaja Heinonen, joka tapauksessa, että retorinen voima ei tässä tapauksessa nyt oikein auta. Te käytätte tätä arvokasta oikeusasiamiehen pitkää, [Timo Heinosen välihuuto] paksua, upeata, laadukasta kertomusta hyväksenne hyökätäksenne Sanna Marinin johtamaa hallitusta, Suomen hallitusta, vastaan — kertomusta, joka on siis vuodelta 2019. [Timo Heinonen: En käyttänyt sitä!] Tämä on pikkuisen epäkelvoinen lähteä tällä tavalla käyttämään voimakkaita puheenvuoroja hallitusvastaisesti näistä lähtökohdista. Kun minä luin täältä puutteita suomalaisessa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa, jotka on listattu tässä kirjassa, te totesitte, että minä olin sanonut, että ne ovat hienoja asioita ja että teistä se ei ole ollenkaan oikea muotoilu. Eihän se ole oikea muotoilu, kun en ole sitä sanonut. Nämä ovat järkyttäviä puutteita tai ongelmia suomalaisessa yhteiskunnassa. Hienoa on se, että oikeusasiamiehen toimisto kirjaa ne tähän ylös meille keskusteltaviksi. Tällä tavalla toimii avoin demokratia: keskustele ongelmia läpi, ja lähdetään hakemaan ratkaisuja. Niin kuin täältä kertomuksesta nähdään, paljon on myöskin saatu parannuksia aikaiseksi.

On epäkelvoinen lähteä toteamaan, edustaja Heinonen, tällaisia retorisia huomioita: ”poliisi ei toimi”, ”terveydenhuolto ei toimi”, [Timo Heinonen: Niin!] ”lastensuojelu ei toimi”. Maassa, arvoisa puhemies, joka kansainvälisessä vertailussa on todettu maailman onnellisimmaksi, ei toimi poliisi, terveydenhuolto eikä lastensuojelu. Onhan tässä nyt joku aito ristiriita. Se on ristiriita retoriikassa, ei sisällöissä — ja siinä mielessä toivoisin, edustaja Heinonen: kun me katsomme Sanna Marinin hallituksen toimia, niin me olemme pyrkineet hoivamitoitusta lisäämään, jolloin vanhustenhuollon ne ongelmat, jotka ovat aitoja, mihin edustaja Salonen täällä viittasi, ovat aitoja laitoshuollossa olevien vanhusten osalta, ja meidän täytyy saada sinne hoivahenkilökuntaa lisää. Me pyrimme lisäämään kiireettömään hoitoon pääsyä.

Arvoisa puhemies! Me olemme lisänneet voimavaroja myöskin poliisille, ja niin edelleen. Hallitus tekee koko ajan ja toimii, mitä näissä puitteissa voidaan toimia, mutta eivät nämä asiat ole hetkessä ratkaistavissa, ja edustaja Mäenpää minusta sanoi oivallisesti, kun hän totesi, että vaikea tätä nyt on puoluepoliittiseksi tehdä, kun me näemme, että nämä ovat aitoja ongelmia, jotka ovat pitkä linja Suomessa, pitkä linja ongelmia. Tärkeintä on, että näistä avoimesti täällä, arvoisa puhemies, keskustelemme ja pyrimme ne yhdessä ratkaisemaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Salonen, olkaa hyvä.

17.12 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Itsekin ajattelen, että on vähän laiskaa etsiä syypäitä, kun itse asiassa tulisi nostaa esille näitä asioita ja etsiä niihin ratkaisuja. Terveystieteiden kriisistä puhuttaessa emme voi unohtaa, että olemme yhä edelleen keskellä maailmanlaajuista koronapandemiaa, joka on osaltaan aiheuttanut meillä lisäongelmia kaikille aloille mutta erityisesti sosiaali- ja terveysalalle, jonne tämä on erityisellä tavalla kohdentunut.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

En malta olla nostamatta vielä esille yhtä seikkaa lastensuojelun osalta. Viime kaudella itsekin sain sosiaali- ja terveystieteiden osastossa olla mukana kuulemisissa, joissa etsittiin lastensuojelulakiin muutoksia. Siellä tehtiin lainsäädäntöön muutosta, jolla pyrittiin selkeyttämään yleisesti hyväksytyn, tavanomaisen kasvatuksen ja perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa. Me olemme itse asiassa lähiaikoina saaneet lukea mediastakin juuri tällaisesta lastensuojelun lapsesta, jolla hyvin pitkäksi ajaksi oli esimerkiksi oikeus puhelimen käyttöön evätty. Tämä siis tarkoittaa sitä, että nämä sijaishuollossa olevat työntekijät kamppailevat sellaisten kysymysten kanssa, että miten opettaa lapsille ja nuorille ikään kuin samanlaisin keinoin, joita esimerkiksi he käyttävät vaikka kotikasvatuksessa, että rikkeistä seuraa jonkunlainen rangaistus, esimerkiksi vaikka se, että menettää oikeuden kännykkänsä käyttöön. Varmasti tällaisia perheen arkielämästä tuttuja keinoja, joilla koetetaan lapsille opettaa rajoja, on olemassa erilaisia, mutta nämä tavanomaiset kasvatustekniikat voivat näyttäytyä hieman erilaisilta sitten, kun puhutaan sijaishuollosta. Silloin vaikka tämän kännykän osalta kyse on myöskin merkittävästä yhteydenpitovälineestä esimerkiksi vanhempiin, joista erossa asuu.

Tämä ei siis ole siellä arjessa selvä. Minä uskon, että kaikilla on hyvä tahto ja pyrkimys siellä lastensuojelussakin. Mutta kyllä me myös lainsäätäjinä olimme aika ihmeissämme, että miten tämä asia lakiin kirjataan niin, että lasten oikeus ja perusoikeudet heidän osaltaan ovat keskiössä, mutta myöskin niin, että voisimme tuoda niitä välineitä sinne sijaishuollon ammattilaisille, joilla lapsia voidaan siinä arjessa kasvattaa ja opettaa olemaan normaalissa yhteiskunnassa mukana. Tämä ei ole helppoa, ja siksi en lainkaan ihmettele sitä, että yhä edelleen nousee esille näitä kysymyksiä, [Puhemies koputtaa] itse asiassa niin varmasti tulee vielä lähivuosinakin nousemaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

17.16 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Se on niin kovin helppoa mennä aina tällaisten sloganeiden taakse, että maailman onnellisin kansa tai jotain muuta, jos siellä maailman onnellisimmassa kansassa asuu niin paljon huonosti voivia ihmisiä. Tässä edustaja Mäenpää toi esille vakavia asioita lastensuojelusta. Esille on noussut tänään terveydenhuollon isot ongelmat, sosiaalihuollon isot ongelmat, poliisin hallinnonalaan kohdistuvat kantelut, ja myös lastensuojelusta on tänään puhuttu paljon. Ja nämä asiat, joita itse nostin esille, liittyvät nimenomaan tämän nykyhallituksen aikaan. Viimeisen kolmen vuoden aikana kanteluiden määrä on kasvanut lähes 40 prosentilla, ja kyllä niistä jokaisen kantelun takana on inhimillinen tilanne, usein tragedia, johon on haettu muutosta — niin kuin tuossa omassa pidemmässä puheenvuorossani toin esille tämän nuoren tytön tilanteen, joka kertoi, miten hän vasta 18-vuotiaana uskalsi tehdä ja pystyi tekemään tuon kantelun ja puuttumaan asiaan, jossa hänen elämänsä oli rajoitettu pitkään. Vaikka Suomi olisi kuinka maailman onnellisin kansa, niin tässä maassa on paljon asioita, joita pitää laittaa kuntoon. Ja tämä kertoo siitä, että tämän kolmen vuoden aikana tilanne on mennyt entistä huonommaksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

17.17 Kimmo Kiljunen sd: Edustaja Heinonen, kiitokset teille tästä puheenvuorosta. Nyt te olitte oikealla tiellä. Minä olen teidän kanssanne samaa mieltä. Ne ongelmat, mitä ihmiset nostavat näissä kanteluissa esille, ovat aitoja ongelmia, [Timo Heinosen välihuuto] ne ovat aitoja ongelmia, aivan oikein. On aivan oikein myöskin se, kun te huomautitte, että näiden kanteluiden määrä on kasvanut, sekin on aito tilanne. Nämä ovat kaikki tärkeitä asioita, ja sen takia se kritiikki, mitä esitin, oli siitä, että te tavallaan puoluepolitisoitte tämän asetelman, koska nämä ovat ongelmia, jotka meidän täytyy yhdessä täällä ratkaista, ja hallituksemme, nykyinen hallitus, on tarttunut näihin asioihin täydellä vakavuudella.

Kun te viittasitte huonovointisuuteen, te viittasitte aivan oikein, niitä huonovointisia tilanteita on lapsiperheillä. Mutta yksi suuri ryhmä, arvoisa puhemies, erittäin suuri ryhmä, jossa on paljon, paljon köyhyyttä ja huonovointisuutta, ovat yksinäiset eläkkeensaajat. Meillä on tässä maassa iso joukko ikäihmisiä, jotka elävät köyhyysrajan alla täydellisen kohtuuttomilla tulotasoilla. Ja eläketurvakin on vielä ongelmallinen sikäli, että meillä on olemassa sellainen indeksijärjestelmä, joka laskee eläketasoa, jolloin ihminen köyhtyy ikääntyessään. Meillä on aito ongelma suomalaisessa yhteiskunnassa, ja edustaja Heinonen, kutsun teidät myöskin näihin talkoisiin. Otetaan nämä huonovointiset ihmiset vakavasti täällä keskusteluissa esille, mukaan lukien eläkkeensaajat, mukaan lukien muutkin, ja parannetaan näitä asioita yhdessä. Otan teidän kutsunne vastaan. Tässä olen valmis antamaan käden tässä suhteessa. [Timo Heinonen: Ei ole taitettua indeksiä!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

17.19 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! On erikoista, että sosiaalidemokraateista nyt sitten, kun nostetaan vanhustenhuollon ongelmia ja lastensuojelun ongelmia esille, syytetään politisoinnista. Samainen puolue eduskuntavaalien alla 2019 tuli isoilla lupauksilla kertomaan, että nyt laitetaan vanhustenhuollon asiat kuntoon, [Kimmo Kiljunen: Ja ollaan tartuttu siihen!] että ne ovat ongelmissa, niin kuin ne olivatkin. Mutta teidän vahtivuorollanne tilanne on mennyt entistä huonommaksi, entistä huonommaksi vanhustenhoidossa. [Kristiina Salosen välihuuto] Vanhustenhoidossa on historiallisen suuri hoitajapula, siellä kriisiytyy tilanne kiihtyvällä tahdilla, kotihoito on mennyt aivan retuperälle, ja nämä kaikki ovat tapahtuneet teidän vahtivuorollanne. Ja nyt kun näitä ongelmia, jotka te lupasitte korjata, [Kimmo Kiljunen: Niin on tarkoitus!] nostetaan esille, niin te syytätte politisoinnista. Nämäkö ihmiset, jotka tekevät näitä kanteluita vanhustenhuollosta, terveydenhuollosta, lastensuojelusta, nyt politisoivat tätä? [Kimmo Kiljunen: Se oli 2019!] No eivät, vaan he kertovat, että teidän vahtivuorollanne, arvon sosiaalidemokraatit, tämän maan tilanne on mennyt huonompaan suuntaan. Viimeisen kolmen vuoden aikana kanteluiden määrä oikeusasiamiehelle on kasvanut lähes 40 prosentilla. Totuus ei pala tuleksakaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

17.21 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Pidän kovin arvokkaana sitä, että meillä on tällainen työkalu ja päätöksentekijöinä päästään aina käsittelemään näitä vuosikertomuksia. Nimittäin sen lisäksi, että yritämme puuttua täällä lainsäätäjinä tiettyihin ongelmiin, mitä yhteiskunnassa on, virkamiehet toteuttavat niitä lakeja, mutta aina sitten ei todellisuudessa voida tietää, kuinka hyvin erilaiset mitoitus ja erilaiset

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

säännöt toteutuvat erilaisissa paikoissa. Tämä, että te teette tätä arvokasta työtä, teette näitä katsastuksia, tuo meille sen näkökulman, kuinka hyvin se, mitä me haluamme, käytännössä sitten toteutuu. Te pystytte toki puuttumaan jo omalla toiminnallanne, mutta se myöskin antaa meille työkaluja vaikka resursoinnin suhteen ja niin edelleen siihen, mitä pitää vielä tehdä, että niin sanotusti kentällä olisi helpompaa.

Olette saanut, oikeusasiamies, aina aika paljon kiitosta näissä istunnoissa, kun ollaan käsitelty näitä teidän kertomuksianne vuosi toisensa perään, ja haluan myöskin tässä istunnossa kiittää teitä ja koko toimistoa äärimmäisen hyvästä työstä. Tämä kertomus on kattava. Haluaisin ehkä oikeastaan kysyä nyt, kun on mahdollisuus, kun olette paikan päällä, niin kun varmasti paljon enemmän tarkastettavaa ja käsiteltävää olisi, niin miten te pärjätte toimiston kanssa: koetteko tällä hetkellä, että teidän toimintanne on aliresursoitua, tarvittaisiinko sinne lisää rahaa, niin sanotusti lisää tekeviä käsiä? Itse sain tuossa juuri viestin eräältä kansalaiselta, joka oli siis kiittänyt siitä, että olitte tehneet tällaisen katsastuksen, ja hän sanoi, että siitä on hirveän iso apu. Tällainen kysymys teille. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

17.22 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä käsitellään tätä oikeusasiamiehen kertomusta, ja on mielenkiintoista keskustelua käyty tässä. Ensin etsittiin, kenenkä vika tämä on, että meillä menee huonosti. Sitten päätettiin, että se on hallituksen vika. Sitten mietittiin, että no, minkäs hallituksen vika: onko se edellisen vai sitä edellisen vai tämän hallituksen vai kenties tulevan hallituksen vika? Ei siitä ihan selvyyttä nyt tullut, kenenkä vika tämä kaiken kaikkiaan on, mutta kyllähän se on fakta, että jokaisella meillä päättäjällä on peiliin katsomisen paikka, peiliin katsomisen paikka, mihinkä sitä rahaa laitetaan. Meidän pitää laittaa rahaa siihen, mihinkä tarvitaan, ja ensisijaisesti me tarvitaan rahaa täällä kotimaassa. Meidän pitää katsoa, mihinkä ne rahat laitetaan, mutta kotimaa on se ykkösjuttu, mihinkä sitä rahaa tarvitaan.

Toivon, että monet muutkin puolueet lähtevät perussuomalaisten linjoille laittamaan suomalaisen ensin ja Suomen asiat kuntoon ensin, ei sinne maailmalle, kun täällä on hätä. Täällä on hätätila vanhustenhuollossa, täällä on hätätila lastensuojelussa ja monessa muussa asiassa, joten rahat sinne, missä me Suomessa niitä tarvitaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

17.24 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Pohjautuen edelliseen puheenvuoroon, ja nyt kun huomasin, että oikeusasiamiehelle esitetään kysymyksiä: Lastensuojelu on paljon puhuttanut meitä, ja uskon, että se kuormittaa myös teitä aika paljon — ainakin lastensuojelun asiakkaiden mukaan te olette siellä toimistossa ruuhkautuneet ja he eivät koe saavansa välttämättä tukea tai apua riittävästi. Miten te näette, olisiko tällainen lastensuojelun nykytilan selvitys ja kartoitus mahdollista ja syytä tehdä? Miten te näette sen? Kuka sen aloittaa, ja kenen kehotuksesta? — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

17.25 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että kansalaisilla on mahdollisuus ainakin edes oikeusasiamiehelle valittaa ja esittää asiansa, niin että saa siihen

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

vastauksen ja oikean käsittelyn. Se on ehdottoman tärkeää meillä. Oikeusasiamiehellä on varmaan ollut kiirettä, koska kantelut ovat lisääntyneet.

Tässä kohtaa myös kiitän hyvin paljon siitä ihan viime aikojen tiedosta, että oikeusasiamiehelle on mennyt kantelu eläinten kaltoinkohtelusta, ja harvoin siihen puututaan, mutta nyt on puututtu ja annettu ohjeita myös tuonne viranomaisille tästä asiasta. Se on hyvin merkittävä edistysaskel, ja kiitän siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Myönnän oikeusasiamies Jääskeläiselle puheenvuoron loppuun.

17.26 Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen: Arvoisa herra puhemies, arvoisat kansanedustajat! Kiitän näistä puheenvuoroista, joita täällä on käytetty, ja kiitän myös valiokuntia tämän kertomuksen johdosta annetuista lausunnoista ja mietinnöistä. Vuoden 2018 kertomushan oli ensimmäinen, joka lähetettiin kaikkiin erikoisvaliokuntiin, jotka halutessaan voivat antaa lausunnon, ja olin ilahtunut siitä, että nyt tämän vuoden 2019 kertomuksen osalta peräti seitsemän erikoisvaliokuntaa oli antanut oman lausuntonsa. Oikeusasiamies on nimenomaan eduskunnan oikeusasiamies, ja pidän hyvin tärkeänä ja arvokkaana sitä vuoropuhelua, jota oikeusasiamiehen ja eduskunnan kesken voidaan käydä, ja siinä tämä kertomuksen käsittely erikoisvaliokunnissa myös muodostaa oman tärkeän osansa.

Täällä on ollut useissa puheenvuoroissa esillä kantelumäärien kasvu, ja myös oikeusasiamiehen kanslian henkilökunnan riittävyys oli esillä ihan nimenomaisesti edustaja Hoskosen ja Tynkkysen puheenvuoroissa. Kantelumäärät ovat tosiaan kasvaneet valtavasti. Voisin todeta, että itse olen aloittanut apulaisoikeusasiamiehenä vuonna 2002, eli 20 vuotta sitten, ja olen aika hyvin nyt sitten nähnyt tämän kantelumäärän kehityksen. Silloin kun aloitin, oikeusasiamiehen kansliaan tuli vuosittain noin 2 500 kantelua, ja nyt viime vuonna meillä oli 7 700 kantelua, eli kantelumäärä on kolminkertaistunut sinä aikana, kun minä olen kansliassa ollut.

Tähän kantelumäärän kasvuun on hyvin monia syitä. En ota kantaa siihen, onko tämä kantelujen määrä jonkun syy.

Yksi keskeinen on ollut ihan vain sähköpostin käyttöönotto, se, että on niin helppoa ja nopeaa tehdä kantelu. Se on ollut alun perin yksi syy tähän kantelumäärien kasvuun.

Yksi on se, että ihmiset ovat yhä paremmin tietoisia oikeuksistaan. Sitä tietoa on nykyisin hyvin helppo saada tuolta internetistä, ja kun sitä tietoa on helppo saada, niin silloin myös ollaan paremmin tietoisia oikeuksista ja ollaan myös tietoisia tästä mahdollisuudesta kannella oikeusasiamiehelle.

Asiamäärät ovat lisääntyneet myös hallinnossa, ja sen myötä kontaktit hallinnon asiakkaiden ja viranomaisten välillä lisääntyvät, ja kun niitä kontakteja on enemmän, silloin on myös enemmän mahdollisuuksia sille, että jotakin menee väärin. Olen joskus todennut, että tässä on vähän sama tilanne kuin siinä, että kun liikenteen määrä kasvaa, niin kolareiden määrä kasvaa; vähän samalla tavalla, kun hallintoasioita on enemmän, näitä virheitä voi enemmän sattua.

Yksi seikka voi olla se, että oikeudenkäynnin kustannuksethan ovat jatkuvasti kasvaneet, ja kun kantelumenettely on maksuton ja itse asiassa vielä kyllä nopeampi kuin tuomioistuintie, niin sekin on yksi syy, miksi yhä enemmän käännetään oikeusasiamiehen puoleen.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Tämä kanteluiden määrän kasvu ei nyt sinänsä suoraan osoita, että hallinto olisi huonompaa, vaan se liittyy tähän asiamäärien kasvuun hyvin keskeisesti. Toki ongelmia on, ja sitten täytyy muistaa, että aina tulee uudentyyppisiä ongelmia, ja esimerkiksi nyt tästä parin viime vuoden kasvusta aika iso osa selittyy koronapandemialla. Tämä kasvu ei selity kokonaan sillä, mutta aika iso osa siitä, ja tietysti ne ongelmat, joita korona on tuonut mukanaan, ovat ihan uudentyyppisiä. Ei samanlaisia ongelmia ole aikaisemmin ollut. Ne tietysti poikivat sitten paljon meille kanteluista.

Sanoisin, että oikeusasiamiesinstituution kannalta kantelut ovat hyvin tärkeitä. Jos me ajatellaan, että meidän pitäisi omin toimenpitein löytää näitä epäkohtia tästä yhteiskunnasta ja julkisesta hallinnosta, niin sehän olisi täysin mahdoton tehtävä. Tämän instituution toiminta perustuu siihen, että me saadaan kanteluista, ja kun ihmiset näissä kanteluissa tuovat esille näitä kokemiaan epäkohtia, niin sitten niiden perusteella oikeusasiamies voi ottaa näitä asioita tutkittavaksi ja pyrkiä puuttumaan epäkohtiin. Tästä näkökulmasta olen joskus sanonut, että jokainen kantelu on iloinen asia — juuri siinä mielessä, että kanteluiden kautta me saadaan tietoa mahdollisista epäkohdista ja voidaan sitten niihin puuttua.

Tänä aikana, kun minä olen kansliassa ollut, eli siis 20 vuoden aikana, meidän henkilömäärä ei ole merkittävästi noussut, vaikka kanteluiden määrä siis on kolminkertaistunut. Oikeastaan merkittävin kasvuhan oli tuossa muutama vuosi sitten, kun eduskunta antoi lisää voimavaroja vanhusten oikeuksien valvontaan, mutta muutoin eipä juuri ole väki kasvanut. Kanslia on kyllä vahvistunut siinä mielessä, että Ihmisoikeuskeskus perustettiin kanslian yhteyteen vuonna 2012, ja se on vahvistanut kansliaa, mutta jos ajatellaan tätä oikeusasiamiehen laillisuusvalvontaa, niin mitään merkittävää voimavarojen lisäystä ei ole saatu. Olen täällä aikaisemminkin tuonut esiin, että kyllä meidän kanslian henkilökunta on työskennellyt jaksamisensa äärirajoilla, ja se vain kyllä pahenee tietysti koko ajan, kun tämä asiamäärien kasvu on sellainen.

Ihan noin vertailun vuoksi voin vielä todeta, että nythän on eduskunnan käsittelyssä oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin tehtävien jakoa koskeva uusi laki, joka tulee tarkoittamaan sitä, että entistä suurempi osa kanteluista tulee ensisijaisesti oikeusasiamiehen käsiteltäväksi. Noin laskennallisesti on arvioitu, että sieltä tulisi noin 450 kantelua lisää, ja näiden 450 kantelun käsittelyyn me ollaan nyt saatu tämän vuoden budjettiin kolme lisävirkaa. Nyt jos ajatellaan meidän viime vuoden kantelumäärien kasvua, niin ilman mitään työnjakolakeja meidän asiamäärät kasvoivat 700 kantelulla. Tämä ehkä kuvaa tätä tilannetta, mikä meillä on. Eli tulemme kyllä jatkossa tarvitsemaan lisää voimavaroja, jos haluamme pitää laillisuusvalvonnan tason sellaisena kuin se on ja jos haluamme pitää käsittelyajat sellaisina kuin ne nyt ovat. Eli me ollaan tästä valtavasta kasvusta huolimatta päästy siihen nyt jo seitsemän tai kahdeksan vuotta peräkkäin, että tilinpäätöshetkenä elikkä vuoden lopussa meillä ei ole ollut vuotta vanhempia kanteluja, ja minusta on kyllä hyvin tärkeää, että tässä vuoden enimmäiskäsittelyajassa nämä kantelut saadaan käsiteltyä.

Lopuksi haluan kiittää kaikkia osanotosta Matti Marttusen menehtymisen johdosta. Se on ollut valtava järkytys ja menetys meille. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia, oikeusasiamies. Myös puhemiehen puolesta osanotto työyhteisölle ja teille.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 15/2020 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

7. Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 2020

Kertomus K 6/2021 vp

Valiokunnan mietintö StVM 35/2021 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 35/2021 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Avaan keskustelun. Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.34 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä kun sivutaan tätä Kela-asiaa, niin haluaisin ottaa esille tuon Kelan asian ja sitten vielä nuo Kelan palvelut. Varsinkin tuolla haja-asutusalueilla on huomattavissa semmoista, että palvelut, niin Kela kuin monet muutkin asiat, tahtovat karata sieltä, ja kuitenkin kaikilla pitäisi olla mahdollisuus saada palvelua silloin kun tarvitaan.

Esteenä palvelun saannille ei missään nimessä pidä olla se, ettei ihminen pysty hoitamaan tietokoneella niitä asioitaan tai ei osaa käyttää sitä tai ei osaa näitä nettiasioita hoidella — pitäisi pystyä järjestämään sillä tavalla, että netittömilläkin ihmisillä on mahdollisuus tehdä näitä asioita ja hoitaa ne vaikka ihmisen kanssa ihan siellä paikan päällä. Ei kaikilla ole varaa soittaa palvelunumeroihin ja tällä tavalla. Haja-asutusalueilla on myös se ongelma, että julkinen liikenne ei toimi, ei ole omaa autoa eikä muuta. Siksi on niitä palveluita oltava. Ei välttämättä joka päivä, eihän niitä joka päivä taida enää ollakaan haja-alueilla — mutta jos aina silloin tällöin olisi niitä palveluja tiettyinä aikana siellä saatavilla ihan paikan päällä, se olisi erityisen tärkeä ja hyvä asia.

Ja jos miettii, että tiloja ei välttämättä enää ole monessa paikassa, niin voisi sillä tavalla miettiä, että voisiko siellä kunnan tiloissa olla, kun on kuntaliitoksia tullut ja on jäänyt tyhjäksi tiloja sinne, tai sitten vaikka tämän hyvinvointialueen tiloissa. Kelan palveluita voidaan hoitaa semmoisissakin tiloissa, kunhan se palvelu pelaa. Tärkeintä on myös semmoisten ihmisten saada palveluita, joilla itsellään ei ole nettiyhteyksiä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Salonen, olkaa hyvä.

17.36 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Kuten meidän kaikkien, myös Kelan vuotta 2020 määritteli pitkälti koronapandemia — koronavirus mullisti ihmisten arjen. Kellassa poikkeusaika esimerkiksi lisäsi työmäärää, toi toimeenpantavaksi etuuslainsäädännön muutoksia hyvinkin nopealla aikataululla, korosti turvallisia asiointikanavia, haastoi taloutta sekä siirsi henkilöstöä laajasti etätöihin.

Kelan toimintaa organisoitiin nopeasti uudelleen keväällä 2020. Viruksen aiheuttama huoli asiakkaiden ja henkilökunnan turvallisuudesta sekä tarttuvan taudin vaarasta vaati nopeaa reagoitua ja sellaisten palvelutapojen käyttöönottoa, jotka turvaavat sekä asiakkai-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

den että henkilöstön terveyttä. Toisaalta epätietoisuus ja toisaalta hälyttävät viestit koronaviruksen vaarallisuudesta johtivat laajaan etäpalvelujen käyttöönottoon. Etäpalveluista on saatu runsaasti hyviä kokemuksia, mistä kertoo se, että asiakastytytyväisyys pysyi hyvällä tasolla, vaikka hakemusmäärät lisääntyivät.

On kuitenkin asiakasryhmiä, joista olen myös itse Kelan valtuutettuna ollut koko korona-ajan erityisen huolissani. Kaikilla ei ole käytössään riittäviä digitaalisia välineitä tai taitoa hoitaa asioita etäyhteyksin. Myös esimerkiksi kuntoutuspalvelujen toteutuminen herätti alussa paljon huolta ja kysymysmerkkejä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on meidän valtuutettujen tavoin kiinnittänyt huomiota haavoittuvien asiakasryhmien palveluihin pääsyyn. Sekä kriisitilanteissa että muutoinkin tulevaisuudessa erilaisia palvelumuotoja kehitettäessä on varmistettava sellaisten asiakasryhmien palvelut, joille verkko- tai puhelinpalvelut ovat vaikeasti saavutettavissa. Etäasioinnin lisäksi myös henkilökohtaisen asioinnin on oltava mahdollista ja riittävää.

Arvoisa puhemies! Lisäksi vielä nostan esille täällä salissa tänään jo aikaisemmin käydyn keskustelun tietoturvakysymyksistä — tämä puhututti erityisesti vuonna 2020 myöskin Kela. Syksyllä 2020 asiakas- ja potilastietojen tietosuoja- ja tietojärjestelmien tietoturva näkyivät julkisessa keskustelussa Psykoterapiakeskus Vastaamoon tehdyn tietomurron myötä, ja tämä totta kai aiheutti myös sen, että käytiin keskustelua Kanta-palvelujen tietoturvasta. Kanta-palvelujen tiedot on suojattu monin eri tavoin. Tietoturvaa kehitetään jatkuvasti. Kanta-palvelujen tekniset rajapinnat on suunniteltu niin, että tietosuojan ja tietoturvan vaatimukset täyttyvät tarkasti. Nämä tekniset ratkaisut suojaavat Kanta-palvelujen tietoa myös tietomurroilta.

Kelassa tehdään jatkuvasti paljon työtä sen eteen, että emme tietoturvakysymyksissä ole pelkästään ajan tasalla, vaan pystymme myöskin ennakoimaan tietouhkia, joita Kela kohtaa. Tämä on tärkeää. Siellä on valtavat tietomäärät suomalaisista Kelan käytössä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

17.39 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Kelan valtuutettujen tehtävänä on valvoa Kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toimintaa, kuten palvelujen laatua sekä saatavuutta. Valtuutettujen tulee antaa myös vuosittain toimintakertomus eduskunnalle.

Kansaneläkelaitoksen hoitaman sosiaaliturvan etuuksiin upposi vuonna 2020 yhteensä 15,9 miljardia euroa. Tämä on peräti 6,7 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Esimerkiksi eläkevakuutusetuuksien menot nousivat 6,3 prosenttia, sairausvakuutusetuuksien menot 3,9 prosenttia ja sosiaaliturvan yleisrahaston etuusmenot 8,9 prosenttia.

Kun etuudet nousevat, asettaa se väistämättä haasteita Kelan käytännön toiminnalle. Vuonna 2020 toimintakulut olivat 546 miljoonaa euroa, mikä on noin 3 prosenttia etuusrahastojen kokonaiskuluista. Työmäärä nousi tarkasteluvuonna, ja Kelan henkilöstömäärä nousi edellisvuodesta 444 henkilöllä: työntekijöitä oli yhteensä 8 095. Mitä tulee työhyvinvoinnin seurannan tuloksiin, niin lisääntyneestä työmäärästä huolimatta työhyvinvointi oli melko hyvällä tasolla.

Korona on luonnollisesti leimannut vahvasti myös Kelan toimintaa muun muassa toimeentuloa turvaavien etuuksien hakemusmäärän kasvun myötä. Kansaneläkelaitoksen vastuulle tulivat myös yrittäjien työttömyysturva ja väliaikainen epidemiatuki sekä epidemiakorvaus. Käsittelyaikojen perusteella Kela selvisi näistäkin haasteista vähintään kohtalaisen hyvin.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Kelan valtuutettujen kokouksissa on noussut esille huoli haavoittuvimpien asiakkaiden palveluista. Kun Kelassa työmäärä kasvaa, niin herää väistämättä huoli palvelujen tuottamisesta kansalaisille, joille asiointi iästä, laitteiden tai niiden käytön osaamisen puutteesta tai muista syistä johtuen aiheuttaa haasteita. Tuntuu, että sähköisten palvelukanavien käyttö yleistyy vauhdilla. Korostan, että kehityksestä huolimatta on turvattava henkilökohtainen asiointi sitä tarvitseville asiakkaille, kuten edustaja Reijonenkin tämän asian toi esille. Käytännössä tämä edellyttää henkilökohtaisen asioinnin mahdollistavan palveluverkon ylläpitoa. Miksei jopa paikoin voisi miettiä uusien toimipisteiden avaamista, jos asiointitarve niin vaatii.

Kela-taksien toimivuus on myös noussut hyvin paljon esille, ja se onkin kehityskohde. Palautetta on tullut paljon myös paperisodasta, eli kun on toimittanut kaikki tarvittavat asiakirjat ja joku vielä puuttuu, sen vieminen perille taas syrjäseudulla aiheuttaa vaikeuksia. Ja tässä asiassa pitää antaa sitä infoa tarpeeksi ajoissa, ettei tule tällaista edestakaisin hyppimistä ja ongelmia asiakkaalle.

Myös on tullut paljon palautetta siitä, että Kelan ja vakuutusyhtiöiden lääkäreiden vammojen korvaamista koskevat päätökset eivät mene yksiin. Elikkä kun potilas saa erikoislääkäreiltään vahvat lausunnot, Kelan lääkärit jyräävät tämän ratkaisun ja asia hylätään. Tuki hylätään, eläke hylätään. Tästä on tullut paljon palautetta, ja tähän pitää puuttua. Tämä aiheuttaa potilaan kannalta epäedullisia tulkintoja, ja tästä on yksilöille elämään merkittävästi vaikuttavia asioita.

Joten Kelan valtuutettuna olo on hyvin mielenkiintoista, mutta sanotaan niin, että myös tämän koronan myötä on tullut paljon lisäongelmia ihmisille. On hyvä, että Kela hoitaa ihmisten asioita ja että sieltä apua saa, mutta myös paineita tulee, että onko asiat hoidettu tarpeeksi hyvin. Ja se vaatii tietysti henkilökuntaa, jotta asiat sujuvat paremmin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

17.44 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kahteen asiaan kiinnitän huomiota Kansaneläkelaitoksen toiminnassa. On hyvä, että meillä on siellä toimivat tarkastusjärjestelmät, mitä tässä parhaillaan todistamme, mutta kaksi asiaa, jotka minua suunnattomasti huolestuttavat:

Ensimmäinen asia on se, että alueellisia toimipisteitä karsitaan. Suomalaiset on asetettu näillä päätöksillä erittäin eriarvoiseen asemaan. Pitkien välimatkojen Suomessa tuolla kunniassa Kelan toimistoja ei käytännössä enää näy, ja sellaisen henkilön, jolla ei ole omaa autoa käytössä ja jolla jo kuntokin on heikentynyt, mahdollisuus saada Kelan palveluita tai päästä — niin kuin perustuslaissa sanotaan — asioimaan viranomaisessa kohtuullisessa ajassa ja saada sieltä asianmukainen päätös on vaarantunut, käytännössä suurimmassa osassa tapauksia estynyt. Elikkä toivoisin, että tähän asiaan joku siellä Kelassa kiinnittäisi huomiota ja niitä alueellisia palveluita kehitettäisiin juuri päinvastoin kuin mihin se suunta on nyt menossa. Tiedän, että uusia toimistoja ei varmasti enää maaseudulle tulla perustamaan, se lienee jo mennyttä maailmaa, mutta jospa kehitettäisiin tätä yhteispalveluverkostoa. Kyllä valtion viranomaisia on muitakin kuin Kela: työvoimatoimistoja ja vaikka mitä muita. Jotta niitä palveluita olisi mahdollisuus kuntien toimipisteissä saada — näitä on toki jo olemassa — näitä pitäisi kehittää vieläkin aktiivisempaan suuntaan. Se loisi mahdollisuuden tasa-arvoisemman Suomen kehittämiseen. Tämä valtava keskittäminen, mikä tässä

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

maassa parhaillaan on menossa, olkoon hallitus minkävärinen tahansa, se sama suunta jatkuu, ja kun kuuntelee noita Euroopan unionista tulevia puheenvuoroja, niin kyllähän siellä on selvä merkki siitä, että yhä rajumpaa keskittämistä haetaan. Nyt ei enää riitä, että keskitetään maakuntakeskuksiin ja pääkaupunkiin — nyt keskitetään Brysseliin. Tämä on se tuhon tie, jolla tämä suomalainen yhteiskunta pistetään polvilleen. Päätöksenteko menee yhä etäämmäksi, vaikka samaan aikaan vakuutetaan, että subsidiariteettiperiaatteen mukaan päätökset tuodaan ihmisten lähelle. Kissan villat, ei tule mitään. Päinvastoin kehitys on koko ajan karneampaan suuntaan, ja siitä kärsii se tavallinen suomalainen ihminen.

Toinen asia on sitten tämä, kun puhutaan suuria ja kauniita sanoja siitä, että kehitämme palveluita tietoverkkojen kautta. Miten ihmeessä niitä kehitetään, kun valtiovalta, Suomen eduskunta suuressa viisaudessaan — tästä on puhuttu kymmenen vuotta — ei ole antanut niitä määrärahoja niin paljon kuin pitäisi, että saataisiin se valokuituverkko tähän maahan rakennettua? Jos joku puhuu, että se 5G-verkko joskus tulee tuonne maaseudulle, niin se ei pidä paikkaansa. Sellaista tukiasemaverkkoa ei ikinä tähän maahan rakenneta, että syntyisivät toimivat 5G-yhteydet Suomeen, kaikkialle. Ainut toivo on valokuituverkko, joka toisi muutkin palvelut ihmisten ulottuville, mutta sekään ei onnistu. Olen siitä hyvin murheellinen, mutta jatkan taistelua sen puolesta, että jonain päivänä se tavoite toteutuu kunnolla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Salonen, olkaa hyvä.

17.47 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Vuosi 2020 oli senkin kautta erikoinen — nostan tästä toimintakertomuksesta vielä yhden asian esille — että Omakannan käyttö kasvoi voimakkaasti, siis hyvin voimakkaasti, vuonna 2020. Tämä tietenkin johtuu tästä koronapandemiasta, jonka myötä ihmiset sitten hakeutuivat voimakkaasti myöskin verkko-palveluiden pariin. Käyntejä oli 29,4 miljoonaa, mikä on 40 prosentin kasvu edellisvuoteen. Elikkä kun puhutaan kaikessa yhteiskunnassa, että tehtiin valtava digiloikkaus, niin näin tapahtui myöskin Kelan osalta Omakannan käytön lisääntymisessä.

Myöskin vuonna 2021 epäkohta Omakannan osalta korjaantui, eli yli 10-vuotiaiden lasten puolesta asiointi edistyi. Aikaisemminhan oli mahdollista katsoa vain alle 10-vuotiaan lapsen tietoja Omakannasta, mutta lokakuusta 2020 alkaen ensimmäiset huoltajat pystyivät jo näkemään yli 10-vuotiaiden lastensa tiedot Omakannasta. Tätä nyt sitten on jatkettu, ja tämä on monelle huoltajalle, erityisesti pitkäaikaissairaiden lasten vanhemmille, ollut valtava helpotus.

Edelleen meillä kuitenkin on tässäkin kehitettävää. Sain juuri viestiä sijaisperheistä, jotka kokevat ongelmaksi erityisesti nyt tässä korona-aikana sen, että kun tarvitsemme rokotetietoja ja sitten myöskin erilaisia tositteita, tietoa rokotteiden ajankohdasta ja ottamisesta, niin sijaisperheellä, sijaisperheen vanhemmilla ei ole mahdollisuutta esimerkiksi vaikka reseptejä uusia tämän lapsensa osalta Omakannan kautta. Heillä edelleenkin ei sitä mahdollisuutta ole. Joten toivon, että tätä voidaan järkevöittää jatkossa, nimittäin tämä on kyllä valtava helpotus ihmisten arjessa, kun Omakannan kautta voivat monta asiaa jo itsekin hoitaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

17.49 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Kela on suomalaisille hyvin tärkeä ja merkittävä laitos, ja on hyvä, että sen toiminnasta monipuolisesti keskustelemme myös täällä salissa. Kansaneläkelaitos hoitaa Suomessa asuvien perusturvaa eri elämäntilanteissa, ja Kelan asiakkaita ovat kaikki Suomen sosiaaliturvaan kuuluvat henkilöt. Kelan hoitamaan sosiaaliturvaan kuuluvat esimerkiksi lapsiperheiden tuet, sairausvakuutus, kuntoutus, työttömän perusturva, perustoimeentulotuki, asumistuki ja opintotuki ja muun muassa vammaisetuudet.

Tässä on nostettu hyviä huomioita esiin Kelan palveluiden saatavuudesta, ja sosiaali- ja terveysvaliokunta mietinnössään painottaakin, että etäasioinnin lisäksi myös henkilökohtaisen asioinnin on oltava mahdollista ja saavutettavissa. Tämä digipalveluiden ja henkilökohtaisen asioinnin välinen rajanveto on viime aikoina ollut esillä myös sosiaaliturvaa uudistavassa parlamentaarisessa komiteassa. On selvää, että erilaiset digipalvelut yleistyvät ja myöskin paranevat jatkuvasti, mutta samalla on ehdottoman tärkeä huomioida, että kaikki pysyvät mukana ja että myös sellaiset, jotka eivät jostain syystä voi erilaisia digilaitteita käyttää, saavat tarvitsemansa palvelut ja tiedot.

Kuten sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä todetaan, koronapandemia vaikutti kertomusvuonna 2020 hyvin monin tavoin Kelan toimintaan. Valiokunta toteaa, että Kela on toimeenpanossa kyennyt vastaamaan joustavasti nopeasti muuttuvaan lainsäädäntöön ja työmäärän lisääntymiseen. Vuonna 2020 ylitöitä tehtiin 1,2 prosenttia säännöllisestä työajasta ja yhteensä 165 000 tuntia, mikä on 15 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna 2019. Kelaan myös palkattiin lisää henkilöstöä. Vuoden lopussa henkilömäärä oli 440 henkilöä enemmän kuin edellisenä vuonna. Tiedämme, että Kelan henkilöstö on joutunut monin tavoin joustamaan nyt korona-aikana, ja haluan kiittääkin Kelaa hyvin tehdystä työstä. Pidän merkittävänä sitä, minkä valiokuntakin toteaa, että henkilöstökyselyn tuloksissa työkyky ja työhyvinvointi olivat Kelassa yhä korkealla tasolla, vaikka poikkeusajat haastoivatkin monin tavoin työhyvinvointia ja jaksamista. Myönteistä kehitystä oli sekä työoloissa että varsinaisessa työhyvinvoinnissa, ja myös sairauspoissaolot vähenivät. Mutta, kuten valiokunta korostaa, työhyvinvoinnin ja työturvallisuuden kehitystä on tarpeen jatkuvasti seurata.

Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti totean sen, että Kelan kehittämistä on pohdittu parlamentaarisessa työryhmässä, jonka tuloksia julkistetaan lähiaikoina. [Puhemies koputtaa] On tärkeää, että kun Kelaa kehitetään, niin siinä pidetään mahdollisuuksien mukaan kaikki eduskuntapuolueet mukana.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 6/2021 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

8. Lakialoite laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain kumoamisesta

Lakialoite LA 1/2022 vp Juha Mäenpää ps

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Edustaja Mäenpää, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.53 Juha Mäenpää ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on vuoden 2022 valtiopäivien ensimmäinen lakialoite. Kyseessä on tekemäni aloite laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain kumoamisesta. Vaadin siis, että sote-alan pakkorokotuslaki on kumottava.

Arvoisa puhemies! Aloitteen pääasiallinen sisältö: kumotaan tartuntatautilakiin lisätty väliaikainen 48 a § ”Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden suojaaminen covid-19-taudilta”. Perustelin asiaa lyhyesti:

”Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylilääkäri Nohynek totesi mediassa olleiden tietojen mukaan tammikuun 2022 lopussa, että hoitohenkilöstön koronarokotusvelvoitetta ei voida enää perustella yksinomaan potilaiden suojelemisella. Suoja omikrontartuntaa vastaan putoaa 2—3 kuukauden kuluttua kolmannesta annoksesta alle 50 prosenttiin. Hänen mukaansa omikronin jyllätessä yhteiskunnassa ei hoitajien rokotevelvoitetta voi enää perustella potilaiden suojaamiseen pohjaten.”

Arvoisa puhemies! ”Tämä terveydenhuoltohenkilökunnan pakkorokottaminen on keskeyttänyt palkansaannin hyvin monilta sekä saanut lukuisan määrän alan työntekijöitä irtisanoutumaan työstään. Jo ennestään työntekijäpulasta kärsivän alan” — eli siis hoitohenkilökunnan — ”yhtäkkinen väheneminen vaarantaa potilasturvallisuuden.”

”Edellä olevan perusteella ehdotan, että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen: Eduskunnan päätöksen mukaisesti tulee säätää: tällä lailla kumotaan tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta annettu laki 1378/2021.”

Arvoisa puhemies! Arvoisat edustajakollegat! Koronarokotteista on kirjoittanut muun muassa lääkäreistä koostuva Järjen Ääni ry seuraavasti: ”Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten rokotevelvoite rikkoo potilaan kehollista itsemääräämisoikeutta. Tähän lääketieteen keskeiseen periaatteeseen voi kajota ainoastaan erittäin painavista syistä. Koska koronarokotteet eivät estä tartunnan leviämistä, puuttuu hyväksyttävä syy tälle perusoikeuden rajoittamiselle.”

Arvoisa puhemies! Ylen uutinen tänään iltapäivällä kertoo seuraavasti: ”Rokottamattomia hoitajia jouduttu kutsumaan jo takaisin töihin — rokotettuja ei ollut tarpeeksi.” Tämä oli jo ennalta tiedossa. Arvostelin sote-alan pakkorokotuksia voimakkaasti jo joulun alla. Huomautin, että Itä-Suomen yliopiston sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus johtaja ja valtiopäivien lakineuvoston dosentti Pauli Rautiainen kirjoitti hyvin kriittiseen sävyyn asiaan liittyvästä perustuslakivaliokunnan lausunnosta ja erityisesti siitä, ettei rokottamattomille hoitajille olisi pahimmillaan palkanmaksuvelvollisuutta: ”Onko todella niin, että työsuhteisessa työssä itsensä elättävän ihmisen tiputtaminen tällä tavoin perusturvajärjestelmän läpi toimeentulotuelle ei nosta esiin ainuttakaan perusoikeuskysymystä?” Viittasin puheissani myös pe-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

rushoitajaliitto SuPerin puheenjohtajaan Silja Paavolaan. Paavola oli aiemmin marras-kuussa todennut seuraavasti: ”Koronapassi tai pakkorokottaminen on sama asia. Siinä pakotetaan ihminen ottamaan rokote. Tässä tilanteessa, jossa hoitajia on tosi vähän tarpeeseen nähden, se on aika riski.”

Nostin keskusteluun myös syksyn uutisointia hoitajapulasta. Niiden mukaan työntekijöistä on pula ja hoitajia pyydetään usein jäämään tuplavuoroihin. THL:n mukaan vuonna 2020 vain 13 prosentilla kunnista ei ollut sairaanhoitajien osalta rekrytointiongelmia, 57 prosentilla kunnista ongelmia oli ajoittain ja jopa 30 prosentilla rekrytointiongelmia oli jatkuvasti. Kannoin jo tuolloin huolta hoitajien riittävydestä ennestään kuormittuneella alalla — siis jo tuolloin, kun tätä järjetöntä lakia säädettiin.

Arvoisa puhemies! Miksi säätää laki, jota ei voi toteuttaa? Olen saanut tämän jälkeen lukuisia viestejä sote-alan arkitodellisuudesta ja poiminut niistä osan kuunneltavaksi teille tänne istuntoon. Viestejä on tullut niin julkiselta puolelta kuin yksityiseltä, niin lääkäreiltä kuin hoitajilta, niin lastensuojelusta kuin vanhuspalveluista, mutta myös palo- ja pelastustoimesta. Useissa nostetaan esille paheneva työvoimapula ja korvaavien töiden puute, mikä on johtanut rokottamattomien palkanmaksun keskeyttämiseen.

Eräs sotelainen kirjoittaa: ”Olen ollut yli 30 vuotta kotihoidossa, nyt vaarallisena palkattomana kotona, eikä minulle ole edes tarjottu mitään muuta työtä. Sähköpostilla on ilmoitettu palkattomuus. En saa mennä edes toimistolle lääkelupiani päivittämään, vaikka siellä ei liiku asiakkaita koko rakennuksessa. Kuitenkin esimerkiksi tehostetun palveluasumisen yksikössä rokottamattomat sai jatkaa vanhaan malliin, kun muuten mitoitus ei täyty. Myös kouluttamattomia on otettu töihin, joten kyllä potilasturvallisuus vaarantuu varmasti yhtä lailla kuin ilman rokotusta olevien hoitajien vuoksi.”

Toinen kansalainen kirjoittaa seuraavasti: ”Tilanne on se, että melkein joka päivä tehdään vajaamitoituksella, koska sijaisia ei saada. Esimerkiksi aamussa pitäisi olla kuusi hoitajaa. Usein tilanne on kuitenkin niin, että töissä on neljä tai viisi hoitajaa, joista saattaa kaksikin olla vasta opiskelijoita ilman lääkelupia. Vanhusten turvallisuus ja ihan perushoito vaarantuu joka päivä, ja kotona makaa rokottamattomia hoitajia ilman toimeentuloa, jotka haluaisivat tulla töihin.”

Yksi saamani viesti kuuluu seuraavasti: ”Hei! Olen ohjaaja kehitysvammaisten ryhmäkodissa, tai siis olin. Yksikkö on kaupungin. Töihin en saanut mennä enää 31. päivä tammikuuta. Kävin kuitenkin avaimet palauttamassa tuona päivänä. Itse olen joutunut kyselemään sitä vaihtoehtotyötä. Mitään en ole kirjallisena saanut, siis että palkanmaksu on keskeytynyt ja niin edelleen. Tänään tuli soitto, että voin huomenna mennä päiväkotiin töihin. En vielä tiedä, miksi aikaa, tai muutakaan. Kyllä sitä piikkiä kysellään vähän joka paikassa ja suositellaan, että kun se nyt vaan tulee ottaa. No en tule ottamaan, ja viikonloppuna jo päätin, että irtisanon itseni, mutta tuo päiväkodin työtarjous nyt ainakin siirsi vähäksi aikaa irtisanomistani. Mutta jos tämä laki jää voimaan, tulen irtisanomaan itseni.”

Näitä viestejä on vaikka kuinka paljon. Eräs suomalainen kertoo lyhyesti ja ytimekkäästi seuraavalla tavalla: ”Moi! Irtisanouduin pakkopiikin takia ja vaihdan alaa. Reilusti yli 20 vuoden kokemus kehitysvamma-alalla, ja viimeisellä työnantajalla olisi tullut 15 vuotta täyteen.”

Arvoisa puhemies! Kuunnelkaapa seuraavaa kertomusta. ”Olen yksityisellä lääkäriasemalla työskentelevä työntekijä, palkanmaksu keskeytettiin 1.2.22. Aluksi näytti siltä, että saan jatkaa työssäni. Tammikuun aikana kysyin muutaman kerran, että mikä on talon toimintatapa. Kukaan ei tiennyt mitään. Esihenkilö on tiennyt koko ajan, että minulla ei ole

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

yhtään rokotetta. Talon sisäiseen intraan oli tullut tammikuun aikana tiedote lakimuutoksesta. Minulla on terveydentilaa koskeva lääkärintodistus, mistä ilmenee, että covid-19-rokotetta ei minulle suositella. Työnantaja antoi ymmärtää, että tämä riittää. No, noin viikkoa ennen helmikuun alkua sanottiin, että pitää olla tietyn, nimetyn lääkärin antama todistus. Kun vihdoinkin sain ajan nimetylle, tämä ei halunnut asiaa puoltaa eikä ottaa kantaa.”

Arvoisa puhemies! Jos laki kumottaisiin heti, ehkä osa vielä palaisi alalle. Osa työntekijöistä on irtisanoutunut ja osa hakee muuta työtä pärjätäkseen. Terveet nuoret sivuutetaan työharjoittelusta, johon terveydenhuolto osittain nojaa.

Arvoisa puhemies! Miten arvellette tämän vaikuttavan alalle hakeutuvien opiskelijoiden intoon hakeutua tälle alalle? — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

18.04 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Meillä on käsittelyssä edustaja Mäenpään esitys, jossa kumotaan hoitoalalle, sote-alalle tehty pakkorokotuslaki.

Koronarokotteet antavat niiden ottajille hyvän suojan taudin vakavaa muotoa vastaan, se on tiedossa. Sen takia rokotteiden ottaminen on mielestäni kannatettavaa, ja farmaseuttina, apteekkialan ihmisenä voin todeta, että monta tautia maailmassa on saatu nujerrettua, kun rokotukset on otettu käyttöön. Mutta tämä pakko on sitten vähän eri asia kyllä.

Sen sijaan minkään virallisen tahon mukaan koronarokotteet eivät estä tartuntoja. Tämä on se iso asia siinä, että virallisen tahon mukaan koronarokotteet eivät estä tartuntoja. Ja jos mietitään tätä koronan tarttumista potilaisiin, hoitajista potilaisiin tarttumista, niin sehän ei nyt estä sitten sitä tarttumista, jos hoitaja on rokotettu tai ei ole rokotettu. Rokottaminen ei estä tarttumista.

Perussuomalaiset nosti jo aikaisemmin esille sen, että siellä työvuorossa olisi hyvä olla testausta. Elikkä ennen työvuoroa testattaisiin hoitajat, että onko koronatulos positiivinen vai ei, niin se antaisi paljon varmemman turvan ja suojan potilaita kohtaan. Valitettavasti tähän ei ole nyt ihan menty, vaan on tullut tämä rokotuspakko, ja monet hoitajat ovat joutuneet aika ikävään tilanteeseen tämän takia. Jotenkin vähän enemmän semmoista avoimuutta pitäisi tässä asiassa olla.

Edustaja Mäenpää tuossa ihan hyvin perusteli tätä ja kertoi hoitajien terveisiä. Toki huolta kannattaa nyt kantaa jatkossakin, että mistä me saadaan työntekijöitä. Osa hyvistä työntekijöistä tahtoo jo karata tuonne ulkomaille töihin paremman palkan perässä ja monen muun asian takia, kun siellä on kiirettä töissä ja muuta, niin meidän pitää tehdä kaikemme, että hoitoalalla ihmiset saadaan pysymään.

Itse tosiaan sillä tavalla pidän rokotteita tärkeinä, että ne estävät sairauksia, ettei tule pahempia muotoja, mutta pakkoa en kannata. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Juuso, olkaa hyvä.

18.06 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Eduskunta kutsuttiin ylimääräiseen istuntoon välipäivinä nuijimaan tartuntatautilain 48 a §, jolla säädettiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja järjestävälle ja tuottavalle julkiselle tai yksityiselle toimijalle velvollisuus huolehtia koronataudin vakaville seuraamuksille alttiiden asiakkaiden ja potilaiden suojaamisesta varmistamalla, että näiden asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskentelevällä henkilökunnalla ja opiskelijoilla on joko koronataudin sairastamisen tai rokotusten antama suoja

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

koronatautia vastaan. Perussuomalaiset esittivät lain hylkäämistä, mutta hävisimme äänestyksen. Perustelimme vastalauseessamme hylkäysesitystämme seuraavilla faktoilla:

Jo lakia säätiessämme oli tiedossa, että omikron tartunta läpäisee rokotteet, mikä tarkoittaa, että myös rokotettu henkilö voi levittää tautia, vaikka olisi oireeton. Näin on sittemmin tapahtunutkin. Nostimme vastalauseessamme esille myös sen, että hoitajapulasta kärsivän Suomen sairaanhoidon kantokyky vaarantuu, kun jo ennestään vähäiä hoitajia aletaan passittamaan palkattomalle vapaalle tai sijoitetaan muihin töihin pois potilastyöstä. Tämäkin on jo todellisuutta. Tietääkseni hallitus on varautunut valmiuslain käyttöön, mikäli tilanne tästä vielä kriisiytyy.

Olen saanut todella paljon viestejä hoitoalalta eri puolilta Suomea siitä, mitä tämä on käytännössä tarkoittanut. Eräs kotihoidon hoitaja lähetti minulle viestin ja kertoi: ”Oman alueemme kotihoidosta yksi kolmasosa hoitajista on rokottamattomia. Kotihoidon tilanne on se, että jo yhden hoitajan poistuttua korttitalo romahtaa ja potilasturvallisuus kärsii.”

Nostimme esiin myös terveystietojen yksityisyyden suojan. Yleensä vain työterveyshuollolla on oikeus henkilön terveystietoihin. Nyt tätä oikeutta laajennettiin esimiehiin. Ei voi kuin ihmetellä, miten tämä on Suomessa mahdollista ilman, että yksikään perustuskiasiantuntija siihen tarttui.

Myös työstä vapautettujen työntekijöiden työoikeudellinen asema hämmästytti ja hämmästyttää edelleen. Laissa annettiin työnantajalle oikeus vapauttaa työntekijä työstään ilman palkkaa työsuhteen jäädessä kuitenkin voimaan. Siis ei lomautettu, jolloin olisi ollut oikeus työttömyyskorvauksiin, vaan vapautettiin työstä ilman palkkaa. Tällä ajettiin rokottamattomia perustoimeentulotuen varaan. Perustoimeentulotuki on yksin asuvalle 514 euroa 82 senttiä kuukaudessa, eikä sitä edes saa, jos on vähänkin säästöjä tai muuta, realisoitavaa omaisuutta. Olen saanut viestejä epätoivoisilta lapsiperheiltä ja yksinhuoltajilta: millä ostaa lapsille ruokaa, ja millä rahalla maksaa asuntolaina?

Eikä tässä vielä kaikki. Myöskään moniin muihin työoikeudellisiin asioihin ei ole vieläkään selvyttä. Miten käy esimerkiksi lomapäivien kertymisen, ja karttuvatko ikälisät siltä ajalta, kun työntekijä on työsuhteessa mutta hän ei saa mennä töihin ja hänelle ei makseta palkkaa? Eduskunnan tietopalvelukaan ei osannut näihin kysymyksiini vastata. Tämä laki tehtiin hosuen ja huolimattomasti ilman, että yksikään perustuslakivaliokunnan kuultavana ollut perustuslakiasiantuntija älähti.

Arvoisa puhemies! THL on nyt julkisuudessa todennut, että koronapassille ei ole enää perusteita. Perusteita ei ole, koska rokotteet eivät estä tartunnan levittämistä. Nykytiedon mukaan rokotteet kuitenkin estävät vakavaa tautia. Hyvä niin, mutta sillä ei voi perustella rokotevelvoitetta yksittäisille työntekijäryhmille. On aivan selvää, että kun koronapassille ei ole enää perusteita, ei ole myöskään perusteita vaatia rokotteita hoitajilta ja muilta ammattiryhmiltä, joita laki koskee. Lakihan koskee myös esimerkiksi vartijoita, mikä johtaa siihen, että hälytyksen tullessa voi avunsaanti kestää normaalia pidempään, jos lähistöllä ei satu olemaan rokotettua vartijaa. Tämäkin vaarantaa potilasturvallisuuden. Hälytykset palvelukodeista ovat kuulemani mukaan hyvin tavallisia. Siellä saattaa yövuorossa olla vain yksi hoitaja, ja tiedämme, että etenkin muistisaira-at asiakkaat liikkuvat paljon yöaikaankin ja saattavat olla väkivaltaisia ja tunkeutua toisten asiakkaiden huoneisiin. Tässä vaarantuu sekä potilasturvallisuus että hoitajan turvallisuus.

Kentällä on myös hyvin erilaisia tulkintoja siitä, mitä lähikontaktilla tarkoitetaan. Säämiäni viestien mukaan sitä on joissakin yksiköissä käytännön työssä laajennettu koskemaan myös välillisiä kontakteja toisiin hoitajiin. Rokottamattomia tai vain yhden rokot-

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

teen saaneita on eristetty muista, ja olen kuullut, että toisia on jopa kielletty jalallaan astumasta kynnyksen yli työpaikalleen. Kaikille ei ole edes yritetty etsiä korvaavaa työtä. Tämä jos mikä on laillistettua työpaikkakiusaamista.

Arvoisa puhemies! On todella eriskummallinen tilanne, että rokotetut hoitajat, jopa kotonaan koronalta altistuneet, voivat käydä töissä normaalisti mutta terve, rokottamaton, ei altistunut ei sitä voi tehdä. Tieteellisesti arvostettu julkaisu The Lancet julkaisi tammikuussa koontiartikkelin vertaisarvioituista tutkimuksista liittyen koronaan. Artikkelissa todetaan, että rokotetuilla ja rokottamattomilla ihmisillä ei ole eroa koronataudin levittämises- sä. Kysynkin: mihin tieteelliseen tutkimusdataan laki rokotevelvoitteesta enää perustuu? Katson, että olemme kaltevalla pinnalla perustuslain kannalta tarkastettuna, ja näillä perus- teilla kannatan edustaja Mäenpään aloitetta lain kumoamisesta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

18.13 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäenpään lakialoite tartuntatauti- lakiin lisätyn väliaikaisen 48 a §:n kumoamiseksi on hyvä ja hyvin perusteltu, joten tätä kan- natan.

Arvoisa puhemies! Tämän tartuntalain tarkoitus alkujaan oli estää henkilökuntaa tartut- tamasta hauraita henkilöitä. Tämän tarkoitus oli vähentää tai estää niitä lähikontakteja, joil- la rokottamaton henkilö voi tietämättään tuoda viruksen näiden potilaiden kehoon. Nyt kun me tiedämme, että sen enempää kaksi kuin kolmekaan rokotetta, tai Israelissa neljäkään ro- kotetta, ei estä saamasta koronavirustartuntaa saati estä sitä levittämästä, on tämä laki ai- van tarpeeton ja perusteeton.

On huolestuttavaa, että tätä lakia myös sovelletaan vähän miten sattuu paikkakunnasta riippuen. Tämän lain tarkoitus ymmärtääkseni ei ollut, että tämän piiriin tulevat kaikki mahdolliset henkilöt, jotka sosiaali- ja terveysalalla tai pelastusalalla työskentelevät. Nyt- hän tätä sovelletaan myös palomiehiin, vartijoihin, kouluterveydenhuoltoon ja jopa etä- työssä oleviin henkilöihin. Tällainen mielivaltaisen kunnasta riippuvainen, työnantajasta riippuvainen lain soveltaminen ei ole millään tavalla perustuslain tai hyvän oikeustavan mukaista.

Me kansanedustajat olemme saaneet hyvin paljon palautteita erityisesti hoitoalalla työskenteleviltä henkilöiltä: Miksi meitä sorretaan? Miksi minun kehollista itsemääräämisoi- keuttani, joka on ymmärtääkseni perusoikeus, syrjitään eikä kunnioiteta? Me kansanedus- tajat tietenkin haluaisimme kuulla heidän perusteluitaan, että miksi sinä et voi ottaa roko- tetta tai miksi sinä et ota rokotetta. Tästä asiasta on keskusteltu tässä salissa monta kertaa. Itse asiassa ei kenenkään tarvitse perustella sitä, miksi ei ota rokotetta, joka on vapaaehtoi- nen. Jokaisella on henkilökohtainen syy. Me olemme kuulleet kyllä moniakkin syitä, mutta ei asiaa tarvitse perustella, ei lainsäätäjän pitäisi tällaista tivata keneltäkään. Meidän ei pi- täisi leimata terveitä ihmisiä spitaalisiksi vain sen takia, että he eivät suostu ottamaan ro- kotetta. Meidän ei pitäisi estää heitä tekemästä työtä alalla, jossa on huutava henkilökun- tapula. Meidän ei pitäisi estää heitä tienaamasta elantoansa, pitämästä asuntoansa, pitämäs- tä lapsensa ruokittuina ja vaetetettuina ja käymässä koulussa ja harrastuksissa vain sen vuoksi, että he eivät ole rokotettuja. Tämä jos jokin on mielestäni mielivaltaa. Hävettää, että me emme näe näitä yksilöitä. Me emme voi käsitellä ihmisiä massoina — päättäjät var- sinkaan. Meidän täytyy ymmärtää yksilöiden ja kansanryhmien ja erilaisten segmenttien henkilökohtaiset tarpeet ja eroavaisuudet.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Arvoisa puhemies! Minulla olisi hyvä ehdotus hallitukselle. Voisivatko he mitenkään ottaa mallia niistä kunnista, jotka toimivat tämänkin lain mukaan inhimillisesti? Nostan esille nyt oman kotikuntani Vantaan, jossa olen myös kuntapäätöksentekijänä. Ennen helmikuun alkua monet sosiaalialan ihmiset ottivat minuunkin yhteyttä ja kysyivät, että ”onko se nytten niin, että meidän palkanmaksomme loppuu, me nimittäin voisimme vaihtaa työpaikkaa tai sitten irtisanoa itse työsuhteen, jotta pääsee edes kolmen kuukauden jälkeen ansiosidonnaisen päivärahan piiriin”. No minä tietenkin otin selvää apulaiskaupunginjohtajalta, ja meidän apulaiskaupunginjohtaja Aronkytö sanoi, että ”välitä kaikille Vantaalla työskenteleville sosiaali- ja terveysalan ihmisille sellainen viesti, että yhtään työntekijää me emme irtisano tämän takia, että onko heidät rokotettu vai ei. Me teemme kaikkemme, että jokainen työntekijä saa vaihtoehtoisen työpaikan, pääsee etätöihin tai jollakin muulla tavalla järjestetään asia.”

Ymmärsin, että tämä on ainoa oikea linja, vaikka meillä Vantaallakin on huutava pula sosiaalialan työntekijöistä. Tämä koronaviruspandemia on kuitenkin hetken kestävä, ja me emme halua kadottaa yhtään työntekijää. Meillä ei ole varaa kadottaa näitä osaavia työntekijöitä muille aloille tai pois kokonaan tästä sosiaali- ja terveyshuollon sektorista. Toivoisin, että tällainen mentaliteetti olisi muuallakin Suomessa, ja jokainen kunta pitäisi kunnianaan pitää kiinni niistä työntekijöistä, jotka eivät voi rokotetta ottaa kehoonsa.

Arvoisa puhemies! Vielä aivan lopuksi haluan todeta, että koska hallitus on peräänkuulluttanut tekevänsä päätökset vain asiantuntijuuteen vedoten, niin voisiko arvoisa hallitus nyt kuunnella vaikkapa sitä paljon korostamaansa THL:n asiantuntijuutta. THL:han ei pidä rokotevelvoitetta enää perusteltuna. THL olisi toivonut, että rokotepassin sijasta olisi olemassa tämä koronapassi tai että pystyttäisiin toteamaan edes testaamalla, onko työntekijä terve, jos se on välttämätöntä. Olisi inhimillistä, että eduskunta kannustaisi meidän hallitusta toimimaan tähän suuntaan ja ymmärrettäisiin se, että tässä ei ole muuten ketään voittajaa: me vain jaamme kansaa vuohiin ja lampaisiin, ja siihen meillä päättäjillä ei ole varaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

18.20 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Hallitus runnoi läpi lain, joka tarkoitti käytännössä pakkorokotuksia hoitoalalla työskenteleville. Jos rokotetta ei ole, ei töihin ole tulemistä. Verukkeena esitettiin terveysturvallisuuden varmistamista, mutta todellisuuden kanssa tällä ei ole mitään tekemistä. Tärkeintä olisi pitää huolta siitä, että mahdollisimman moni hoitaja olisi töissä eikä töissä olevilla olisi tartuntoja.

Mitä tästä laista käytännössä sitten seuraa? Tällä hetkellä hoitaja voi olla tartunnan saanut mutta tartunnastaan tietämättömänä silti töissä. Negatiivisen testituloksen saaneelta hoitajalta on kuitenkin työlupa revitty pois, jos tämän passi piippaa punaisena.

Tämä järjettömyys on kyhätty tilanteeseen, jossa Suomi on jo vuosien ajan kärvistellyt hoitajapulassa. Nyt jo liki kaksi vuotta kestänyt koronapandemia on entisestään venyttänyt alalla työskentelevien jaksamista äärirajoille ja sen yli. Poljettujen palkkojen lisäksi hallitus päätti polkea hoitajien valinnanvapautta vailla riittäviä perusteita. Kuin nöyryytykseksi hoitaja on pihalle potkimisen jälkeen pyydetty takaisin, kun tekevät kädet ovat yksinkertaisesti loppuneet kesken. Viesti hoitajalle siis on, että odotelkaa löysässä hirressä sen aikaa, kun meidän on pakko taas kelpuuttaa teidät töihin.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Ja missä ovat muut puolueet, kun hoitajien pakkorokotuksista puhutaan? Ei löydy puolustapuhujia, ja me perussuomalaiset olemme yksin täällä rokotuspakkoa pois vaatimassa, kuten salista näkee. Missä ovat SDP:n edustajat, kokoomuksen, keskustan, vihreitten, vasemmiston, RKP:n, KD:n, Liike Nytin, VKK:n edustajat — missä?

Vaikka hallitus väittää suojelevansa hoitoalan rokotepakolla ihmisten elämiä, todellisuudessa se leikkii niillä. Ne, jotka haluaisivat olla töissä pitämässä huolta apua tarvitsevista, eivät saa töitä tehdä. On valtava huoli, miten käy hoidettavien mutta myös hoitajien ja koko alan. Yhä useammalle hoitajalle tämä oli nimittäin viimeinen niitti, joka saa ottamaan lähtöpassit alalta. Tehtyä työtä ei arvosteta palkkakuitilla, eikä arvostusta näytä heidän edes hallitukselta, jota hoitajat ovat työllään kriisin keskellä tukeneet.

Kriisi on kokenut uusimman käännöksen, kun vapaasti jylläävä omikron on vienyt pohjan monilta rajoitustoimilta. Jäähylle on laitettu oikeuksia loukkaava koronapassi, mutta hoitajat on sinne jäähylle unohdettu. Hallituksen jyräämä laki on jatkamassa hoitajien jäähyä vuoden loppuun saakka, ja sen seuraukset pahenevat päivä päivältä.

Perusteeton laki odottaa pikaista kumoamista, ja niin odottavat myös töihin haluavat hoitajat. Sanna Marinin hallitus, hoitajien pakkorokotus historiaan!

Tässä edustaja Mäenpään tekemässä lakialoitteessa ehdotetaan tämän väliaikaisen lain kumoamista. Ottakaa tämä tosissaan.

Kiitän edustaja Mäenpäästä aloitteesta, ja kannatan lämpimästi lakiehdotusta. Hallituksen rakentama laki hoitajien rokotevelvollisuudesta oli susi jo syntyessään, mutta viimeistään nyt hallituksessakin tulisi herätä tilanteeseen, jossa ei ole päättä eikä häntää. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

18.24 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies, hyvät kollegat! Mitä arvelette potilaiden tai terveydenhuollon asiakkaiden ajattelevan, kun korvataan henkilöitä vammaispalvelussa, lastensuojelussa tai vanhustenhoidossa? Tuttu, turvallinen työntekijä siirretään syrjään ja sinne yritetään sitten saada jostakin joku toinen tätä työtä tekemään. On totta, että osassa kuntia on käytetty tätä niin sanottua porsaanreikää ja pidetty ne samat työntekijät siellä asiakkaiden ympärillä. Tämä on ollut ihan luonteva ratkaisu, ja siksi on käsittämätöntä, että tällainen laki tehdään, jota ei ole mahdollista edes noudattaa.

Onko lasten edun mukaista, jos lastensuojeluyksiköitä suljetaan ja lapsia siirretään toiselle paikkakunnalle? Jopa näin on jouduttu tekemään. Monet hoitajat ovat kertoneet, miten tämä on vaikuttanut heidän psyykeensä, miten heidän perheensä voi, kun on lapset elätettävänä ja palkka katkeaa, kun osa on yksinhuoltajia ja palkka katkeaa, miten ne pärjäävät lasten kanssa. Monet hoitajat ovat vihjanneet, että hallitus voisi ruveta varaamaan lisää mielenterveyspalveluihin — siis näiden rokottamattomien hoitajien mielenterveys on järkkynyt hyvin monella, koska heidät on tiputettu täysin epävarman päälle ja on sanottu, että pitää hakea toimeentulotukea. Samanaikaisesti hoitajien keskuudessa leviää viesti, jossa kerrotaan, että Kelalla on otettu uusi perustoimeentulotuen ohje käyttöön: jos lomautettu sairaanhoitaja hakee perustoimeentulotukea, pitää kuulemma laittaa takaisinperintä odotamaan tulevaa palkkaa oman elatuksen laiminlyömisestä johtuen. Elikkä jos hoitaja sitten myöhemmin palaa työhön ja saa palkkaa, niin häneltä perittäisiin tämä toimeentulotuki takaisin. Siellä on joukossa paljon hoitajia, joilla on omaisuutta, ja he eivät edes täytä toimeentulotuen edellytyksiä.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Täällä erään hoitajan viesti on seuraavanlainen: ”Tiedän tämän lain vaikuttaneen monen ihmisen mielenterveyteen. Useampi hoitajastäväni joutuu käyttämään muun muassa unilääkkeitä, koska ei saa nukuttua miettiessään ja murehtiessaan tulevaisuutta ja sitä, kuinka perheensä elättää. Toivon sydämestäni, että tämä hyvin epämääräinen ja syrjivä laki kumotaan.”

Arvoisa puhemies! Tässä on erään isän kirjoitus: ”Kirjoitan huolestuneen aviomiehen näkökulmasta eli koronarokottamattoman lähihoitajavaimoni puolesta. Huoli on todellinen, ei yksin monilapsisen perheen toimeentulon vaan myös vaimoni jaksamisen ja terveyden puolesta. Perheenä olemme kuitenkin päättäneet olla ottamatta paineenkaan alla nykykoronarokotteita. Omikronmuunnoksen myötä katsomme päätöksellämme olevan myös entistä enemmän katetta. Emme ole rokotekielteisiä, sillä kaikki rokoteohjelman mukaiset rokotteet ollaan otettu koko perhe. Ennen kuin päätös ehti astua käytännön tasolla voimaan 1. helmikuuta, seuraukset olivat jo nähtävissä vaimossani. Paine rokottautumiseen kasvoi, ja tietämättömyys toimeentulon jatkosta alkoi näkymään hyvin pian vaimossani verenpaineen nousuna. Verenpaineen nousu vahvistui sattumoisin työnantajan rutiiniterveystarkastuksessa, josta vaimoni sai verenpaineseurantamääräyksen. H-hetken lähestyessä verenpaineet nousivat jälleen. Oli huonoja yöunia ja alkoi ilmenemään päänsärkyä.” Näitä on vaikka miten paljon. En oikein ymmärrä, miten tämmöiselle alalle, jolla on jo työvoimapulaa, voidaan tehdä tämmöinen laki, joka romuttaa meidän omaa terveydenhuoltoamme. Se tekee siitä epävarmempaa, ja se heikentää houkuttelevuutta nuorten hakeutua tälle alalle.

Tässä on erään toisen hoitajan viestistä pieni patkä: ”Hallitus voisi ruveta varaamaan lisää mielenterveyspalveluihin. Tiedän tämän lain vaikuttaneen monen ihmisen mielenterveyteen. Moni joutuu käyttämään unilääkkeitä.”

Arvoisa puhemies! Tässä on pariskunnan kertomus: ”Olemme sairaanhoitajapariskunta. Työkokemusta meillä molemmilla on yli 30 vuotta tehohoidosta. Olemme aina tehneet työmme huolellisesti ja tunnollisesti. Rokottamattomuutemme on pitkän harkinnan ja tiedonhankinnan tulos. Rokotevastaisuudesta ei ole kyse; olemme ottaneet kaikki rokoteohjelman mukaiset rokotteet ja vielä ylimääräisiäkin.” Jätän osan lukematta. ”Lain vaikutukset elämäämme ovat valtavat. Jäimme molemmat vaille minkäänlaista toimeentuloa. Veromme ja työttömyysmaksumme olemme maksaneet, mutta nyt kun ensimmäisen kerran tarvitsemme apua yhteiskunnalta, jäämme täysin tyhjän päälle. Tämä tuntuu niin nöyryyttävältä, kun tietää, että jopa vangitkin saavat pienen päivärahan. Suomalaisilla päättäjillä ei näytä olevan mitään mielenkiintoa huolehtia omistaan. Taloudellisen katastrofin lisäksi henkinen stressi on iso: tutun ja turvallisen työympäristön menettäminen. Olemme jo melko vanhoja, ja eläkeiän lähellä opiskelu- ja oppisopimuskoulutukset tuntuvat epärealistisilta vaihtoehtoilta. Uuden työpaikan saaminen on myös haasteellista iän vuoksi, ja epäselvyys tilanteen jatkumisesta askarruttaa. Tuntemme itsemme kyykytetyiksi. Koemme lain lähinnä rangaistukseksi rokottamattomuudesta. Valitettavasti tilanne saattaa varsinkin pitkittyessään johtaa meitäkin konkurssiin ja tragediaan. Järjettömintä tässä tilanteessa on, että kokeneet, terveet hoitajat eivät saa tehdä työtään, jonka osaavat ja jota haluaisivat tehdä. Laki on tällä hetkellä tutkimustulostenkin mukaan perusteeton. Lisäksi meitä ihmetyttää median uutisointi covid-19-taudista, joka ei mielestämme ole aina oikea. Miten tämä on mahdollista Suomessa vuonna 2022? Kiitos sinulle tekemästäsi työstä lain kaatamiseksi.”

Arvoisa puhemies! Näitä on vaikka miten paljon.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

Tästä haluan nostaa yhden esimerkin, on Mediuutisten juttu: ”Sosterissa huutava henkilöstöpula – kotihoidosta tingitään, uusia asiakkaita ei oteta vastaan.” Elikkä siis siellä tingitään niistä tehtävistä, mitä he lakisääteisesti ovat hoitamassa. Tässä uutisessa ei kerrota mitään siitä, että tämä pakkorokotuslaki vaikuttaisi asiaan, mutta yhteydenottojen perusteella on ihan varma, että tämä pakkorokotuslaki siihen vaikuttaa. Sieltä on kymmeniä henkilöitä jäänyt pois, koska he eivät ole ottaneet rokotteita, ja se pahentaa ihan kautta rantain tätä tilannetta — siis eri paikkakunnilla ympäri Suomea.

Täällä on erään henkilön viesti: ”Toivon hartaasti, että kumoatte sote-alan pakkorokotuslain perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vastaisena. Ketään ei pidä pakottaa ottamaan kehoonsa kokeellisia rokotteita eikä muutoinkaan varmuuden vuoksi. Pakkorokotuslakia on käytetty julmasti sote-alan eri ammattiryhmien painostamiseen sekä yksityisyyden suojan rikkomiseen terveystietojen vaatimisen osalta.”

Arvoisa puhemies! Näitä on vaikka kuinka paljon näyttää, mutta minun ei kannata täällä näitä lukea, koska tämä asia näyttää kiinnostavan vain yhtä puoluetta, joka myös alun perin tätä vastusti. Tässä on todella paljon epäselvyyksiä. Tämä on epätasa-arvoista. Siis jopa samassa kunnassa eri laitoksissa voi olla ihan erilaisia käytäntöjä.

Luen tästä pienen pätkän: ”Osalle etsitään korvaavaa työtä. Muihin töihin siirretyt hoitajat on veloitettu käyttämään omaa ruokailutilaa sekä omaa wc:tä. Rokottamattomien hoitajien tulee siis eristäytyä muista hoitajista, jotka siis kolmasti rokotettu. Siis ketä tässä suojellaan ja miksi? Suojellaanko rokotettuja rokottamattomalta? Mutta tarpeen tullen toki voi niistä muista töistä siirtyä kentälle, jos tarvitaan, mutta ihan vain ääritilanteessa. Heitopussina oloa siis. Joissakin paikoissa riittää kaksi rokotetta, joissain kolme.”

Täällä seuraava hoitaja on viitannut Suomen perustuslakiin: ”Jokaisella on oikeus koskemattomuuteen, vapauteen ja turvallisuuteen. Jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla ja elinkeinolla.”

Arvoisa puhemies! Vetoan teihin, että te omalle puolueellenne ja tälle hallitukselle tuotte esiin sen, että tämä laki romuttaa meidän terveydenhuoltoamme. Meidän pitäisi nopeasti katkaista tämä, todeta tämä virheeksi, pyytää heiltä anteeksi. Tämä laki vaarantaa meidän terveydenhuoltomme jatkuvuutta ja nykytilaa. Tämä vaarantaa jo alalla työskentelevät ihmiset: jos heidät sivuutetaan omasta työstään, he irtisanoutuvat. Tai kun he joutuvat hakemaan muuta työtä elättääkseen perheensä, he todennäköisesti löytävät ehkä mielekkäämmän työn joltain muulta alalta. Vaadin, että tämä laki kumotaan. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

9. Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2020

Kertomus K 10/2021 vp

Valiokunnan mietintö TiVM 1/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 10.2.2022 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 6/2022 vp

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, vuosilomalain 7 §:n ja merimiesten vuosilomalain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 242/2021 vp

Valiokunnan mietintö StVM 1/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 10.2.2022 pidettävään täysistuntoon.

11. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 10.2.2022 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.38.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola